

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΘΕΜΑ

Η ΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ

ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ
ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ
ΝΑΤΑΛΙΑ ΠΑΝΟΥΡΓΙΑ
ΑΜ. 1340199900408

ΑΘΗΝΑ 2004

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή

- 1.Εννοιολογικός προσδιορισμός
- 2.Η διάκριση των λειτουργιών κατά το Σύνταγμα
- 3.Κοινωνιολογική προσέγγιση

2. Η ανεξαρτησία έναντι επεμβάσεων της νομοθετικής εξουσίας

- 1.Ο έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων
2. α)Η απαγόρευση αναδρομικών ή ψευδοερμηνευτικών νόμων
β)Η θέση της νομολογίας
γ)Η σύνδεση με την αρχή της ισότητας

3.Η ανεξαρτησία έναντι επεμβάσεων της εκτελεστικής εξουσίας

- 1.Οι προαγωγές στις θέσεις των προέδρων και των αντιπροέδρων των τριών ανωτάτων δικαστηρίων
- 2.Η συμμετοχή των προέδρων και των αντιπροέδρων στα Ανώτατα Δικαστικά Συμβούλια και στο Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο
- 3.Το δικαίωμα διαφωνίας του Υπουργού Δικαιοσύνης με τις αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου
- 4.Οι αρμοδιότητες του Υπουργού Δικαιοσύνης

4.Η εσωτερική ή ενδοδικαστική ανεξαρτησία (η ανεξαρτησία έναντι της ίδιας της δικαστικής εξουσίας)

- 1.Πλήρης ανεξαρτησία της δικαστικής κρίσης και εξαιρέσεις
- 2.Ο καθορισμός της σύνθεσης του δικαστηρίου ή του τμήματος από τον Προϊστάμενο

- 3.Οι αναθέσεις της πειθαρχικής δίωξης ή της εποπτείας
- 4.Η σύνθεση των οργάνων που είναι αρμόδια για τις υπηρεσιακές μεταβολές των δικαστικών λειτουργών

5. Η ανεξαρτησία έναντι των λοιπών «εξουσιών»-κοινωνικών δυνάμεων

- 1.Η αρχή της ισοβιότητας,οι προεκτάσεις και τα αποτελέσματά της
- 2.Η παροχή αποδοχών στους δικαστές αναλόγων με το λειτούργημά τους
 - i)Σημασία και αποτίμηση
 - ii)Η νομολογία των γερμανικών και των ελληνικών δικαστηρίων
- 3.Τα δικαστικά ασυμβίβαστα και ο ρόλος της εκτελεστικής λειτουργίας
- 4.Ο ρόλος της κοινής γνώμης και των μέσων μαζικής ενημέρωσης
- 5.Ο ρόλος των διάφορων ομάδων συμφερόντων
- 6.Το ζήτημα της κριτικής των δικαστικών αποφάσεων από τους Δικηγορικούς Συλλόγους

6.Συμπέρασμα

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1.Αγγελίδου Γ.,Η δια νόμου κύρωση παράνομων διοικητικών πράξεων,ΕΔΔ `Δ (1960)
- 2.Δέδες Σ.,Προβλήματα ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης,Εταιρεία Νομικών Βορείου Ελλάδος, `Ι 1988
- 3.Δημητρόπουλος Α.,Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου,Τόμος 3^{ος} ,Θ´ `Εκδοση-Αθήνα 2001,σελ.784 επ.
- 4.Κεραμέας Κ.,Αστικό Δικονομικό Δίκαιο (1983)
- 5.Μ.Storme,ΕΛΔ 1984
- 6.Κλαμαρής Ν.,Η ανεξαρτησία της δικαιοδοτικής λειτουργίας έναντι επεμβάσεων της εκτελεστικής και της νομοθετικής λειτουργίας,ΕΛΛΔ/νη 1986
- 7.Κρουσταλάκης Ευ.,Η δικαστική λειτουργία,η ανεξαρτησία της και η κοινή γνώμη,ΤοΣ 1986
- 8.Κωστόπουλος Δ.,Η δημοσιονομική εξάρτηση της δικαστικής από την εκτελεστική εξουσία, ΔΔ 1992
- 9.Μάνεσης Α.,Συντ.Δ (1980),παρ.6 VI
- 10.Μπακόπουλος Α.,Η ανεξαρτησία της δικαστικής λειτουργίας,ΤοΣ 1986
- 11.Μπέης Κ.,Ο ισόβιος νόμιμος δικαστής και η κοινή γνώμη,τ.τ. Γ.Ράμμου,Β 1979
- 12.Μουσούρης Ι.,Η ιστορία της ελληνικής δικαιοσύνης
- 13.Παπαλάμπρου Α.,Το ζήτημα των «επεμβάσεων» της νομοθετικής εξουσίας εις τα «έργα» της δικαστικής,τ.τ.Α.Π.,1963
- 14.Πλαγιανάκου,ΕΛΔ 1986

15. Ρίζος Σ., Η «εσωτερική ανεξαρτησία» του δικαστού (Γερμανία-Ελλάς), ΕΔΔ 1982

16. Σκουρήs Β., Προβλήματα ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, Εταιρεία Νομικών Βορείου Ελλάδος, 1988

17. Τζένου Α., Η εκλογή του προϊσταμένου του Εφετείου Αθηνών, Εφημ. «Καθημερινή» 24.10.1987 - απαντήσεις Ν. Χριστούλα και Δ. Σκούμπη, «Καθημερινή» 6.11.87

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Σύνταγμά μας στα ά.26§3 και 87§1 χρησιμοποιεί τους όρους «δικαστική λειτουργία» και «δικαιοσύνη» αντίστοιχα.Επίσης,το Τμήμα Ε΄ φέρει τον τίτλο «Δικαστική εξουσία» και διαιρείται σε δύο κεφάλαια:το πρώτο (ά.87-92) είναι αφιερωμένο στους δικαστικούς λειτουργούς (και υπαλλήλους) και το δεύτερο (ά.93-100) ρυθμίζει την οργάνωση και δικαιοδοσία των δικαστηρίων.Ο όρος «ανεξαρτησία της δικαιοσύνης» δεν αναφέρεται πουθενά.Άρα ο καταστατικός μας χάρτης θεσπίζει και εξασφαλίζει την ανεξαρτησία των δικαστών και των δικαστηρίων,δεν αναφέρει όμως και δεν κατοχυρώνει την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης ή της δικαστικής εξουσίας εν γένει.Τόσο υπό τη λειτουργική όσο και υπό την προσωπική της μορφή (ά.87§1),**η ανεξαρτησία ανήκει στους δικαστές και όχι στη δικαιοσύνη**¹.

Ασφαλώς θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ήδη και μόνο με την καθιέρωση διακεκριμένης δικαστικής λειτουργίας στο ά.26 του Συντάγματος αναγνωρίζεται μέχρι ένα βαθμό η αναξαρτησία της.Όμως η απλή,τυπική και γενική διάκριση των εξουσιών δεν τακτοποιεί ούτε οριοθετεί τις μεταξύ τους σχέσεις.Αρκεί να αναλογιστούμε με ποια διακριτικότητα εμφανίζεται στις μέρες μας η διάκριση της νομοθετικής από την εκτελεστική εξουσία.Το πλέγμα των εννόμων σχέσεων μεταξύ των τριών κλασικών λειτουργιών με τις τριβές,τις διασταυρώσεις και τις αλληλεπιδράσεις τους είναι στο σύγχρονο κράτος τόσο πολυσχιδές και πολύπλοκο, ώστε οι λιτοί και άκαμπτοι κανόνες του ά.26 να φαίνονται απλοϊκοί².

¹ Σκουρής Β.,Προβλήματα ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης,Εταιρεία Νομικών Βορείου Ελλάδος,Ι 1988,σελ.16-17

² Σκουρής Β.,Προβλήματα ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης,Εταιρεία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Ι΄ 1988,σελ.16-17

Σε μεγάλο βαθμό η ουσία της δικαστικής ανεξαρτησίας έγκειται στην «κοινωνικοποίηση»³ της δικαστικής δραστηριότητας και την κοινωνική θέση-ρόλο των δικαστικών λειτουργιών. Στις σύγχρονες ευρωπαϊκές κοινωνίες τα βασικότερα **κριτήρια κοινωνικής ανάδειξης και επικράτησης είναι το Εισόδημα και η Ισχύς**⁴: ο μέσος αστός στρέφεται όλο και περισσότερο προς την απόκτηση χρημάτων και την άσκηση εξουσίας, κρατικής ή άλλης. Σε αυτό ακριβώς το σημείο έρχεται να παρέμβει η δικαστική εξουσία, της οποίας η δικαιολογία υπάρξεως είναι να θέσει υπό τον έλεγχο του Δικαίου την Ισχύ, απ' όπου και αν αυτή εκπορεύεται, είτε από τον δημόσιο-κρατικό είτε από τον ιδιωτικό τομέα.

Βεβαίως το στοιχείο της ισχύος περιέχεται κατ' αρχήν και στην άσκηση της δικαιοδοτικής λειτουργίας, υπό την προϋπόθεση όμως ότι η άσκηση αυτή μετασχηματίζεται σε καθημερινή πράξη. Το να αποφασίζει κανείς για την ελευθερία των συμπολιτών του ή και την ζωή τους, για τα αγαθά τους ή ακόμη περισσότερο το να κρίνει τη νομιμότητα των πράξεων της πολιτικής εξουσίας αποτελούν σίγουρα άσκηση εξουσίας, αλλά υπό δύο μόνο όρους: ότι αυτός πράγματι αποφασίζει και δεν ετεροκαθορίζεται και ότι αυτό που αποφασίζεται εκτελείται, μεταβάλλεται σε ζωντανή πραγματικότητα.

Τελικά ο δικαστής έρχεται ως δικλείδα ασφαλείας να περιορίσει την κάθε είδους εξουσία, όταν αυτή υπερβαίνει τα κοινωνικά αποδεκτά όρια, που οι κανόνες δικαίου καθορίζουν.

³ Κεραμέας Κ., Αστικό Δικονομικό Δίκαιο (1983), σελ. 84, σημ. 1 – M. Storme, ΕΛΔ 1984, σελ. 2

⁴ Ρίζος Σ., Η «εσωτερική ανεξαρτησία» του δικαστού (Γερμανία-Ελλάς), ΕΛΔ 1982, σελ. 30 επ.

2.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Το άρθρο 87 του Συντάγματος κάνει λόγο για **λειτουργική-θεσμική ανεξαρτησία** του δικαστή, που αποβλέπει στην αυτοτέλεια της δικαστικής εξουσίας, δηλαδή στην αποδέσμευσή της από εντολές και επεμβάσεις της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας (§1) αφενός και αφετέρου στην έλλειψη ιεραρχικού ελέγχου των κατώτερων δικαστηρίων από τα ανώτερα (§2).

Για επεμβάσεις της νομοθετικής λειτουργίας στη δικαστική γίνεται λόγος όταν η πρώτη επεμβαίνει με την κατεξοχήν εκδήλωση και δραστηριότητά της, που είναι ο νόμος και: α) θεσπίζει **νόμο αντισυνταγματικό**. Το Σύνταγμά μας καθιερώνει πολλαπλά **τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων** από τα δικαστήρια με τα άρθρα 87§2 και 93§4 που ορίζουν όχι μόνο ότι «οι δικαστές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και τους νόμους και σε καμία περίπτωση δεν υποχρεούνται να συμμορφώνονται με διατάξεις που έχουν τεθεί κατά κατάλυση του Συντάγματος», αλλά και ότι «υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα». Την πιο σημαντική όμως προστασία έναντι των αντισυνταγματικών νόμων παρέχει το άρθρο 100§4 εδ.β του Σ., που ορίζει σχετικά με τις αποφάσεις του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου ότι «Διάταξη νόμου, που κηρύσσεται αντισυνταγματική, είναι ανίσχυρη από τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης ή από το χρόνο που ορίζεται με την απόφαση». Έτσι με τη διάταξη αυτή καθίσταται για πρώτη φορά στην ελληνική έννομη τάξη, μέσα βέβαια

στα όρια του άρθρου αυτού ,η σχετική νομολογία του Α.Ε.Δ. άμεση πηγή δικαίου⁵.

Ός προς της έκταση του ελέγχου, γίνεται δεκτό ότι τα δικαστήρια ελέγχουν την ουσιαστική αντισυνταγματικότητα των νόμων, δηλαδή την αντίθεση του περιεχομένου τους προς το περιεχόμενο κάποιας διατάξεως του Συντάγματος, ενώ αμφισβητείται αν ο έλεγχος εκτείνεται και στην ευρύτερη συνταγματικότητα, όπως π.χ. αν τηρήθηκαν οι συνταγματικές διατάξεις σχετικά με τα «εσωτερικά τυπικά στοιχεία» του συγκεκριμένου νόμου. Πάντως, συνταγματικό θεμέλιο για τον ευρύτερο έλεγχο παρέχει το ά.87§2 του Σ⁶.

β)θεσπίζει **νόμο αναδρομικό ή ψευδοερμηνευτικό**. Ο αναδρομικός νόμος είναι ουσιαστικός ή δικονομικός νόμος, που:

α)καταργεί μία δικαστική απόφαση ή

β)καταλαμβάνει δικαιώματα που επιδικάστηκαν με τελεσίδικες αποφάσεις και εκκρεμείς υποθέσεις ή

γ) απαγορεύει ή παρεμποδίζει⁷ την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων. ή

δ)εισάγει νέα ένδικα μέσα κατά αμετάκλητων δικαστικών αποφάσεων, εκδικαστέα επί τη βάσει των αναδρομικών διατάξεων ή

ε)εισάγει νέα ένδικα μέσα κατα δικαστικών αποφάσεων, εκδικαστέα επί τη βάσει του αυτού νομικού καθεστώτος, χωρίς να θεσπίζει αναδρομικές διατάξεις. Στην έννοια αυτή περιλαμβάνεται και ο ψευδοερμηνευτικός νόμος, που φραστικά μόνο διαφέρει του πρώτου και όχι ως προς τη φύση και τη λειτουργία του, που είναι να

⁵ Κλαμαρής Ν., Η ανεξαρτησία της δικαιοδοτικής λειτουργίας έναντι επεμβάσεων της εκτελεστικής και της νομοθετικής λειτουργίας, ΕλλΔ/νη 1986, σελ.21 επ.

⁶ Κλαμαρής Ν., Η ανεξαρτησία της δικαιοδοτικής λειτουργίας έναντι επεμβάσεων της εκτελεστικής και της νομοθετικής λειτουργίας, ΕλλΔ/νη 1986, σελ.21 επ.

⁷ βλ. Π.Δ.27/28.6.85 (ΦΕΚ Α 124), ά.2 εδ.β, που αναστέλλει την εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων που διατάσσουν απόδοση του μισθίου.

θέτει αναδρομικούς κανόνες δικαίου και όχι να διαπιστώνει ή να αποκαλύπτει προϋφιστάμενους κανόνες δικαίου⁸.

Γενικά οι αναδρομικοί νόμοι θεωρούνται και είναι πράγματι από τη φύση τους **προσωποληπτικοί** νόμοι, γιατί και αν ακόμη αφορούν γενική κατηγορία επιδίκων ή εκδικασθεισών υποθέσεων, στην ουσία αποβλέπουν σε ατομικά ορισμένη υπόθεση, εκδίδονται «εξ' ενδιαφέροντος» προς αυτή και μόνο την υπόθεση, είναι δηλαδή «φωτογραφικοί» νόμοι. Εκδηλώνουν τη βούληση της νομοθετικής λειτουργίας να ρυθμίσει κάποιο επίμαχο ζήτημα κατά τρόπο διαφορετικό σε σύγκριση με τη λύση που έδωσε μία δικαστική απόφαση (οριστική, τελεσίδικη ή και αμετάκλητη) ή σε περιπτώσεις εκκρεμών υποθέσεων να ρυθμίσουν το θέμα διαφορετικά απ' ότι ο νόμος που ισχύει κατά την εκδίκαση της υπόθεσης. Στην πράξη, όταν η διοίκηση ή το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου κινδυνεύει να χάσει μία δίκη και το αντιλαμβάνεται από την εξέλιξη της δίκης προβαίνει στη θέσπιση αναδρομικών ή ερμηνευτικών νόμων⁹.

Το Σύνταγμά μας παρέχει προστασία από τους αναδρομικούς και ψευδοερμηνευτικούς νόμους μέσω του άρθρου 77§2 που ορίζει ότι «νόμος που δεν είναι πράγματι ερμηνευτικός ισχύει μόνο από την δημοσίευσή του». Η αντίστοιχη δε εισηγητική έκθεση τονίζει ότι «ο νόμος ο οποίος τιτλοφορείται ως ερμηνευτικός, αλλά ο οποίος επιδιώκει να ρυθμίσει αναδρομικώς δημιουργούμενες ήδη καταστάσεις και σχέσεις ισχύει μόνο από της δημοσίευσής αυτού. Έτσι αποτρέπεται το κακό της θεσπίσεως αναδρομικής ισχύος διατάξεων υπό το πρόσχημα της αυθεντικής ερμηνείας ενός νόμου».

⁸ Παπαλάμπρου Α., Το ζήτημα των «επεμβάσεων» της νομοθετικής εξουσίας εις τα «έργα» της δικαστικής, τ.τ. Α.Π., 1963, σελ. 123 επ.

⁹ βλ. ν. 1405/83 που θέσπισε παραγραφή αξιώσεων.

Η **νομολογία**¹⁰ του Α.Π. ομοφωνεί με την θεωρία ότι όλες οι παραπάνω περιπτώσεις αποτελούν ανεπίτρεπτη επέμβαση της νομοθετικής λειτουργίας στο έργο της δικαιοδοτικής λειτουργίας, ότι σύμφωνα με τις περί διακρίσεως των εξουσιών διατάξεις του Συντάγματος (ά.26 και 87) η νομοθετική εξουσία δεν δύναται να αντιποιηθεί έργα της δικαστικής και να παρεμβάλλεται σε τέτοια έργα, ούτε να αποφαινεται ότι είναι άκυρες οι οικείες δικαστικές αποφάσεις.

Όσον αφορά δε στις διοικητικές υποθέσεις και ειδικότερα στις αιτήσεις ακυρώσεως διοικητικών πράξεων ενώπιον του ΣτΕ, η νομολογία του τελευταίου εφαρμόζει αυστηρότερα την παραπάνω αρχή, δεχόμενη ότι η δια νόμου εκδιδόμενου μετά την άσκηση της αίτησης ακυρώσεως διοικητικής πράξεως «κύρωση» ή «νομιμοποίηση» της πράξης αυτής αντιβαίνει στις σχετικές με την διάκριση των εξουσιών συνταγματικές διατάξεις, ιδιαίτερα όμως με την καθιερούσα το εν λόγω ένδικο μέσο διάταξη του άρθρου 95§1 α του Σ, καθόσον με την «κύρωση» ή «νομιμοποίηση» αυτής περιορίζεται η υπό την παραπάνω διάταξη προβλεπόμενη αρμοδιότητα του ΣτΕ¹¹.

Ενδιαφέρουσα, τέλος, είναι και η άποψη ότι η σύνδεση της αναδρομικότητας του νόμου με την ανισότητα και η απαγόρευση της αναδρομικότητας του νόμου ως μία συνέπεια της **αρχής της ισότητας** έχει σήμερα ακόμη επικαιρότητα και βαρύτητα και μπορεί να αποτελέσει και το συνταγματικό θεμέλιο για τη γενική απαγόρευση των αναδρομικών νόμων και όχι μόνο για τις ειδικές περιπτώσεις που αναφέρονται σε συγκεκριμένα άρθρα του Συντάγματος (π.χ. 7§1, 17, 77§2, 78§2 και 3)¹².

¹⁰ βλ. Α.Π. 261/1932, 206/1947, 387/1947, 552/1955, 303/1955, 121/1958, 535/1958, 412/1938, αλλά και τις Α.Π. 136/1935, 605/1939, 244/1941, 151/1942, 97/1945, 159/1945, 601/1952, 255/1965, 64/1957, 88/1957, 287/1957

¹¹ Αγγελίδου Γ., Η δια νόμου κύρωση παράνομων διοικητικών πράξεων, ΕΔΔ `Δ (1960), σελ. 125 επ.

¹² Κλαμαρής Ν., Η ανεξαρτησία της δικαιοδοτικής λειτουργίας έναντι επεμβάσεων της εκτελεστικής και της νομοθετικής λειτουργίας, ΕλλΔ/νη 1986, σελ. 21 επ.

3.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΕΠΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΗΣ ΕΚΤΕΛΕΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Όπως προαναφέρθηκε, η δεύτερη πλευρά της λειτουργικής-θεσμικής ανεξαρτησίας του δικαστή είναι η αποδέσμευσή του από εντολές και επεμβάσεις της εκτελεστικής εξουσίας που είναι και οι πλέον επικίνδυνες, τόσο από πλευράς συχνότητας όσο και από πλευράς «αποτελεσματικότητας». Αυτό οφείλεται κατ' αρχήν στο διεθνές φαινόμενο της ροπής της εκτελεστικής εξουσίας σε έναν αυταρχισμό, στα πλαίσια του οποίου συρρικνώνεται ο απροκατάληπτος και εκ του μηδενός διάλογος και η δημοσιότητα-διαφάνεια του δημόσιου βίου, με αποτέλεσμα να δημιουργείται όλο και περισσότερο μία συμπαγής εξουσία που αυξάνει τις αρμοδιότητες και την δύναμή της. Αντίθετα η νομοθετική λειτουργία, που υφίσταται την επιρροή και τον έλεγχο της δημοσιότητας, συνεχώς αποδυναμώνεται και έχει πλέον τον ρόλο να επικυρώνει νομοθετικά τις επιλογές της εκτελεστικής εξουσίας. Στα πλαίσια της εσωκομματικής πειθαρχίας, αρκούσης της κυβερνητικής πλειοψηφίας για την ψήφιση των νόμων, το ενδεχόμενο διαφωνίας μέρους της πλειοψηφίας αυτής με συνέπεια να μην ψηφιστεί, να μην «περάσει» ένας νόμος είναι σήμερα το λιγότερο σπάνιο στην πράξη και ισοδυναμεί με «ανεπίτρεπτη ανταρσία» και «έκθεση» των διαφωνούντων έναντι του επικεφαλής της Κυβερνήσεως και του στενού του περιβάλλοντος. Η κατά συνείδηση ψήφος του βουλευτή έχει δώσει τη θέση της στην πρακτική «Αποφασίζουμε και εφαρμόζουμε».

Η αμεσότερη επέμβαση της εκτελεστικής λειτουργίας στα έργα της δικαστικής θεσπίζεται με το άρθρο 90§5 του Σ, που ορίζει ότι «**οι προαγωγές στις θέσεις του προέδρου και του αντιπροέδρου του Συμβουλίου Επικρατείας, του Αρείου Πάγου και του Ελεγκτικού Συνεδρίου** ενεργούνται με

προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα απο πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου ,...,όπως νόμος ορίζει» και τη συμπλήρωση και εξειδίκευσή του με το άρθρο 45§3 του Κώδικα Δικαστικών Λειτουργιών,που προβλέπει ότι της προτάσεως του Υπουργικού Συμβουλίου προηγείται εισήγηση του Υπουργού Δικαιοσύνης και τα άρθρα 70§3 και 4,91§3 και 4 και 107§9,10 και 11 του ΚΔιΛ,που καθορίζουν κατά τρόπο όχι εξασφαλιστικό της δικαιοσύνης τα προσόντα των προαγομένων στις σχετικές θέσεις.

Όπως είναι φανερό,οι παραπάνω διατάξεις επιτρέπουν στην εκάστοτε κυβέρνηση να τοποθετήσει στις ηγετικές θέσεις των τριών ανωτάτων δικαστηρίων της χώρας μας πρόσωπο που διάκειται ή φημολογείται οτι διάκειται ευνοϊκά έναντι αυτής,χωρίς έλεγχο ή και κύρωση σε περίπτωση παρατυπίας,πράγμα που δημιουργεί αμφισβήτηση για την αντικειμενικότητα της επιλογής και τη μελλοντική αντικειμενικότητα του επιλεγέντος δικαστικού λειτουργού.Μάλιστα η αμφισβήτηση αυτή ενισχύεται από το ότι οι σχετικές αποφάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου και η εισήγηση του Υπουργού Δικαιοσύνης δεν χρειάζονται αιτιολογία ούτε πρέπει να λάβουν χώρα εντός ορισμένης προθεσμίας,που θα περιορίζε χρονικά ενδεχόμενες παρασκηνακές διαβουλεύσεις.Αντίθετα,χαρακτηριστική είναι η μυστικότητα και οι φήμες που επικρατούν,όταν αρχίζει η όλη διαδικασία,απόντος οποιουδήποτε δικαστικού ελέγχου («απόφαση γι' αυτούς,χωρίς αυτούς»).

Περαιτέρω,η αδιαφανής αυτή διαδικασία δημιουργεί και εντός του δικαστικού σώματος την εντύπωση ότι «άτυπο» προσόν για την εκλογή στις ανώτατες αυτές θέσεις είναι η «αποδοχή» του υποψηφίου από πλευράς της εκτελεστικής εξουσίας,ενώ μία από τις βασικότερες αποστολές του δικαστικού λειτουργού είναι ακριβώς ο έλεγχος της εκτελεστικής εξουσίας·εντύπωση που ενισχύεται ιδιαίτερα από το γεγονός οτι οι Πρόεδροι και οι Αντιπρόεδροι των ανωτάτων δικαστηρίων και ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου συμμετέχουν στα

αντίστοιχα **Ανώτατα Δικαστικά Συμβούλια**, που είναι αρμόδια για την υπηρεσιακή εξέλιξη των δικαστικών λειτουργών. Οι απόψεις τους επηρεάζουν ιδιαίτερα το σύνολο του δικαστικού σώματος και τη διαδικασία και τη νομολογία τόσο των τμημάτων και δικαστηρίων που προεδρεύουν όσο και των υπολοίπων και μάλιστα του **Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου** του άρθρου 100 του Σ, αφού οι Πρόεδροι των τριών Ανωτάτων Δικαστηρίων αποτελούν μέλη του Α.Ε.Δ.

Εκτός όμως αυτών, το άρθρο 90§3 του Σ. δίνει στον **Υπουργό Δικαιοσύνης το δικαίωμα να διαφωνεί με τις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου και να παραπέμπει το ζήτημα στην Ολομέλεια του αντίστοιχου Ανωτάτου Δικαστηρίου**, συμπληρώνεται δε από τις ακόλουθες διατάξεις του ΚΔιΛ: α) το ά.84§1, σύμφωνα με το οποίο «ο Υπουργός Δικαιοσύνης, μέσα σε αποκλειστική προθεσμία δεκαπέντε ημερών, αφ' ότου περιέλθει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης η απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου, μπορεί να διαφωνήσει προς την απόφαση και να παραπέμπει την υπόθεση στην ολομέλεια του ΣτΕ, εκθέτοντας τους λόγους της διαφωνίας» και το οποίο αναφέρεται στις αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου Διοικητικής Δικαιοσύνης

β) το αντιστοίχου περιεχομένου ά.98§1, που αναφέρεται στην διαφωνία του Υπουργού Δικαιοσύνης προς τις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου του Ελεγκτικού Συνεδρίου

γ) το επίσης αντιστοίχου περιεχομένου ά.115§1, που προβλέπει την διαφωνία του Υπουργού Δικαιοσύνης προς τις αποφάσεις του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου πολιτικής και ποινικής δικαιοσύνης

Το γεγονός ότι με αφορμή την διαφωνία του Υπουργού Δικαιοσύνης με το θέμα θα επιληφθεί η Ολομέλεια του αντίστοιχου Ανωτάτου Δικαστηρίου, η οποία δεν δεσμεύεται από τους λόγους της διαφωνίας αλλά υποχρεούται να εξετάσει στο σύνολό της την υπόθεση που παραπέμφθηκε σ' αυτή, μπορεί κατ' αρχήν να

μειώνει τον κίνδυνο, αλλά η επέμβαση έχει ήδη αρχίσει με την έκφραση της διαφωνίας του Υπουργού και το θέμα δεν απέχει πολύ από το να πολιτικοποιηθεί ή να κομματικοποιηθεί, πράγμα που ενδέχεται να επηρεάσει έμμεσα και τα μέλη της Ολομέλειας του αντίστοιχου Ανωτάτου Δικαστηρίου, τα οποία θα βρεθούν στο επίκεντρο μίας τέτοιας πολιτικής ή κομματικής διαμάχης.

Επιπλέον, την ανεξαρτησία της δικαστικής έναντι της εκτελεστικής λειτουργίας θίγουν τα άρθρα: α) 45§2 εδ.β ΚΔιΛ, σύμφωνα με το οποίο η **απόφαση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου για τις προαγωγές των δικαστικών λειτουργιών προκαλείται με ερώτημα του Υπουργού Δικαιοσύνης** μέσα σε ένα μήνα από την κένωση ή την κατανομή νέων θέσεων στα οικεία δικαστήρια ή εισαγγελίες. Η θέσπιση και μόνο του ερωτήματος του Υπουργού, ως προϋποθέσεως για να επιληφθεί το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο της πλήρωσης της θέσεως, εγκυμονεί κίνδυνο επεμβάσεως, ιδιαίτερα αφού ούτε κύρωση προβλέπεται στο νόμο για τον Υπουργό, αν δεν αποστείλει στο Α.Δ.Σ. το ερώτημα μέσα στην προθεσμία που καθορίζει ο νόμος ούτε προβλέπεται προληπτικά, κατά ενδεχόμενης τυχαίας ή σκόπιμης καθυστερήσεως του Υπουργού, ότι, σε περίπτωση που δεν αποσταλεί το ερώτημά του μέσα στην ανωτέρω προθεσμία, το Α.Δ.Σ. μπορεί να επιληφθεί αυτεπάγγελτα της πλήρωσης της προκύψασας θέσεως.

β) 69§3 εδ. α ΚΔιΛ, που προβλέπει σχετικά με τον διορισμό εισηγητών στο ΣΤΕ ότι «μετά την συμπλήρωση της διετούς δοκιμαστικής υπηρεσίας το **Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο Διοικητικής Δικαιοσύνης αποφασίζει, ύστερα από ερώτημα του Υπουργού Δικαιοσύνης, για τον διορισμό τους σε θέσεις εισηγητών**» και θέτει ερωτηματικά για την εξουσία αυτή του Υπουργού.

γ) 91§1 εδ. β και §3 εδ. β του Σ, με τα οποία προβλέπεται ότι **την πειθαρχική αγωγή για να τεθεί σε κίνηση η πειθαρχική**

διαδικασία κατά των δικαστικών λειτουργών εγείρει είτε αποκλειστικά μόνο είτε και ο Υπουργός Δικαιοσύνης, που συμπληρώνονται από το ά.36 α του Ν.Δ.74/1974 «περί πειθαρχικού δικαίου των δικαστικών λειτουργών», όσον αφορά στους δικαστικούς λειτουργούς των πολιτικών, ποινικών, τακτικών διοικητικών δικαστηρίων και του ΣΤΕ και το άρθρο 36 β του ίδιου Ν.Δ., όσον αφορά στους δικαστικούς λειτουργούς του Ελεγκτικού Συνεδρίου, τα οποία διευκολύνουν την επέμβαση της εκτελεστικής λειτουργίας στην δικαστική. Ο κίνδυνος αυτός ενισχύεται και από το ά.60§2 του ΚΔιΛ, που ορίζει ότι **αρκεί και μόνο η άσκηση και η εκκρεμοδικία της πειθαρχικής διώξεως για αδίκημα που μπορεί να επισύρει την ποινή της οριστικής παύσεως, **για να είναι δυνατό να τεθεί σε προσωρινή αργία ο πειθαρχικώς διωκόμενος δικαστικός λειτουργός**, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό ή την εξαίρεσή του, δηλαδή την αλλοίωση της συνθέσεως του δικαστηρίου και κατ' επέκταση της έκβασης της δίκης. Επίσης, την δικαστική ανεξαρτησία θίγει το ά.65§4 του ΚΔιΛ, σύμφωνα με το οποίο **«η διαδικασία για την παύση του δικαστικού λειτουργού ενώπιον του αρμοδίου δικαστηρίου κινείται σε κάθε περίπτωση από τον Υπουργό Δικαιοσύνης»**.**

δ) το ά.29§1 του ΚΔιΛ, που ορίζει ότι **η κανονική άδεια** που δικαιούται κάθε δικαστικός λειτουργός, σύμφωνα με το ά.28 ΚΔιΛ **χορηγείται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης** ύστερα από αίτηση του δικαστικού λειτουργού και σχετική γνώμη του προϊσταμένου του δικαστηρίου ή της εισαγγελίας, ενώ εκλείπει κάθε δικαιολογητικός προς τούτο λόγος, πολλώ μάλλον αφού ο Υπουργός δεν δεσμεύεται από τη γνώμη του έχοντος άμεση εμπειρία προϊσταμένου. Η διάταξη αυτή υποβάλλει τον δικαστικό σε γραφειοκρατικές διαδικασίες και στην αποφασιστική αρμοδιότητα του Υπουργού Δικαιοσύνης, που δεν έχει επαφή με τη δικαστική εμπειρία ούτε εποπτεία των τοπικών συνθηκών του δικαστηρίου ή της εισαγγελίας, όπου υπηρετεί ο δικαστικός λειτουργός.

ε)32§2 και 3 του ΚΔιΛ,που δίνουν την δυνατότητα στον Υπουργό Δικαιοσύνης να **ανακαλέσει** σε κάθε περίπτωση την κανονική άδεια δικαστικού λειτουργού λόγω εξαιρετική υπηρεσιακής ανάγκης και να **απαγορεύσει** σε εξαιρετικές περιπτώσεις τη **χορήγηση κανονικών αδειών** σε δικαστικούς λειτουργούς για ορισμένο χρονικό διάστημα,χωρίς και πάλι ο Υπουργός να είναι σε θέση να κρίνει αντικειμενικά αν υφίστανται οι εν λόγω προϋποθέσεις.

στ)36§2 και 3 του ΚΔιΛ,που προβλέπουν ότι «**ο αριθμός των δικαστικών λειτουργών** που αποστέλλονται στην αλλοδαπή **με εκπαιδευτική άδεια**,για κάθε εκπαιδευτικό έτος,**ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης**»,«**οι άδειες χορηγούνται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης**...ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου δικαστικού λειτουργού και απόφαση του αρμόδιου Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου»,«**το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο αποφαινεται ύστερα από ερώτημα του Υπουργού της Δικαιοσύνης και μόνο μέχρι τον αριθμό των αναφερομένων σ' αυτό θέσεων**» και ότι ο Υπουργός Δικαιοσύνης «**έχει δικαίωμα διαφωνίας** με τη γνώμη του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου,για την οποία αποφαινεται η Ολομέλεια του οικείου Ανώτατου Δικαστηρίου».Ο Υπουργός δηλαδή έχει τον αποφασιστικό ρόλο στο τόσο σημαντικό ζήτημα της μετεκπαίδευσης των δικαστικών,που αφορά και τους ίδιους ως άτομα και επιστήμονες,αλλά και την ποιότητα της δικαιοδοτικής λειτουργίας.

ζ)42§1 και 43 του ΚΔιΛ,που προβλέπουν ότι «**για κάθε δικαστικό λειτουργό τηρείται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης ατομικός φάκελλος**,όπου περιλαμβάνονται όλα τα αναφερόμενα στο διορισμό του και στην προσωπική του κατάσταση στοιχεία και έγγραφα,οι εκθέσεις των επιθεωρητών,οι πειθαρχικές και ποινικές του διώξεις και οι αποφάσεις που εκδόθηκαν σχετικά με αυτές» και ότι «**στο Υπουργείο Δικαιοσύνης τηρείται**

μητρώο των δικαστικών λειτουργών, στο οποίο αναγράφονται στοιχεία που αφορούν την οικογενειακή τους κατάσταση, τα προσόντα, τα του διορισμού τους, τις μεταβολές της υπηρεσιακής τους κατάστασης, τις ηθικές αμοιβές, τις πειθαρχικές ποινές και κάθε άλλο στοιχείο που αφορά την υπηρεσιακή τους δραστηριότητα».

4.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Η ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ Η ΕΝΔΟΔΙΚΑΣΤΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ (Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ ΤΗΣ ΔΙΚΑΣΤΙΚΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ)

Η τρίτη πλευρά της λειτουργικής ανεξαρτησίας των δικαστών είναι η έλλειψη ιεραρχικού ελέγχου των κατώτερων δικαστηρίων από τα ανώτερα, που σημαίνει ότι τα κατώτερα δικαστήρια δεν είναι υποχρεωμένα (ά.580§5 του ΚΠολΔ) να ακολουθούν τη γνώμη των ανωτέρων τους. Τέτοιες επεμβάσεις είναι δυνατές όταν: **α) ένα κατώτερο δικαστήριο οφείλει να ακολουθήσει την άποψη, που υιοθέτησε ένα άλλο δικαστήριο, από την απόφαση του οποίου νομικά δεσμεύεται.** Στις περιπτώσεις αυτές υφίσταται **πλήρης ανεξαρτησία, εξαιρουμένων** του δεδεδασμένου, της αρχής της ιεραρχίας, της κηρύξεως από το Α.Ε.Δ. ενός νόμου ως αντισυνταγματικού και των αποφάσεων του Δ.Ε.Κ¹³.

β) η σύνθεση ενός δικαστηρίου ή ενός τμήματος είναι δυνατό να καθορίζεται από ένα μεμονωμένο δικαστικό λειτουργό-προϊστάμενο, που λόγω αυτής του της εξουσίας είναι πιθανό να αποκτά δύναμη και να προσπαθεί έτσι να επηρεάσει έμμεσα την έκβαση μίας

¹³ Κλαμαρής Ν., Η ανεξαρτησία της δικαιοδοτικής λειτουργίας έναντι επεμβάσεων της εκτελεστικής και της νομοθετικής λειτουργίας, ΕλλΔ/νη 1986, σελ.21 επ.

δίκης:σύμφωνα με τα άρθρα 2 του Β.Δ. 9.1/3.3 1958,3§5 του Π.Δ. 595/1979 και 4 του Π.Δ.1367/1981 «ο ορισμός των Αρεοπαγιτών εκάστου τμήματος γίνεται εντός του πρώτου 15ημέρου...υπό του Προέδρου του Α.Π. διά πράξεώς του,ισχυούσης καθ' όλην την διάρκειαν του δικαστικού έτους»,«προς αποφυγή υπερμέτρου επιβαρύνσεως των Πολιτικών Τμημάτων λόγω αυξήσεως του αριθμού των εις αυτά κατά τον παρόντα κανονισμό υπαγομένων υποθέσεων,ο Πρόεδρος δύναται να προσδιορίζει αιτήσεις αναιρέσεως υπαγομένας από έν των ανωτέρω Τμημάτων εις έτερον»,«προς αποφυγή υπερμέτρου επιβαρύνσεως ενός των Ποιν.Τμημάτων λόγω αυξήσεως του αριθμού των εις αυτό κατά τον παρόντα κανονισμόν υπαγομένων υποθέσεων,ο Εισαγγελέας δύναται να προσδιορίζει αιτήσεις αναιρέσεως,υπαγόμενες εις αυτό,εις το έτερον Ποινικόν Τμήμα».Σύμφωνα επίσης με το άρθρο 5 του ν.172/1975,όπως τροποποιήθηκε με το ν.500/1976,ως διοικητικοί προϊστάμενοι τοποθετούνται με Προεδρικό Διάταγμα δικαστές ανώτερου δικαστηρίου,αλλά οι αποσπάσεις αυτές γίνονται ύστερα από απόφαση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου· είναι δε πασίδηλο ότι κάθε Κυβέρνηση ενδιαφέρεται να λειτουργεί η δικαιοσύνη σύμφωνα με την δική της πολιτική γραμμή και αντίληψη για την ορθή απονομή της δικαιοσύνης και τη λειτουργία της.Το αποτέλεσμα είναι ότι ο διορισμός του διοικητικού προϊστάμενου,ιδίως στα μεγάλα πρωτοδικεία και εφετεία της Αθήνας και τις αντίστοιχες εισαγγελίες,θεωρείται από την κοινή γνώμη σπουδαία πολιτική επιλογή της Κυβερνήσεως και έτσι δημιουργούνται δυσμενή για το κύρος της δικαιοσύνης σχόλια για κατασκευή συνθέσεων,επεμβάσεις

στο έργο του ανεξάρτητου δικαστή και άσκηση πιέσεων σε συγκεκριμένες υποθέσεις πολιτικού ενδιαφέροντος¹⁴

γ) αναλόγως, η πειθαρχική δίωξη ή η εποπτεία ανατίθεται σε μεμονωμένους δικαστικούς λειτουργούς (προϊσταμένους, επιθεωρητές ή εισαγγελείς) και μάλιστα ενίοτε όχι του ίδιου κλάδου

δ) τίθεται θέμα συνθέσεως των οργάνων, που έχουν την εξουσία των υπηρεσιακών μεταβολών των δικαστικών λειτουργών και κατ' επέκτασιν αντικειμενικότητας των σχετικών αποφάσεων, ειδικά καθόσον αφορά σε προαγωγές και μεταθέσεις, που είναι πολύ σημαντικές για την εξέλιξη των δικαστών. Η ορθότητα των μεταθέσεων ως θεσμού αλλά και η συνταγματικότητά τους έχει αμφισβητηθεί με σημαντικά επιχειρήματα¹⁵ και αξίζει να σημειωθεί ότι το γερμανικό Σύνταγμα στο άρθρο 97 καθιερώνει το αμετάθετο των δικαστών. Γράφει χαρακτηριστικά ο Γ. Κουμάντος: «Τί μένει έτσι από τη δικαστική ανεξαρτησία; Η ισοβιότητα βέβαια! Αλλά κι αυτή τί σημαίνει; Χωρίς προαγωγές, χωρίς ευνοϊκές μεταθέσεις (γιατί αυτά γίνονται ή δεν γίνονται από το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο) η ισοβιότητα εξασφαλίζει στον δικαστή ότι θα περάσει τη ζωή του σαν πρωτοδίκης στα Γρεβενά (δηλαδή στο λιγότερο σημαντικό πρωτοδικείο της χώρας). Μετά την εικόνα αυτή της πραγματικότητας φαίνεται ματαιοπονία η απασχόληση με τις μεγαλεπίβολες θεωρίες περί δικαστικής εξουσίας σαν τρίτης εξουσίας ισοδύναμης με τις άλλες κρατικές εξουσίες. Ο μύθος δεν άντεξε στην επαφή με την πραγματικότητα και οι θεωρητικές εκλογικεύσεις του δεν έχουν σημασία». Περιέγραφε στη Βουλή ο Ν. Δημητρακόπουλος: «Είναι ανάγκη τάχα να είπω ότι καιτοι ανεγράφη εις το Σύνταγμα του 1864 ο θεσμός της ισοβιότητος, το δικαίωμα του διορισμού, το δικαίωμα της μεταθέσεως, το δικαίωμα της προαγωγής, αφέθη εις την

¹⁴ Μπακόπουλος Α., Η ανεξαρτησία της δικαστικής λειτουργίας, ΤοΣ 1986, σελ. 20 επ.

¹⁵ Μπέης Κ., Ο ισόβιος νόμιμος δικαστής και η κοινή γνώμη, τ.τ. Γ. Ράμμου, Β 1979, σελ. 689 επ.

εκτελεστικήν εξουσίαν την αχαλίνωτον;Είναι ανάγκη να είπω τίνα σημασίαν έχουν τα δικαιώματα ταύτα εις τας χείρας της εκτελεστικής εξουσίας και πόσον ολεθρίως επιδρῶσιν εις τον δικαστήν μέχρις αναιρέσεως,πολλάκις μέχρις καταλύσεως της ισοβιότητος και της εκ ταύτης εγγυήσεως;...Η εκτελεστική εξουσία πιεζομένη υπό των κομμάτων ήτο αυτή η οποία ηγωνίζετο και επρωτοστάτει όπως χρησιμοποιήσει τους δικαστάς ως μέσα,ως όργανα κομματικής ενισχύσεως.Ο Ειρηνοδικειακός κλάδος παρεδόθη εις τους εκασταχού δικολάβους.Έν τηλεγράφημα αυτών ήρκει δια να μετατεθῶσι,δύο ίσως θα ήρκουν να επιβληθῶσι τάχιστα από όργανα άλλα,εξαρτώμενα και ταύτα εκ του κόμματος,μία ή δύο πειθαρχικά ποινάι και ν' απολυθῶσι.Και τους εισαγγελείς του κράτους ομοίως μετεχειρίζετο η εκτελεστική εξουσία ως όργανα πίεσεως και διαφθοράς και αυτών ακόμη των δικαστών...»¹⁶.

5.ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ ΕΝΑΝΤΙ ΤΩΝ ΛΟΙΠΩΝ «ΕΞΟΥΣΙΩΝ»- ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ

Το άρθρο 87§1 του Σ. καθιερώνει εκτός από τη λειτουργική και την **προσωπική** ανεξαρτησία του δικαστικού λειτουργού,που αποσκοπεί στο να διασφαλίσει την ελευθερία της δικαστικής κρίσεως από κάθε επιρροή οφειλόμενη σε πολιτικές παρεμβάσεις,έτσι ώστε οι δικαστικές αποφάσεις να είναι σύμφωνες με το νόμο και τη συνείδηση του δικαστή.Για την κατοχύρωση αυτή το Σύνταγμα προβλέπει ορισμένες θεμελιώδεις εγγυήσεις περιορίζουσες την ενδεχόμενη

¹⁶ Μουσούρης Ι.,Η ιστορία της ελληνικής δικαιοσύνης,σελ.139-140

επιρροή των εξωθεσμικών,κοινωνικών παραγόντων-εξουσιών και συγκεκριμένα:
 α)την **ισοβιότητα** του δικαστή,που ρητά κατοχυρώνεται στο ά.88§1 του Σ.Αρχικά,το ά.87 του Συντάγματος του 1844 προγραμμάτισε απλώς την ισοβιότητα των δικαστών ορίζοντας ότι «αφ' ης εποχής οι δικασταί κατασθώσιν ισόβιοι δεν δύνανται να παύσωσι άνευ δικαστικής αποφάσεως».Έπειτα το Σύνταγμα του 1864 εισήγαγε την ισοβιότητα για τους αρεοπαγίτες και τους εφέτες,ενώ το Σύνταγμα του 1975 την επέκτεινε και στους εισαγγελικούς λειτουργούς και τους ειρηνοδίκες.

Η αρχή της ισοβιότητας είναι πραγματικό όπλο στα χέρια του δικαστή,που γνωρίζει οτι,εφόσον κάνει το καθήκον του σύμφωνα με Σύνταγμα και το νόμο (α.87§2 του Σ.),τίποτα δεν μπορεί να τον παραμερίσει ενόψει και της αυξημένης τυπικής ισχύος των διατάξεων του Συντάγματος.Δεν έχει δηλαδή ο δικαστής να φοβηθεί κανέναν και να λιποψυχήσει απέναντι σε τίποτα.

Μία δε εξίσου σημαντική παράμετρος και ένα ξεχωριστό νόημα της αρχής της ισοβιότητας είναι ότι **αποτελεί την ειδοποιό διαφορά ανάμεσα στον δικαστή και τον δημόσιο υπάλληλο,που είναι απλώς μόνιμος,όχι όμως και ισόβιος.**Αυτό σημαίνει ότι ο δικαστικός λειτουργός,όχι μόνο δικαιούται να παραμείνει στη θέση του μέχρι να πληρωθούν οι νόμιμοι όροι συνταξιοδότησής του,όπως και ο δημόσιος υπάλληλος,αλλά επιπλέον,σε περίπτωση που η συγκεκριμένη θέση που κατέχει καταργηθεί,δεν μπορεί να απολυθεί,όπως ο δημόσιος υπάλληλος,αλλά αποκτά άλλη θέση αναλόγου βαθμού,κύρους και μισθολογικού κλιμακίου.

Έτσι προκύπτει ότι ο δικαστής είναι δημόσιος και δη δικαστικός λειτουργός,θεράπων της Θέμιδος και όχι δημόσιος υπάλληλος,πράγμα που οδηγεί από διαφορετική οπτική γωνία στο άρθρο 87§2 και διατρανώνει την εισαγόμενη από αυτό αρχή:ο δικαστής δεν είναι υπάλληλος,δεν είναι δηλαδή υφιστάμενος κανενός,δεν έχει κανένα προϊστάμενο όσον αφορά στη δουλειά

του, που θα του υποδείξει πως πρέπει να την κάνει ή να την κάνει καλύτερα. Ο δικαστής είναι ο αυστηρά ουδέτερος κριτής, αποφασίζει με βάση μόνο τις επιταγές του δικαίου και τη συνείδησή του (βλ. και ά.340 ΚΠολΔ) και υπόκειται μόνο στο Σύνταγμα και τους νόμους. Βέβαια, όπως προαναφέρθηκε, ο θεσμός της ισοβιότητας **δεν είχε τα προσδοκώμενα αποτελέσματα**, αφού, κατά τη γνώμη που επικράτησε, δεν κάλυπτε ούτε καν το αμετάθετο των δικαστών, με αποτέλεσμα ο διορισμός και η προσωπική τους γενικά κατάσταση (προαγωγές, μεταθέσεις κ.λ.π.) να εξαρτώνται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης

β) την παροχή αποδοχών στους δικαστές ανάλογων με το λειτούργημά τους, όπως ρητά ορίζει το άρθρο 88§2 του Σ. Πράγματι, το μισθολόγιο των δικαστών σήμερα υπερέχει και σίγουρα διακρίνεται έναντι αυτού των δημοσίων υπαλλήλων, προσφέροντάς τους -ως επί το πλείστον- άνετες συνθήκες ζωής και εργασίας και συμβάλλοντας στο να είναι αδιάβλητοι και ανεξάρτητοι απέναντι στα ενδεχόμενα κελεύσματα της όποιας οικονομικής εξουσίας, αφού ο μισθός τους αρκεί για να καλύψουν με άνεση τις ανάγκες τους. **Σε σύγκριση όμως με το μισθολόγιο των ανώτατων υπαλλήλων της διοικήσεως οι αποδοχές των δικαστικών σε πολλές περιπτώσεις υστερούν, ενώ είναι πολύ αμφίβολο αν τους επιτρέπουν να προμηθεύονται τα αναγκαία για την επιστημονική τους κατάρτιση βιβλία και μέσα**, το κόστος και ο αριθμός των οποίων είναι μεγάλα. Αδιαφορεί άραγε το κράτος μπροστά στο μεγάλης σημασίας θέμα της επιμόρφωσης και της δια βίου εκπαίδευσης των λειτουργών μίας συστατικής του Κράτους λειτουργίας ή θέλει να την κρατά οικονομικά υποτιμημένη, ώστε να είναι σε θέση με αυτό τον τρόπο να την ελέγχει ή να την κατευθύνει; Αντίστοιχα, μήπως το επιπλέον που θα δικαιούντο οι δικαστές παίρνουν οι ανώτατοι διοικητικοί υπάλληλοι, ακριβώς επειδή εξυπηρετούν ή για να εξυπηρετούν την εκάστοτε πολιτική εξουσία, που με αυτό τον τρόπο τους δελεάζει και τους «ανταμείβει» για τις «υπηρεσίες» τους; Δεδομένου ότι στην σύγχρονη καταναλωτική κοινωνία το

εισόδημα έχει και συμβολικό χαρακτήρα,όντας ένα από τα κύρια γνωρίσματα της κοινωνικής αξιολογήσεως ενός ανθρώπου και προσφέρον υψηλή διαβάθμιση και αναγνώριση,θα ήταν υπερβολικό να ζητούν οι δικαστές οικονομική μεταχείριση ανάλογη της θεμελιώδους σημασίας και του αυξημένου κύρους που έχει και πρέπει να έχει το λειτούργημά τους;Απάντηση στα παραπάνω ερωτήματα μάλλον με επιφύλαξη μπορεί να δοθεί.

Αξίζει όμως στο σημείο αυτό να επισημανθεί η τολμηρή **νομολογία** του γερμανικού Ομοσπονδιακού Συνταγματικού Δικαστηρίου,που διακήρυξε την υποχρέωση της νομοθετικής εξουσίας να ρυθμίζει τα ζητήματα των δικαστικών αποδοχών με ιδιαίτερους νόμους διακεκριμένους τυπικά αλλά και ουσιαστικά,με σαφή δηλαδή υπεροχή,έναντι των νόμων που ρυθμίζουν τις αποδοχές των δημοσίων υπαλλήλων.Αυτά δε συνήγαγε το Δικαστήριο ευθέως από το θεσμό της Δικαστικής Ανεξαρτησίας και όχι από ανάλογη του άρθρου 88§2 του δικού μας Συντάγματος διάταξη,η οποία δεν υπάρχει στο γερμανικό Σύνταγμα¹⁷.

Επαναστατική θεωρήθηκε και η απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου της Φρανκφούρτης,η οποία,κατόπιν αιτήσεως ειρηνοδίκη,θεώρησε ως αντικείμενες προς τις περί Δικαστικής Ανεξαρτησίας συνταγματικές διατάξεις την παράλειψη της Κυβέρνησης και της Βουλής να ψηφίσουν νόμο που θα ρύθμιζε τις αποδοχές των Ειρηνοδικών κατά τρόπο ουσιαστικά υψηλότερο των διοικητικών υπαλλήλων¹⁸.

Αλλά και στην Ελλάδα,το ΣτΕ με πρόσφατη νομολογία και ιδιαίτερα με την 1688/1991 αποφασή του,η οποία συγκαταλέγεται στις αποφάσεις αρχών,ερμηνεύοντας την διάταξη του άρθρου 88§2 σε συνδυασμό με τις διατάξεις του ά.26 και του ά.87§1 αποκατέστησε την έννοια αυτής στις πραγματικές της διαστάσεις,μετά την υποβάθμισή της από τη διοικητική

¹⁷ Ρίζος Σ.,Η «εσωτερική ανεξαρτησία» του δικαστού (Γερμανία-Ελλάς),ΕΔΔ 1982,σελ.30 επ.

¹⁸ Beschluß v. 25.5.1966,VerwG,Frankfurt a/M,DRiZ 1966,σελ.233 επ.

ερμηνεία. Συνήγαγε ότι από το ά.88§2 απορρέει ειδική και συγκεκριμένη υποχρέωση του κοινού νομοθέτη να υλοποιεί το συνταγματικό κριτήριο της αναλογίας αποδοχών προς το δικαστικό λειτούργημα, ενώ η χορήγηση σε άλλες κατηγορίες αμοιβομένων από το Δημόσιο αποδοχών σε επίπεδο υψηλότερο εκείνου των αποδοχών των δικαστικών λειτουργών, χωρίς ταυτόχρονη πρόβλεψη εφαρμογής των σχετικών ρυθμίσεων και ως προς τους δικαστικούς λειτουργούς ώστε οι αποδοχές τους να είναι υπέρτερες κάθε άλλης κατηγορίας, συνιστά ευθεία και ανεπίτρεπτη παράβαση των άρθρων 26,87§1 και 88§2 του Συντάγματος.

Η διάταξη, λοιπόν, του ά.88§2 θεμελιώνει αγωγήμη αξίωση των δικαστικών λειτουργών κατά του Δημοσίου, το οποίο υπέχει αστική ευθύνη για αποκατάσταση της ζημίας από την ευθεία παράβαση αυτής, οι εκάστοτε όμως κυβερνήσεις δεν έδειξαν τον οφειλόμενο εκ του Συντάγματος σεβασμό στις δικαστικές αποφάσεις ως μέσα ασκήσεως της ισότιμης δικαστικής εξουσίας. Το διατακτικό αυτών αλλοιώθηκε με εγκυκλίους ή υπουργικές αποφάσεις κατά τρόπο που θέτει σε αμφισβήτηση την εφαρμογή της αρχής του Κρατους Δικαίου στην πράξη. Τα εμπόδια αναγκαστικής ή εκούσιας εκτελέσεως των σχετικών δικαστικών αποφάσεων επισφραγίζουν τον μηχανισμό της δημοσιονομικής εξαρτήσεως της Δικαιοσύνης από την Εκτελεστική Εξουσία¹⁹.

γ) την απαγόρευση στους δικαστικούς λειτουργούς να παρέχουν κάθε άλλη έμμισθη υπηρεσία, να ασκούν οποιοδήποτε επάγγελμα και να συμμετέχουν στην Κυβέρνηση,

Όπως ειπώθηκε στην αρχή του κεφαλαίου, οι ρυθμίσεις αυτές προφυλάσσουν τον δικαστή από πολιτικές παρεμβάσεις, λαμβανομένων όμως με την ευρεία έννοια του όρου, κι αυτό γιατί πολλοί είναι εκείνοι που θέλουν και μπορούν να τον επηρεάσουν στην κρίση του. Χαρακτηριστική περίπτωση

¹⁹ Κωστόπουλος Δ., Η δημοσιονομική εξάρτηση της δικαστικής από την εκτελεστική εξουσία, ΔΔ 1992, σελ. 17 επ.

αποτελούν **τα μαζικά μέσα ενημέρωσης** του κοινού. Το πρόβλημα αν η ανεξαρτησία των δικαστών εμποδίζει την κριτική των δικαστικών αποφάσεων από την κοινή γνώμη είχε συζητηθεί ήδη από το 1930 και ο τότε Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου Γ.Π.Χοϊδάς είχε απαντήσει ότι «οποιοσδήποτε μπορεί να ασκήσει κριτική κατά την καθιερωμένη ελευθερία της συζητήσεως περί των πράξεων των δημοσίων αρχών, οι οποίες πράξεις, ιδιαίτερα οι προερχόμενες από την δικαστική εξουσία, είναι κτήμα του κοινού και υπόκεινται στην κοινή κρίση»²⁰
²¹. «...λειτουργήμα, οίον η απονομή της δικαιοσύνης, μόνον βελτίωση δύναται να δει εκ του δημοσίου ελέγχου, εντός φυσικά των ορίων του προσηκόντως»²². Η ελευθερία της έκφρασης γνώμης και πληροφόρησης αποτελεί ένα από τα θεμέλια της δημοκρατικής κοινωνίας και έχει ειδική βαρύτητα στον τομέα της απονομής της δικαιοσύνης, που υπηρετεί τα συμφέροντα ολόκληρης της κοινωνίας και απαιτεί τη συνεργασία ενός διαφωτισμένου κοινού. Είναι λοιπόν αναμφισβήτητο το δικαίωμα της **κοινής γνώμης και προπαντός του τύπου** για δημόσιο έλεγχο των δικαστικών αποφάσεων στα όρια της ευπρέπειας, όχι όμως και η συστηματική προσπάθεια που καταβάλλεται σήμερα για τον επηρεασμό του δικαστή πριν από την έκδοση της αποφάσεώς του σε υποθέσεις γενικότερου πολιτικού ή κοινωνικού ενδιαφέροντος με γνώμονα το πολιτικό συμφέρον ορισμένης κομματικής παρατάξεως ή κάποιων κοινωνικών φορέων. Ιδιαίτερα ο τύπος, όχι βέβαια στο σύνολό του, κάνει ό,τι μπορεί για να ασκήσει πίεση στους δικαστές και για να τους εμποδίσει να ετοιμάσουν τις αποφάσεις τους μέσα σε ήρεμη ατμόσφαιρα. Ξεχνά συνήθως, έστω και αν η νομολογία μπόρεσε ευτυχώς να συμβάλει στη δόμηση μιας κοινωνίας πιά δίκαιης και λιγότερο βίαιης, ότι ο δικαστής δεν μπορεί συγχρόνως να δικάζει και να επαναστατεί²³.

²⁰ Θεμ.41,σελ.911

²¹ Μπέης Κ.,Ο ισόβιος νόμιμος δικαστής και η κοινή γνώμη,τ.τ. Γ.Ράμμου,Β 1979,σελ.689 επ.

²² Θεμ.41,σελ.911-912 – Σακελλαρόπουλος Α.,NoB 23,σελ.800

²³ Μπακόπουλος Α.,Η ανεξαρτησία της δικαστικής λειτουργίας,ΤοΣ 1986,σελ.20 επ.

Χρειάζεται, λοιπόν, κάποιος συνδυασμός και στάθμιση κάθε φορά του δικαιώματος πληροφόρησης της κοινής γνώμης από το ένα μέρος και του σεβασμού της αναμενόμενης δικαστικής κρίσης από το άλλο μέρος, όταν αντιμετωπίζουμε περίπτωση υπόθεσης εκκρεμούς ενώπιον δικαστηρίου ή που πρόκειται να εισαχθεί σε δικαστήριο²⁴. Η πληροφόρηση και οι κρίσεις της κοινής γνώμης δεν πρέπει για κανένα λόγο να υποκαθιστούν την αμερόληπτη και ψυχρή δικαστική κρίση.

Ανάλογη προστασία χρειάζεται ο δικαστής και από τις διάφορες **θιγόμενες ομάδες συμφερόντων**, που συχνά επιτίθενται κατά των δικαστικών αποφάσεων. Πολιτικά κόμματα, επαγγελματικές ενώσεις, συνδικάτα, δικηγορικοί σύλλογοι, εκκλησία, συνασπισμένα οικονομικά συμφέροντα είναι θεσμοί και «εστίες εξουσίας»²⁵, που ασκούν έντονη πίεση στη δικαστική συνείδηση και ανεξαρτησία. Οι κοινωνικές αυτές ομάδες, που ενδιαφέρονται για την έκβαση της δίκης μεταξύ του εργαζομένου και του εργοδότη, του μισθωτή και του ιδιοκτήτη, του παραγωγού και του εμπόρου, του εμπόρου και του καταναλωτή, ασκούν άμεσες ή έμμεσες πιέσεις, που γίνονται εντονότερες όταν και όσο περισσότερο μετέχουν δια των εκπροσώπων τους στα όργανα της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας. Ακριβώς εδώ το κράτος απαιτεί ως **διάδικος πολιτικά αποδεκτές και οι κοινωνικοί φορείς διεκδικούν ως άμεσα ενδιαφερόμενοι κοινωνικά αποδεκτές δικαστικές αποφάσεις, με τις λιγότερο επώδυνες πολιτικές, κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις**²⁶. Ποιός όμως πιστεύει ότι ο δικαστής διατηρεί έτσι την ανεξαρτησία του;

²⁴ Μπέης Κ., Ο ισόβιος νόμιμος δικαστής και η κοινή γνώμη, τ.τ. Γ. Ράμμου, Β 1979, σελ. 689 επ. – Σακελλαρόπουλος Α., ΝοΒ 23/1975, σελ. 832

²⁵ Μάνεσης Α., Συντ. Δ (1980), παρ. 6 VI, σελ. 93

²⁶ Σκουρή Β., Προβλήματα ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, Εταιρεία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Ι 1988, σελ. 23 επ.

Ειδικότερα, τα όρια μεταξύ της δικαιολογημένης **κριτικής δικαστικών αποφάσεων, που έχουν καθήκον να ασκούν οι Δικηγορικοί Σύλλογοι** (ά.199 παρ.γ του Κώδικα Δικηγόρων) **και απαράδεκτης παρέμβασης στην απονομή της Δικαιοσύνης** (έτσι η Ένωση Διοικητικών Δικαστών για τον ΔΣΘ) δεν είναι πάντοτε σαφή²⁷. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν: α) η ανακοίνωση του Δ.Σ.Α. εν όψει της απόφασης 3621/81 του ΣΤΕ, με την οποία κρίθηκε ως αντισυνταγματική η διάταξη του ά.13§1 του ν.1093/80, που θεωρούσε τον διάδικο δικονομικώς απόντα, αν δεν είχε κατατεθεί σχετικό γραμμάτιο προκαταβολής της δικηγορικής αμοιβής β) η οξύτατη κριτική του Δ.Σ.Α. στις αποφάσεις του Α.Π. για τον χαρακτηρισμό του εγκλήματος της εσχάτης προδοσίας ως «στιγμαϊού» (ΟΛΑΠ (Συμβ) 684/75²⁸)-οι αποφάσεις της 1.7.76 και 9.7.76 του Δ.Σ.Α. και η επιστολή του Εισαγγελέα του Α.Π.²⁹

Ο Αντεισαγγελέας του Αρείου Πάγου Χοϊδός με γνωμοδότησή του είχε δώσει και πάλι απάντηση, με πειστική επιχειρηματολογία³⁰: «Δεν βλέπω αποκλεισμένο τον έλεγχο υπό του δικηγορικού συλλόγου πράξεως τινός δικαστικής συγκεκριμένης... Ούτε φρονώ ότι δια τοιαύτης ενεργείας μειούται το κύρος των δικαστηρίων ή ανατρέπονται αι καθιερωμένοι αμοιβαίου σεβασμού σχέσεις. Η μείωσις αν επέλθει, θα επέλθει δια τα ωρισμένα δικαστικά πρόσωπα, των οποίων αι πράξεις δικαίως τυχόν επεκρίθησαν και ουχί δια την δικαιοσύνην, της οποίας η ιδέα ενισχύεται μάλλον δια της επικρίσεως των κατά μέρος επικριτέων. Η δε αρχή του αμοιβαίου σεβασμού δεν δύναται να σημαίνει και σιγήν δια τα κακώς έχοντα. Πλην εις τους δικηγορικούς συλλόγους απόκειται δια σώφρονος, σοβαράς και αξιοπρεπούς διαχειρίσεως του αντικειμένου να

²⁷ Δέδες Σ., Προβλήματα ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, Εταιρεία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Ι 1988, σελ. 40

²⁸ ΝοΒ 23, σελ. 79

²⁹ ΝοΒ 1976, σελ. 675 επ.

³⁰ Κρουσταλάκης Ευ., Η δικαστική λειτουργία, η ανεξαρτησία της και η κοινή γνώμη, ΤοΣ 1986, σελ. 1 επ.

καταστήσωσι την τοιαύτην έρευναν και επίκρισιν πραγματικώς σεβαστήν,επομένως δε και ωφέλιμον εκάστοτε»³¹.

6.ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Από την παραπάνω ανάπτυξη,λαμβανομένων υπόψιν και όσων ισχύουν στην υπόλοιπη Ευρώπη,διαπιστώνουμε μια ελληνική ιδιοτυπία:**καμιά χώρα δεν παρουσιάζει τόσο μεγάλες και τόσο πολλές συνταγματικές-τυπικές εγγυήσεις ανεξαρτησίας**³²,σε καμιά χώρα η αυτοδιοίκηση της Δικαιοσύνης δεν είναι ευρύτερη.Σε καμιά χώρα δεν υπάρχει Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο που να αποφασίζει για τις τοποθετήσεις,τις μεταθέσεις και τις προαγωγές των δικαστικών λειτουργών και να αποτελείται αμιγώς μόνον από δικαστικούς λειτουργούς.Παρόλα αυτά όμως **πουθενά η Δικαιοσύνη δεν είναι τόσο εξαρτημένη στην πολιτική εξουσία**,σ' αυτόν τον κρατικοδιοικητικό μηχανισμό,όσο στην Ελλάδα³³.

Ο συντακτικός νομοθέτης προσπάθησε να εισαγάγει ένα μέτρο, επιτυγχάνοντας μια **ιδιότυπη εξισορρόπηση δυνάμεων και αμοιβαίου ελέγχου**:από τη μία πλευρά η νομοθετική παραγωγή του κρατικοδιοικητικού μηχανισμού ελέγχεται από τα δικαστήρια και από την άλλη πλευρά η κορυφή της δικαιοσύνης ελέγχεται από τον κρατικοδιοικητικό μηχανισμό.Ότι η συνταγματική αυτή εξισορρόπηση είναι **ιδιαίτερα εύθραυστη** και ότι το πλαίσιο αυτό δεν είναι κατάλληλο για να διασφαλιστεί η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης το έχει δείξει η

³¹ αρ.30/27.5.1930,Θέμις ΜΑ/1930,σελ.911

³² βλ.Πλαγιανάκου,ΕλΔ 1986,σελ.58-59

³³ Δέδες Σ.,Προβλήματα ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης,Εταιρεία Νομικών Βορείου Ελλάδος, Ι 1988,σελ.40 επ.

πράξη:οι φραστικές επιθέσεις ή και ωμές κατηγορίες από κυβερνητικά στελέχη κατά ανώτατων δικαστικών λειτουργών και η παραδοχή από ανώτατους δικαστικούς λειτουργούς απροκάλυπτων επεμβάσεων στην κορυφή της δικαιοσύνης³⁴.

Έτσι ο δικαστικός φέρει το ξένο προς τη δικαιοδοτική λειτουργία βάρος να αντιμετωπίσει τις επεμβάσεις στο έργο του του Κράτους,της νομοθετικής και της εκτελεστικής δηλαδή λειτουργίας,αλλά και των ανωτέρων του,που συχνά ευνοούνται από τον κρατικοδιοικητικό μηχανισμό.Αν σε αυτές τις επεμβάσεις προσθέσουμε και τις πιέσεις από την κοινή γνώμη,ιδιαιτέρως του τύπου και των διαφόρων κοινωνικών ομάδων που εκπροσωπούν διαφορετικά συμφέροντα,τότε αντιλαμβανόμαστε εύκολα ότι **το έργο του δικαστικού δεν είναι μόνο δικαιοδοτικό**, θεωρούμενο από αυτόν μόνο ως κρατικό λειτούργημα,**αλλά και κοινωνικό**:οι αποφάσεις του σταθμίζουν τα συγκρουόμενα κοινωνικά συμφέροντα και συνακόλουθα καθορίζουν την επιρροή και την ισχύ των αντίστοιχων φορέων. Όσοι από αυτούς τους φορείς ευνοούνται από την δικαστική απόφαση υπερασπίζονται την δικαιοσύνη και την ανεξαρτησία της,ενώ όσοι θίγονται την αμφισβητούν.Γι' αυτό το **λόγο η δύναμη,αλλά και η ευαισθησία της προσωπικότητας και του χαρακτήρα του δικαστικού λειτουργού**,κατά τη γνώμη του γράφοντος,είναι που τον κάνουν να ανταποκρίνεται καλύτερα στον ιδιαίτερα απαιτητικό αυτό ρόλο του.Τα στοιχεία αυτά κάνουν τελικά μία δικαστική απόφαση να δικαιώνεται στο χρόνο,να αποτελεί οδηγό στο δικαιοδοτικό έργο και βελτιώνουν έτσι το νομικό πολιτισμό της χώρας μας.

³⁴ βλ.Τζένου Α.,Η εκλογή του προϊσταμένου του Εφετείου Αθηνών,Εφημ.«Καθημερινή» 24.10.1987-απαντήσεις Ν.Χριστούλα και Δ.Σκούμπη,«Καθημερινή» 6.11.87

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ

- 1.«Το επιτρεπτό ή μη του Κοινοβουλευτικού Ελέγχου όταν αναφέρεται σε δικαιοδοτική κρίση δικαστικών οργάνων"
.ΟΛΑΠ 9/1998.....σελ.31
2. Απαλλαγή από το φόρο εισοδήματος του ημίσεος της βουλευτικής αποζημίωσης κρίθηκε εφαρμοστέα και στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργιών
ΣΤΕ 4095/1997.....σελ.40
3. Νόμος ρυθμίζων την τακτική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου που πλήττει ανεπίτρεπτα τη δικαστική ανεξαρτησία και το αυτοδιοίκητο των δικαστηρίων
ΟΛΑΠ 1/1996.....σελ.45
4. Αντισυνταγματικός ο νομοθετικός καθορισμός των δικαστών που θα μετέχουν στην τακτική ολομέλεια του Αρείου Πάγου.
ΟΛΑΠ 4/1996.....σελ.50
5. Θέσπιση του επιτρεπτού της εκ νέου ασκήσεως ενδίκων μέσων, τα οποία είχαν απορριφθεί λόγω μη νομιμοποιήσεως των διαδικών ή του πληρεξουσίου τους, παρέχουσα τη δυνατότητα ανατροπής των αμετακλήτως κριθέντων, αντίκειται στην διάκριση των λειτουργιών.
Στε 502/1994.....σελ.55
6. Φοροαπαλλαγή του μισού των αποδοχών των δικαστικών λειτουργιών, δεν συνιστά ανεπίτρεπτη άσκηση νομοθετικού έργου, αλλά ευθεία εφαρμογή των άρθρων 26, 87 παρ.1 και 88 παρ.2 του Συντάγματος.
ΣΤΕ 3670/1994.....σελ.59

7. Επιτρέπεται στο δικαστή η έκφραση γνώμης δημοσίως, εκτός αν αποτελεί οιασδήποτε μορφής εκδήλωση υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος ή κατά τις περιστάσεις είναι ασυμβίβαστη προς το αξίωμά του και θίγει το κύρος του ως δικαστή ή της δικαιοσύνης.

ΟΛΑΠ 4/1991σελ.65

8. Δημόσιο εγκώμιο ή επίκριση συγκεκριμένης δικαστικής απόφασης από τον Υπουργό Δικαιοσύνης μπορεί να εκληφθεί ως απόπειρα επηρεασμού και ενέχει εξ αντικείμενου επέμβαση στην "προσωπική ανεξαρτησία" των δικαστών, ιδίως όταν αφορά υπόθεση εκκρεμή.

ΟΛΑΠ 8/1998.....σελ.100

9. Το ότι ο δικαστής δεν είναι πειθαρχικώς ελεγκτέος για την επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστική του κρίση, δεν σημαίνει και ότι η εν λόγω δικαστική του κρίση δεν υπόκειται κατά τη διενέργεια της επιθεωρήσεως σε διάφορες αξιολογήσεις (θετικές ή αρνητικές) και ποιοτικές διαβαθμίσεις.

ΟΛΑΠ 18/1993.....σελ.104

10. Ρύθμιση νόμου που επιβάλλει τη δημοσιότητα των ονομάτων της μειοψηφίας με την καταχώριση τους στην απόφαση δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Η ρύθμιση δε αυτή όχι μόνο δεν μειώνει τη δικαστική ανεξαρτησία αλλά αντιθέτως την ενισχύει

ΣΤΕ 996/1994.....σελ.128

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Δικαστήριο:

Τόπος: Αθήνα

Αριθ. Απόφασης: 9

Ετος: 1998

Περίληψη Αρχή διάκρισης εξουσιών - Δικαστική κρίση - Κοινοβουλευτικός έλεγχος -.

Αρμοδιότητα Ολομέλειας Αρείου Πάγου επί θεμάτων γενικότερου ενδιαφέροντος, οργάνωσης του δικαστηρίου και απονομής δικαιοσύνης. Δεν είναι επιτρεπτός ο Κοινοβουλευτικός Έλεγχος όταν αναφέρεται σε δικαιοδοτική κρίση δικαστικών οργάνων. Ψήφιση της αυτής πρότασης από μειοψηφίες Αρεοπαγίων υπό διαφορετικές διατυπώσεις.

Κείμενο Απόφασης

ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ
ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Αριθμός 9/1998

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ

Σήμερα 26 Φεβρουαρίου 1998, ημέρα Πέμπτη και ώρα 9.30? στο Κατάστημα

του Αρείου Πάγου συνήλθε, ύστερα από νόμιμη πρόσκληση, η, κατά τα άρθρα 90 του Συντάγματος και 68, 79 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων και Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών, Διοικητική Ολομέλεια στην οποία έλαβαν

μέρος οι: Στέφανος Ματθίας, Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, Παναγιώτης Δημόπουλος, Εισαγγελέας Αρείου Πάγου, Αγησίλαος Μπακόπουλος, Δημήτριος Γουργουράκης, Γεώργιος Βελλής, Θεόδωρος Τόλιας, Διονύσιος Κατσιρέας, Χαράλαμπος Μυρσινιάς, Πολύβιος Μαντζιάρας, Αντιπρόεδροι του Αρείου Πάγου, Νικόλαος Στυλιανάκης, Εμμανουήλ Χαριτάκης, Γεώργιος Σταθάς, Παναγιώτης Κωστάκος, Νικόλαος Θεοδωρόπουλος, Γεώργιος Αρβανίτης, Γεώργιος Σκαρλάτος, Δημοσθένης Πρίντζης, Ευάγγελος Κρουσταλάκης, Ανδρέας

Κατσίφας, Κωνσταντίνος Λυμπερόπουλος, Ιωάννης Μυγιάκης, Ευάγγελος Περλίγκας, Προκόπιος Μάκος, Θεόδωρος Πρασουλίδης, Ιωάννης Τέτοκας, Μιχαήλ Καρατζάς, Γεώργιος Μπούτσιος, Ανδρέας Κατράκης, Κωνσταντίνος Παπαλάκης, Αναστάσιος Καραγεώργης, Αντώνιος Παπαθεοδώρου, Ιωάννης Κασσωτάκης, Γεώργιος Κανελλόπουλος, Ιωάννης Δεληγιάννης, Χαράλαμπος Γεωργακόπουλος, Κωνσταντίνος Τζένος, Γεώργιος Βρέττας, Γεώργιος Κρασσάς,

Αριστείδης Κρομμύδας, Εμμανουήλ Αντωνίου, Κωνσταντίνος Κωστήρης, Εισηγητής, Πέτρος Κακκαλής, Εμμανουήλ Δαμάσκος, Σπυρίδων Γκιάφης, Γεώργιος Κάπος, Κωνσταντίνος Τσαμαδός, Παύλος Μεϊδάνης, Γεώργιος Ρήγος, Αρχοντής Ντόβας, Δημήτριος Βούρβαχης, Γρηγόριος Φιλιππάτος, Στυλιανός Μοσχολέας, Χρήστος Παληοκώστας, Παναγιώτης Φιλιππόπουλος και Αντώνιος Τωμαδάκης, Αρεοπαγίτες. Κωλύονται και δεν παρέστησαν οι λοιποί Αρεοπαγίτες.

Παραστάθηκε ως Γραμματέας της Ολομέλειας ο Γενικός Διευθυντής της Γραμματείας του Αρείου Πάγου Απόστολος Ευαγγελίου.

Η Διοικητική Ολομέλεια συνήλθε σε Συμβούλιο ύστερα από την πρόσκληση του Προέδρου του Αρείου Πάγου με χρονολογία 4 Φεβρουαρίου 1998

για θέμα που ανάγεται στην απονομή της Δικαιοσύνης και εμφανίζει γενικότερο ενδιαφέρον, και ειδικότερα:

«Αν είναι επιτρεπτός ή μη ο Κοινοβουλευτικός Έλεγχος όταν αναφέρεται

σε δικαιοδοτική κρίση δικαστικών οργάνων άρθρα 26 και 66 επ. Συντ. και Κανον.Βουλής) ".

Ο Πρόεδρος του Αρείου Πάγου Στέφανος Ματθίας, έλαβε (κωδ. Ν. 1756/88) στην αρμοδιότητα της Ολομέλειας υπάγεται (πλην άλλων) η λήψη αποφάσεων για θέματα «γενικότερου ενδιαφέροντος, οργάνωσης του δικαστηρίου και απονομής της δικαιοσύνης). Η αρμοδιότητα αυτή της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου είναι σύμφυτη προς την, κατά το Σύνταγμα, αποστολή του, να ασκεί (δια του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου, δια της Ολομέλειας και δια των οργάνων επιθεώρησης και πειθαρχικού ελέγχου) την εσωτερική αυτοδιοίκηση της Δικαιοσύνης (άρθρα 90, 87 παρ. 3, 88 παρ. 4, 91 παρ. 2 και 3, 92 παρ. 1, και 3 Συντάγματος). Χωρίς αυτήν ούτε η, συνταγματικώς επίσης εγγυημένη, **δικαστική Πανεξαρτησία** (άρθρο 87 παρ. 2

και 3 Συντ.) υπάρχει ούτε χωρισμός λειτουργιών κατά το άρθρο 26 του Συντάγματος, νοείται. Είναι αυτονόητο, πρέπει όμως και πάλι να υπογραμμιστεί, ότι η σύγκληση της Ολομέλειας για τέτοια θέματα, όταν ανακύπτει ανάγκη, γίνεται κατά καθήκον, για τη διασφάλιση των θεσμών. Διότι τα ζητήματα επί των οποίων η Ολομέλεια καλείται να αποφανθεί έχουν

χαρακτήρα αμιγώς θεσμικό".

Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου πρότεινε τα εξής: «Το άρθρο 70 παρ. 6

του Συντάγματος ορίζει ότι ο κοινοβουλευτικός έλεγχος ασκείται από την Βουλή σε Ολομέλεια, όπως ορίζει ο Κανονισμός της Βουλής, ο οποίος προβλέπει, ως μορφές κοινοβουλευτικού ελέγχου, την αίτηση κατάθεσης εγγράφων, τις ερωτήσεις και επερωτήσεις, τη συζήτηση προ ημερησίας διατάξεως, τη σύσταση εξεταστικών επιτροπών και την πρόταση δυσπιστίας. Ο κοινοβουλευτικός έλεγχος αποσκοπεί στην αναζήτηση και εντοπισμό πολιτικών ευθυνών της Κυβέρνησης για πράξεις ή παραλείψεις της που ανάγονται στη σφαίρα της αρμοδιότητας και ευθύνης της. Ούτε το Σύνταγμα ούτε ο Κανονισμός της Βουλής προβλέπουν κανένα περιορισμό ως προς το αντικείμενο και την έκταση του κοινοβουλευτικού ελέγχου. Η έλλειψη όμως ρητών περιορισμών δεν οδηγεί αναγκάως στο συμπέρασμα ότι δεν είναι δυνατόν ερμηνευτικώς να συναχθούν περιορισμοί από άλλες διατάξεις του Συντάγματος. Εξάλλου, από τις διατάξεις του Συντάγματος: 1) 26, που καθιερώνει την διάκριση, την ισοτιμία και την ανεξαρτησία των λειτουργιών της πολιτείας (νομοθετικής, εκτελεστικής και δικαστικής), 2)

87 που καθιερώνει την λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών

και με έμφαση ορίζει ότι οι δικαστές, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και στους νόμους, προκύπτει ότι είναι

ανεπίτρεπτη οποιαδήποτε πράξη ή παράλειψη, της νομοθετικής ή εκτελεστικής λειτουργίας η οποία, κατ' αντικειμενική εκτίμηση, είναι πρόσφορη να επηρεάσει τους δικαστές στη διαμόρφωση της δικαιοδοτικής τους κρίσης. Εκ τούτων παρέπεται ότι η εκ μέρους της Βουλής άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου της δικαιοδοτικής κρίσεως των δικαστικών οργάνων, εφόσον η υπόθεση είναι ακόμη ή ενδέχεται να είναι εκκρεμής,

είναι ανεπίτρεπτη. Αν γίνει δεκτό ότι κατά το Σύνταγμα είναι επιτρεπτός ο κοινοβουλευτικός έλεγχος της δικαιοδοτικής κρίσεως των δικαστικών οργάνων επί εκκρεμούςσ υποθέσεως, θα είναι δυνατόν να συμβεί το εξής άτοπο: Για την ίδια υπόθεση να στηθούν και λειτουργούν παράλληλα και συγχρόνως ένα δικαστήριο και ένα παραδικαστήριο ενώπιον της Βουλής. Και το ακόμη χειρότερο: Το μεν δικαστήριο να κρίνει, και μάλιστα δεσμευτικώς

για όλους, ένοχο τον κατηγορούμενον η δε Βουλή να διακηρύσσει ότι ο ίδιος κατηγορούμενος είναι αθώος της πράξεως για την οποία καταδικάστηκε. Πλήρης καταρράκωση του κύρους και της αξιοπιστίας και των

δύο πολιτειακών λειτουργιών. Μετά τη λήξη της εκκρεμοδικίας και την αμετάκλητη περάτωση της υποθέσεως δεν συντρέχει σοβαρός λόγος αποκλεισμού του κοινοβουλευτικού ελέγχου και γενικότερα της κριτικής. Η άποψη αυτή εναρμονίζεται και προς της διάταξη του άρθρου 10 παρ. 2 της Σύμβαςης της Ρώμης για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, η οποία προβλέπει ότι η άσκηση της ελευθερίας

της γνώμης μπορεί να υπαχθεί σε ορισμένους περιορισμούς αναγκαίους για τη διασφάλιση του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής λειτουργίας.

Σε μία δημοκρατικά οργανωμένη και λειτουργούσα πολιτεία, όλες οι εξουσίες υπόκεινται σε αμοιβαίο έλεγχο και κοινωνική κριτική από τον Τύπο και τα άλλα μέσα πληροφόρησης των κοινωνιών. Και τούτο διότι με τον έλεγχο και την κριτική, αφ' ενός μεν θα βελτιωθεί η λειτουργία τους και θα ενισχυθεί η αυθεντία και η αξιοπιστία τους, αφ' ετέρου δε θα αποτραπεί η διολίσθησή τους στην αυθαιρεσία, αφού η εξουσία, από τη φύση

της, τείνει στην κατάχρηση και την επέκταση του χώρου της κυριαρχίας της. Η χωρίς αποχρώντα λόγο δημιουργία «στεγανών» και χώρων εξουσίας εξαιρεμένων από τον κοινοβουλευτικό έλεγχο και την κοινωνική κριτική είναι ασυμβίβαστη, αφ' ενός μεν προς τη δημοκρατική μορφή του πολιτεύματος και τη θέση του Κοινοβουλίου, ως αυθεντικής έκφρασης της λαϊκής κυριαρχίας από την οποία πηγάζουν όλες οι εξουσίες, εφ' ετέρου δε

αντιβαίνει στο πνεύμα των διατάξεων των άρθρων 70 παρ, 6, 60 παρ, 1 και 14 του Συντάγματος που προβλέπουν το δικαίωμα ασκήσεως κοινοβουλευτικού ελέγχου και ελευθερίας γνώμης και εκφράσεως των βουλευτών και ασκήσεως κριτικής από τον Τύπο και τα άλλα μέσα κοινωνικής έκφρασης. Αντιφέρεται ότι ο κοινοβουλευτικός έλεγχος της δικαιοδοτικής κρίσεως των δικαστικών οργάνων, είναι ανεπίτρεπτος και δεν έχει νόημα διότι δεν είναι δυνατόν η

Κυβέρνηση να επηρεάσει και προσδιορίσει τη δικαιοδοτική κρίση, είτε πριν

είτε και μετά την εκφορά της, επομένως δεν είναι δυνατόν να αναζητηθούν και καταλογισθούν σ' αυτήν πολιτικές ευθύνες για την άστοχη ή παράνομη δικαιοδοτική κρίση. Τούτο δεν είναι ακριβές, δεδομένου ότι η Κυβέρνηση, δια του Υπουργού της Δικαιοσύνης, έχει το δικαίωμα να ασκεί πειθαρχική δίωξη κατά δικαστικών λειτουργών, όταν η δικαιοδοτική κρίση τους είναι

άστοχη ή παράνομη λόγω υπερβάσεως των ακραίων ορίων της λογικής, ακόμη δε και να παραγγείλει την άσκηση ποινικής διώξεως, δηλαδή δικαιούται να πράξει ή παραλείψει ενέργειες για τις οποίες είναι επιτρεπτή η αναζήτηση

και ο καταλογισμός πολιτικών ευθυνών ή και ποινικών ακόμη με τη σύσταση εξεταστικής των πραγμάτων επιτροπής. ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ Προτείνω να αποφανθεί η Ολομέλεια ότι: Δεν είναι επιτρεπτός ο κοινοβουλευτικός έλεγχος της δικαιοδοτικής κρίσεως δικαστικών οργάνων, όταν η υπόθεση, στην οποία αναφέρεται η δικαιοδοτική κρίση, δεν έχει αμετάκλητα περατωθεί".

Μετά την ανάγνωση της πρότασης αυτής ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου αποχώρησε.

Στη συνέχεια ο Εισηγητής-Αρεοπαγίτης Κωνσταντίνος Κωστήρης εξέθεσε τα εξής: «Με τις διατάξεις των άρθρων 26 πρ. 3, 87 παρ. 1-2 και 94 παρ. 3 του Συντάγματος, η ψήφιση του οποίου αποτελεί την κορυφαία εκδήλωση της αρχής της λαϊκής κυριαρχίας (άρθρο 1 παρ. 2-3 Συντ.), κατοχυρώνεται ρητά η λειτουργική ανεξαρτησία των δικαστών, που συγκροτούν τα δικαιοδοτικά όργανα του Κράτους. Η λειτουργική αυτή ανεξαρτησία σημαίνει

την αυτοτέλεια της δικαιοσύνης, ως τρίτης κρατικής λειτουργίας, απέναντι

στις δύο άλλες κρατικές λειτουργίες, τη νομοθετική και την εκτελεστική. Η **δικαστική** **ανεξαρτησία**, ειδικότερα, απέναντι στη νομοθετική εξουσία θεσπίζεται ρητά με τη διάταξη του παραπάνω άρθρου 93 παρ. 4 του Συντάγματος, η οποία, με την ανάθεση στα δικαστήρια του ελέγχου της αρμονίας ή όχι των νόμων προς το Σύνταγμα επιβεβαιώνει την αυτοτέλεια της κρίσεώς τους απέναντι στη νομοθετική παραγωγή και το σχετικό δικαίωμά τους ν' ανάγονται απευθείας στο Σύνταγμα, ως την υπέρτατη πηγή δικαίου μέσα στον Ελληνικό χώρο (Κεραμέα, Αστ.Δικον.Δίκαιο, 2η έκδ.

παρ. 22 σελ. 95-97, Σγουρίτσα, Συντ.Δίκαιο παρ. 44 σελ. 436-437, Ράϊκου, Συντ.Δίκαιο παρ. 42 σελ. 108-110, Δημ. Τσάτσου, Συντ.Δίκαιο Τομ. Β ' παρ. 24 σελ. 553555). Την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης θεσπίζουν και Διεθνείς Συμβάσεις, όπως η Παγκόσμια Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (άρθρο 10), το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (άρθρο 14 παρ. 1), καθώς και η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα δικαιώματα (άρθρο 6 παρ. 1), που επιτάσσουν τη δίκαιη και δημόσια εκδίκαση των ποινικών και αστικών υποθέσεων οποιουδήποτε ατόμου από ένα "ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο», που προβλέπεται από το νόμο. Μάλιστα στην πρόσφατη με αριθ. Ρ (94) 12 Σύσταση, που υιοθέτησε η εξ Υπουργών Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης, αναφορικά με την ανεξαρτησία των δικαστών, τονίζεται (Αρχή Ι στοιχ. d), ότι κατά τη διαδικασία εκδόσεως μιας αποφάσεως οι δικαστές πρέπει να είναι ανεξάρτητοι και ικανοί να δράσουν χωρίς κανένα περιορισμό, ανάρμοστη επιρροή, κίνητρα, πιέσεις, απειλές ή παρεμβάσεις ευθέως ή πλαγίως, από οποιαδήποτε πηγή και για οποιαδήποτε αιτία, πρέπει δε να είναι και αδέσμευτοι ν' αποφασίσουν αμερόληπτα σύμφωνα με τη συνείδησή τους και τους ισχύοντες κανόνες δικαίου, δεν είναι δε υποχρεωμένοι ν' αναφέρουν την ουσία των υποθέσεών τους σε κανένα εκτός δικαστικού κλάδου. Από τη γενικής αποδεκτή ανεξαρτησία αυτή της δικαιοσύνης απέναντι στη

νομοθετική εξουσία και τη γενικότερη διάκριση των κρατικών λειτουργιών απορρέει, περαιτέρω, ότι είναι ανεπίτρεπτος ο κοινοβουλευτικός έλεγχος ιδίως όταν αναφέρεται σε εκκρεμή δίκη (Κεραμέας, ο.π. σελ. 99, βλ. σχετ.

και Α. Μάνεση, Αι εγγυήσεις τηρήσεως του Συντ. παρ. 35 σελ. 387, 388, σημ. 6, Δ. Τσάτσο, ο.π. σελ. 555). Ειδικότερα, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 66 παρ. 3 και 70 παρ. 6 του Συντ., σε συνδυασμό με τα άρθρα 124 επ. του Κανονισμού της Βουλής, που ρυθμίζουν τη διαδικασία και τα μέσα κοινοβουλευτικού ελέγχου, στον έλεγχο της Βουλής υπόκειται μόνο η Κυβέρνηση και γενικότερα τα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας, αναφορικά με πράξεις ή παραλείψεις τους. Επομένως δεν μπορεί ν' αποτελέσει αντικείμενο κοινοβουλευτικού ελέγχου, ως εκφεύγουσα της κυβερνητικής δράσεως, η δικαιοδοτική κρίση των οργάνων της δικαστικής λειτουργίας σε εκκρεμή δίκη, διότι κάτι τέτοιο είναι αντίθετο με τη συνταγματικά κατοχυρωμένη λειτουργική ανεξαρτησία της δικαιοσύνης απέναντι στη νομοθετική εξουσία. Τέτοιος κοινοβουλευτικός έλεγχος είναι επιτρεπτός μόνο όταν, με αναφορά σε άστοχη ή παράνομη και υπερβαίνουσα τα ακραία όρια της λογικής δικαιοδοτική κρίση, στοχεύει άμεσα στον έλεγχο του Υπουργού Δικαιοσύνης για την άσκηση ή όχι του από το Σύνταγμα

δικαιώματός του (άρθρο 91 παρ. 1 εδ. β' και παρ. 3 εδ. β') για έγερση πειθαρχικής αγωγής κατά δικαστικών λειτουργών για μια τέτοια δικαιοδοτική κρίση τους. Αλλά και στην περίπτωση αυτή ο κοινοβουλευτικός

αυτός έλεγχος του Υπουργού της Δικαιοσύνης θα πρέπει ν' ασκείται, προς αποφυγή επηρεασμού της δικαιοδοτικής κρίσεως στους επόμενους βαθμούς δικαιοδοσίας, μετά την αμετάκλητη περάτωση της σχετικής δίκης. Οι δικαστικές αποφάσεις, βεβαίως, δεν είναι υπεράνω κριτικής, η οποία αποτελεί ενάσκηση του από το άρθρο 14 παρ. 1 του Συντάγματος (σχετικό και το άρθρο 10 παρ. 2 της Συμβάσεως της Ρώμης) – ατομικού δικαιώματος της ελεύθερης εκφράσεως των στοχασμών και δια του τύπου κάθε προσώπου (βλ. σχετ. Δ. Τσάτσου, ο.π. σελ. 559). Ομως η κριτική αυτή, ιδίως κατά το στάδιο της εκκρεμότητας της σχετικής δίκης, δεν είναι επιτρεπτό να γίνεται από τα συντεταγμένα όργανα των άλλων δύο λειτουργιών (εκτελεστικής και νομοθετικής) κατά την άσκηση των λειτουργιών αυτών, διότι κάτι τέτοιο αντιβαίνει στη λειτουργική ανεξαρτησία της δικαιοσύνης

και δεν είναι πάντα άμοιρο προσπάθειας επηρεασμού της τελειωτικής (αμετάκλητης) κρίσεως των δικαστηρίων στην εκκρεμή δίκη. Υπέρ της ορθότητας της γνώμης για το ανεπίτρεπτο του κοινοβουλευτικού ελέγχου, που αναφέρεται σε δικαιοδοτική κρίση των δικαστικών οργάνων επί εκκρεμούς δίκης συνηγορούν: α) το ότι, ενόψει του γεγονότος, ότι οι δικαστικές αποφάσεις μόνο στα πλαίσια ενδίκων μέσων, που προβλέπει ο νόμος, μπορούν να μεταρρυθμισθούν ή εξαφανισθούν από τα αρμόδια δικαστήρια, τέτοιος κοινοβουλευτικός έλεγχος, ακόμη και μετά την έκδοση αμετάκλητης δικαστικής αποφάσεως, αποβαίνει (με εξαίρεση την πιο πάνω περίπτωση) εντελώς άσκοπος και μοιραία περιορίζεται σε ανεπίτρεπτη, κατά

τα παραπάνω, κριτική, από τα συντεταγμένα όργανα των άλλων δύο δε

ενδεχόμενο να προκαλέσει την εντύπωση, ότι στοχεύει στην επικυριαρχία των δύο αυτών λειτουργιών (νομοθετικής και εκτελεστικής) πάνω στη δικαιοσύνη, πράγμα συνταγματικά ανεπίτρεπτη και β) το ότι η εξουσία και αυτών ακόμη των από το Σύνταγμα (άρθρο 91) προβλεπομένων αρμόδιων Συμβουλίων για τον πειθαρχικό έλεγχο των δικαστών, όταν αναφέρεται στη δικαιοδοτική κρίση τους επί της ουσίας της υποθέσεως, είναι περιορισμένη

και πρέπει να ασκείται με φειδώ και μετά στα όρια, που έχουν καθορισθεί με τη 18/1993 απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου αυτού. Για τους λόγους αυτούς. Εισηγούμαι να αποφανθεί η Ολομέλεια, ότι: α) δεν είναι επιτρεπτός ο κοινοβουλευτικός έλεγχος, όταν αναφέρεται άμεσα στη δικαιοδοτική κρίση των δικαστικών οργάνων ιδίως επί εκκρεμούς δίκης και β) τέτοιος κοινοβουλευτικός έλεγχος που είναι κατ' αρχήν επιτρεπτός μόνον όταν εμμέσως αφορά σε δικαιοδοτική κρίση, αμέσως δε αναφέρεται σε έλεγχο για την άσκηση ή όχι από τον Υπουργό Δικαιοσύνης του από το Σύνταγμα δικαιώματός του για έγερση πειθαρχικής αγωγής κατά δικαστών σε σχέση με εσφαλμένη ή παράνομη και υπερβαίνουσα τα ακραία όρια της λογικής δικαιοδοτική κρίση τους, πρέπει να γίνεται μετά την αμετάκλητη περάτωση της σχετικής δίκης».

Ακολούθησε ανταλλαγή σκέψεων μεταξύ των μελών της Ολομέλειας, αναπτύχθηκαν οι σχετικές απόψεις και στη συνέχεια έλαβαν διαδοχικά το λόγο οι: Γεώργιος Βελλής, Θεόδωρος Τόλιας, Αντιπρόεδροι του Αρείου Πάγου, Χαράλαμπος Γεωργακόπουλος, Παναγιώτης Κωστάκος, Ευάγγελος Κρουσταλάκης, Σπυρίδων Γκιάφης, Νικόλαος Θεοδωρόπουλος, Αναστάσιος Καραγεώργης, Αρεοπαγίτες και Χαράλαμπος Μυρσινιάς, Αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου, οι οποίοι είπαν τα εξής:

1) Γεώργιος Βελλής: «Πρέπει να γίνει σαφής διάκριση μεταξύ κριτικής των δικαστικών αποφάσεων και κοινοβουλευτικού ελέγχου. Η πρώτη αποτελεί άσκηση ατομικού δικαιώματος (που παρέχεται από τα άρθρα 5 παρ. 1 και 14 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος), δηλ. της ελευθερίας του λόγου. Επομένως μπορεί να ασκείται από τον καθένα και οποτεδήποτε, εφόσον δεν συνιστά κατάχρηση του ανωτέρω ατομικού δικαιώματος (άρθρ. 25 παρ. 3 Συντ.). Διαφορετικός, κατά τη νομική του φύση και λειτουργία, είναι ο κοινοβουλευτικός έλεγχος. Εδώ πρόκειται για άσκηση (όχι ατομικού δικαιώματος του κάθε βουλευτή αλλά) συντεταγμένης δημόσιας λειτουργίας που ανατίθεται στη Βουλή ως όργανο του Κράτους και έχει ως αντικείμενο τον έλεγχο της Κυβερνήσεως για τη γενική πολιτική της και των υπουργών και υφυπουργών «για τις πράξεις ή παραλείψεις της αρμοδιότητάς τους» (άρθρ. 70 παρ. 6 και 85 εδ. α? Συντ.). Εξάλλου η Κυβέρνηση και ειδικότερα ο Υπουργός της Δικαιοσύνης, λόγω της γνωστής διακρίσεως των κρατικών λειτουργιών (άρθρ. 26 Συντ.), στερούνται οιασδήποτε δικαιοδοτικής εξουσίας και, άρα, δεν έχουν αρμοδιότητα, κατά την έννοια του άρθρου 85 εδ. α? του Συντάγματος, να εκφέρουν, να μεταρρυθμίσουν ή να ακυρώσουν οποιαδήποτε δικαιοδοτική κρίση. Επομένως δεν υπέχουν πολιτική ευθύνη και συνακόλουθα δεν είναι επιτρεπτό ούτε νοητό να υφίστανται κοινοβουλευτικό έλεγχο για τη δικαιοδοτική κρίση οποιουδήποτε δικαστικού οργάνου (εισαγγελέα, ανακριτή, δικαστικού συμβουλίου, δικαστηρίου). Ο έλεγχος της κρίσεως αυτής, δηλ. της ασκήσεως της

ανεξάρτητης δικαστικής λειτουργίας σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, διεξάγεται με τα χορηγούμενα από το νόμο ένδικο μέσα. Πρέπει, τέλος, να σημειωθεί ότι δεν αποτελεί έλεγχο της δικαιοδοτικής κρίσεως και, επομένως, είναι απεριόριστα επιτρεπτός ο κοινοβουλευτικός έλεγχος όταν απευθύνεται, έστω και με αφορμή ορισμένη δικαστική πρακτική, είτε κατά της γενικής κυβερνητικής πολιτικής στον τομέα της Δικαιοσύνης (και ειδικότερα λόγω κακής ασκήσεως ή μη ασκήσεως της προσήκουσας νομοθετικής πρωτοβουλίας της Κυβερνήσεως σε οικεία θέματα), είτε κατά του Υπουργού της Δικαιοσύνης για τα περιοριστικώς οριζόμενα στο Σύνταγμα θέματα διοικήσεως της Δικαιοσύνης (πειθαρχικός έλεγχος, διαφωνία με αποφάσεις των ΑΔΣ και εκτέλεση αποφάσεων για τις μεταβολές της υπηρεσιακής καταστάσεως δικαστικών λειτουργών και υπαλλήλων), για τα οποία ο εν λόγω υπουργός έχει αρμοδιότητα, άρα και πολιτική ευθύνη».

2) Θεόδωρος Τόλιας: «Δεν υπάρχει κοινοβουλευτικός έλεγχος μεταξύ Βουλής και Δικαιοσύνης».

3) Χαράλαμπος Γεωργακόπουλος: «Κατά τη γνώμη μου δεν πρέπει να αποφανθούμε επί του ερωτήματος, διότι είτε αποφανθούμε θετικά είτε αρνητικά, ασφαλώς θα θεωρηθεί ότι επεμβαίνουμε στο έργο της νομοθετικής εξουσίας. Το θέμα άπτεται της ελευθερίας του λόγου των αντιπροσώπων του έθνους και είναι πάρα πολύ λεπτό. Το ίδιο το Κοινοβούλιο με βάση το Σύνταγμα και τον Κανονισμό της Βουλής καθορίζει τα όρια και τους περιορισμούς του Κοινοβουλευτικού ελέγχου. Δεν είναι επιτρεπτό στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου που αποτελεί θεσμικό όργανο άλλης συντεταγμένης εξουσίας να παρεμβαίνει στα έργα του Κοινοβουλίου».

4) Παναγιώτης Κωστάκος: «Δεν πρέπει η Ολομέλεια να αποφανθεί για το επιτρεπτό ή μη του Κοινοβουλευτικού ελέγχου όταν αναφέρεται σε δικαιοδοτική κρίση δικαστικών οργάνων, διότι, ενόψει των προεκτεθέντων από εμέ, αρμόδια να καθορίσει τα όρια του Κοινοβουλευτικού ελέγχου είναι

η Βουλή. Αν όμως, η Ολομέλεια θεωρήσει ότι μπορεί να αποφανθεί, έχω τη γνώμη, ότι ο περιορισμός μπορεί να υποστηριχθεί μόνο ως προς τις εκκρεμείς υποθέσεις σε ευρεία έννοια, δηλαδή και αυτές των οποίων επίκειται η εισαγωγή σε δικαστήριο»,

5) Ευάγγελος Κρουσταλάκης: «Κοινοβουλευτικός έλεγχος "καθεαυτόν", όταν αναφέρεται σε δικαιοδοτική κρίση, δεν είναι επιτρεπτός. Κριτική όμως συγκεκριμένης (αμετάκλητης πάντοτε) δικαιοδοτικής απόφασης από το Κοινοβούλιο στα πλαίσια των διαδικασιών του Κοινοβουλίου, όταν γίνεται ενόψει προτεινόμενης νομοθετικής ρύθμισης ή για αντιμετώπιση συναφών ζητημάτων που ανάγονται στη νομοθετική λειτουργία ή την εκτελεστική λειτουργία επιτρέπεται. Αποκλείεται όμως οποιαδήποτε έκφραση γνώμης επί εκκρεμούς υποθέσεως»,

6) Σπυρίδων Γκιάφης: «Καλό είναι να ακολουθούμε τους συνταγματολόγους ή τις διεθνείς νομολογίες»,

7) Νικόλαος Θεοδωρόπουλος: «Δεν είναι επιτρεπτός»,

8) Αναστάσιος Καραγεώργης: «Να απαλειφθεί το "επί εκκρεμούς δίκης» του Εισηγητή. Κατά τα λοιπά συμφωνώ με τον Εισηγητή" και

9) Χαράλαμπος Μυρσινιάς: «Από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 1 παρ. 3, 26 και 87 παρ. 1 και 2 του ισχύοντος Συντάγματος προκύπτει ότι, πριν ή καταστή η δικαιοδοτική δικαστική κρίση αμετάκλητη δεν είναι επιτρεπτή συνταγματικά η άσκηση κοινοβουλευτικού ελέγχου ή κριτικής επ' αυτής (δικαιοδοτικής κρίσης) εκ μέρους οργάνου ή οργάνων των άλλων συντεταγμένων λειτουργιών. Αντίθετα από το αμετάκλητο της παραπάνω δικαιοδοτικής κρίσης, όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 14 παρ. 1 του Συντάγματος και 10 παρ. 1 και 2 της Συνθήκης των δικαιωμάτων του Ανθρώπου, είναι επιτρεπτή η κριτική αυτής στα πλαίσια του νόμου, καθώς και ο κοινοβουλευτικός έλεγχος".

Στη συνέχεια έγινε ψηφοφορία, επί της προτάσεως που έχει ως εξής: «Αν είναι επιτρεπτός ή μη ο Κοινοβουλευτικός Έλεγχος όταν αναφέρεται σε δικαιοδοτική κρίση δικαστικών οργάνων (άρθρα 26 και 66 επ. Συντ. και Κανον. Βουλής) ".

Κατά την ψηφοφορία σαράντα έξι (46) μέλη της Ολομέλειας, ήτοι οι: Στέφανος Μαθίνας, Πρόεδρος του Αρείου Πάγου, Αγησίλαος Μπακόπουλος Δημήτριος Γουργουράκης, Γεώργιος Βελλής, Θεόδωρος Τόλιας, Διονύσιος Κατσιρέας, Αντιπρόεδροι του Αρείου Πάγου, Νικόλαος Στυλιανάκης, Γεώργιος

Σταθέας, Νικόλαος Θεοδωρόπουλος, Γεώργιος Αρβανίτης, Γεώργιος Σκαρλάτος,

Δημοσθένης Πρίντζης, Ανδρέας Κασίφας, Κωνσταντίνος Λυμπερόπουλος, Ευάγγελος Περλίγκας, Προκόπιος Μάκος, Θεόδωρος Πρασουλίδης, Ιωάννης Τέτοκας, Μιχαήλ Καρατζάς, Γεώργιος Μπούτσικος, Ανδρέας Κατράκης, Κωνσταντίνος Παπαλάκης, Αναστάσιος Καραγεώργης, Αντώνιος Παπαθεοδώρου, Ιωάννης Κασσωτάκης, Γεώργιος Κανελλόπουλος. Ιωάννης Δεληγιάννης, Χαράλαμπος Γεωργακόπουλος, Κωνσταντίνος Τζένος, Γεώργιος Βρέττας, Γεώργιος Κρασσάς, Αριστείδης Κρομμύδας, Εμμανουήλ Αντωνίου, Κωνσταντίνος

Κωστήρης, Πέτρος Κακκαλής, Εμμανουήλ Δαμάσκος, Γεώργιος Κάπος, Κωνσταντίνος Τσαμαδός, Παύλος Μεϊδάνης, Γεώργιος Ρήγος, Αρχοντής Ντόβας,

Δημήτριος Βούρβαχης, Στυλιανός Μοσχολέας, Χρήστος Παληοκώστας, Παναγιώτης Φιλιππόπουλος και Αντώνιος Τωμαδάκης, Αρεοπαγίτες, ψήφισαν ότι: «δεν είναι επιτρεπτός ο Κοινοβουλευτικός Έλεγχος όταν αναφέρεται σε δικαιοδοτική κρίση δικαστικών οργάνων".

Έξι (6) μέλη της Ολομέλειας, ήτοι οι: Χαράλαμπος Μυρσινιάς, Αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου, Εμμανουήλ Χαριτάκης, Παναγιώτης Κωστάκος,

Ευάγγελος Κρουσταλάκης, Ιωάννης Μυγιάκης και Σπυρίδων Γκιάφης, Αρεοπαγίτες, ψήφισαν την πρόταση υπό την ακόλουθη όμως διατύπωση: «Κοινοβουλευτικός έλεγχος "καθ'εαυτόν", όταν αναφέρεται σε δικαιοδοτική κρίση, δεν είναι επιτρεπτός. Κριτική όμως συγκεκριμένης (αμετάκλητης πάντοτε) δικαιοδοτικής απόφασης από το Κοινοβούλιο στα πλαίσια των διαδικασιών του Κοινοβουλίου, όταν γίνεται ενόψει προτεινόμενης νομοθετικής ρύθμισης ή για αντιμετώπιση συναφών ζητημάτων που ανάγονται στη νομοθετική λειτουργία ή την εκτελεστική λειτουργία επιτρέπεται. Αποκλείεται όμως οποιαδήποτε έκφραση γνώμης επί εκκρεμούς υποθέσεως».

Ο Αντιπρόεδρος Αρείου Πάγου Πολύβιος Μαντζιάρας, ψήφισε την ως άνω πρόταση με την προσθήκη: «ιδίως επί εκκρεμούς».

Ο Αρεοπαγίτης Γρηγόριος Φιλιππάτος, ψήφισε την ως άνω πρόταση με τη διατύπωση: «δεν είναι επιτρεπτός ο κοινοβουλευτικός έλεγχος της δικαιοδοτικής κρίσεως δικαστικών οργάνων, όταν η υπόθεση, στην οποία αναφέρεται η δικαιοδοτική κρίση, δεν έχει αμετάκλητα περατωθεί».

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αποφασίζει ότι:

Δεν είναι επιτρεπτός ο Κοινοβουλευτικός Έλεγχος όταν αναφέρεται σε δικαιοδοτική κρίση δικαστικών οργάνων (άρθρα 26 και 66 επ. Συντ. και Κανον. Βουλής).

Κρίθηκε, αποφασίστηκε και εκδόθηκε στην Αθήνα, στις 26 Φεβρουαρίου 1998. □

Πρόεδρος: Στ. Μαθίας

Εισηγητές: Κωνσταντίνος Κωστήρης

Λήμματα: Αρχή διάκρισης εξουσιών ,Δικαστική κρίση ,Κοινοβουλευτικός έλεγχος

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ Δημοσίευση: Δίκη Έτος: 1998 Σελ.: 538

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Δικαστήριο:

Τόπος: Αθήνα

Αριθ. Απόφασης: 4095

Έτος: 1997

Περίληψη Φορολογία εισοδήματος - Δικαστικοί λειτουργοί - Αναδρομικές αποδοχές -. Ως εγγύηση για την εξασφάλιση της ανεξαρτησίας των δικαστικών λειτουργών, το Σύνταγμα θεωρεί και την ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση τους, την οποία καθιερώνει ευθέως. Χορήγηση σε όργανα της νομοθετικής ή εκτελεστικής εξουσίας αποδοχών μεγαλύτερων από αυτές που χορηγούνται στους δικαστές παραβιάζει ευθέως το Σύνταγμα. Ως αποδοχές δε θεωρούνται οι καθαρές αποδοχές που χορηγούνται με οποιοδήποτε τρόπο. Σε αυτές περιλαμβάνεται και η θέσπιση ιδιαίτερης φορολογικής μεταχείρισης. Η διάταξη για την απαλλαγή από το φόρο εισοδήματος του ημίσεος της βουλευτικής αποζημίωσης κρίθηκε εφαρμοστέα και στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών καθώς και στις αναδρομικές αποδοχές που

καταβλήθηκαν στους δικαστές λόγω διαφοράς των αποδοχών τους με τις αποδοχές των διευθυντών - ιατρών του ΕΣΥ.

Κείμενο Απόφασης

Π.Κ.

Αριθμός 4095/1997
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ Β

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 2 Απριλίου 1997 με την εξής σύνθεση: Γ. Κουτνατζής, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Β Τμήματος, Θ. Χατζηπαύλου, Σ. Καραλής, Δ. Κωστόπουλος, Ν. Σκλίας, Σύμβουλοι, Κ. Βιολάρης, Ε. Αναγνωστοπούλου, Πάρεδροι. Γραμματέας η Μ. Μπερδεμπέ, Γραμματέας του Β Τμήματος.

Γ ι α να δικάσει την από 21 Φεβρουαρίου 1996 αίτηση :

τ ο υ Προϊσταμένου ΔΟΥ ΙΗ Αθηνών, ο οποίος παρέστη με τον Παρ. Βαρελά, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

κ α τ ά του Αναστασίου Σωτ. Λέκκα, κατοίκου Αθηνών (Τσαγκαρόλα 13), ο οποίος δεν παρέστη.

Με την αίτηση αυτή ο αναιρεσείων Προϊστάμενος επιδιώκει να αναιρεθεί η 83/1995 απόφαση του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του Εισηγητή, Συμβούλου Ν. Σκλίας.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τον αντιπρόσωπο του αναιρεσειόντος Προϊσταμένου, ο οποίος ανέπτυξε και προφορικά τους προβαλλόμενους λόγους αναίρεσεως και ζήτησε να γίνει δεκτή η αίτηση.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη, σε αίθουσα του Δικαστηρίου, κ α ι

Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α
Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο Ν ό μ ο

1. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση, για την άσκηση της οποίας δεν απαιτείται κατά νόμο η καταβολή τελών και παραβόλου, ζητείται, παραδεκτώς, η αναίρεση της υπ' αριθμ. 83/1995 απόφασης του Προέδρου του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, με την οποία απορρίφθηκε έφεση του Δημοσίου κατά της υπ' αριθμ. 681/1994 αποφάσεως της Προέδρου του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθήνας, η οποία, κατά παραδοχή αιτήσεως άρθρ. 3 του ν. 820/1978 του ανααιρεσιβλήτου μεταρρύθμισε το από 31.10.1994 εκκαθαριστικό σημείωμα του Προϊσταμένου της ΔΟΥ ΙΗ Αθήνας φορολογίας εισοδήματος οικον. έτους 1994.

2. Επειδή, η υπό κρίση αίτηση εισήχθη προς συζήτηση στο Τμήμα υπό την παρούσα επιταμεική σύνθεση με ειδική πράξη του Προέδρου του, λόγω σπουδαιότητας.

3. Επειδή, στο άρθρο 26 του Συντάγματος ορίζεται ότι "η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας" (παρ. 1), ότι "η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση" (παρ. 2) και ότι "η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού" (παρ. 3). Περαιτέρω, στη μεν παρ. 1 του άρθρου 87 του Συντάγματος ορίζεται ότι "η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία", στη δε παρ. 2 του άρθρου 88 ορίζεται ότι "οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργών είναι ανάλογες με το λειτούργημά τους" και ότι "τα σχετικά με τη βαθμολογική και μισθολογική τους εξέλιξη, και με την κατάστασή τους γενικά καθορίζονται με ειδικούς νόμους". Από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτει ότι το Σύνταγμα καθιερώνει ευθέως την αρχή της διακρίσεως των τριών λειτουργιών (νομοθετικής, εκτελεστικής και δικαστικής), τις οποίες θεωρεί ισοδύναμες και ισότιμες, αφού μόνο δια της ισοδυναμίας και ισοτιμίας αυτών επιτυγχάνεται η πραγματική και αποτελεσματική διάκριση αυτών, η οποία αποτελεί το βάθρο της οργάνωσης και λειτουργίας της ενιαίας κρατικής εξουσίας και του Κράτους Δικαίου. Ειδικώς για τη **δικαστική** λειτουργία καθιερώνεται, δια των αυτών διατάξεων του Συντάγματος, ως ουσιώδες χαρακτηριστικό της, η **ανεξαρτησία** της, η οποία αποτελεί ταυτοχρόνως και το κύριο στοιχείο που την καθιστά ισότιμη και ισοδύναμη προς τις άλλες δύο λειτουργίες. Προς εξασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας, το Σύνταγμα αναγνωρίζει λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία στους δικαστές που συγκροτούν τα δικαστήρια και ταυτίζει την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης (και δι' αυτής την ισοτιμία της με τις άλλες δύο λειτουργίες, μέσω της οποίας πραγματοποιείται, αποτελεσματική διάκριση των λειτουργιών) προς την ανεξαρτησία των δικαστών. Εγγύηση προς εξασφάλιση της τελευταίας αυτής το Σύνταγμα θεωρεί και την ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση των δικαστών, την οποία καθιερώνει ευθέως, επιτάσσοντας τη χορήγηση σ' αυτούς αποδοχών ανάλογων προς το λειτούργημά τους, ήτοι προς την άσκηση της δικαστικής λειτουργίας, και συνεπώς, λόγω της ισοτιμίας της λειτουργίας αυτής προς τις λοιπές δύο, αποδοχών όχι κατώτερων των αποδοχών των αντίστοιχων οργάνων των άλλων λειτουργιών. Από τα πιο πάνω έπεται ότι χορήγηση σε όργανα των άλλων δύο λειτουργιών (νομοθετικής και εκτελεστικής) αποδοχών που είναι μεγαλύτερες από τις χορηγούμενες στα αντίστοιχα όργανα της δικαστικής εξουσίας (δικαστές) παραβιάζει ευθέως τις ανωτέρω διατάξεις του Συντάγματος. Η παραβίαση των ως άνω συνταγματικών διατάξεων δια της χορηγήσεως αποδοχών σε όργανα των άλλων λειτουργιών του Κράτους μεγαλύτερων από τις χορηγούμενες στους δικαστές αποδοχές, ως αποδοχές δε νοούνται οι καθαρές αποδοχές που χορηγούνται με οποιοδήποτε τρόπο, περιλαμβανομένης και της θεσπίσεως ιδιαίτερης φορολογικής

μεταχειρίσεως των (φορολογικών απαλλαγών από το εισόδημα, σχετικών εξαιρέσεων κ.λ.π.), έχει ως συνέπεια την κατ' ευθείαν εφαρμογή των διατάξεων της παρ. 2 του άρθρου 88 του Συντάγματος, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 26 και 87 παρ. 1 αυτού, αναβάθμιση των αποδοχών των δικαστών, δια της χορηγήσεως και σ' αυτούς, με τον ίδιο τρόπο, των ίδιων συνολικών καθαρών αποδοχών με τις αποδοχές των ως άνω οργάνων των άλλων λειτουργιών. Εξάλλου, το άρθρο 63 του Συντάγματος ορίζει στην μεν παρ. 1 ότι "οι βουλευτές για την άσκηση του λειτουργήματός τους δικαιούνται από το Δημόσιο αποζημίωση και δαπάνες. Το ύψος τους καθορίζεται με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής", στην παρ. δε 2 ότι "οι βουλευτές απολαμβάνουν συγκοινωνιακή, ταχυδρομική και τηλεφωνική ατέλεια, που η έκτασή της καθορίζεται με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής". Δια της από 22.12.1964 αποφάσεως της Βουλής (συνεδρίαση ΚΔ της 22.12.1964), κατ' εφαρμογή του άρθρου 75 του Συντάγματος του έτους 1952, αντίστοιχου προς το ως άνω άρθρο 63 του ισχύοντος Συντάγματος, ορίσθηκε ότι "η μηνιαία βουλευτική αποζημίωσις είναι ίση προς το σύνολον των μηνιαίων αποδοχών (μετά του ανωτάτου ορίου των πάσης φύσεως παρεχομένων επιδομάτων και προσαυξήσεων) του Ανωτάτου δικαστικού λειτουργού", η απόφαση δε αυτή διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ. 1 του άρθρου 1 του Ζ/1975 Ψηφίσματος της Ε Αναθεωρητικής Βουλής (ΦΕΚ 23/18.2.1975 τ. Α), το οποίο, κατά την παρ. 2 του άρθρου 111 του ισχύοντος Συντάγματος, εξακολουθεί να ισχύει και κατά τις αντιτιθέμενες στο Σύνταγμα διατάξεις του, επιτρεπομένης της τροποποιήσεως ή καταργήσεώς του δια νόμου. Δια της παρ. 2 του άρθρου 1 του εν λόγω Ψηφίσματος ορίσθηκε ότι "η βουλευτική αποζημίωσις καθορίζεται εις το εν τη προηγούμενη παραγράφω ποσόν, εν όψει των σημερινών περιστάσεων, προς κάλυψιν των δαπανών δια την άσκησιν του λειτουργήματος του Βουλευτού κατά το ήμισυ και δια την κάλυψιν των δαπανών διαβιώσεως αυτού κατά το έτερον ήμισυ", δια των άρθρων δε 2 και 3 του πιο πάνω Ψηφίσματος χορηγήθηκαν στους βουλευτές διάφορες απαλλαγές και ατέλειες άσχετες με τις αποδοχές τους για την άσκηση του λειτουργήματός των (απαλλαγή από τα ταχυδρομικά τέλη, ατέλεια τηλεφωνικής και τηλεγραφικής επικοινωνίας, ατέλεια ελεύθερης μετακινήσεως δια σιδηροδρόμων, λεωφορείων, πλοίων και αεροπλάνων, οδοιπορικά έξοδα και αποζημίωση για μετακινήσεις στο εσωτερικό και το εξωτερικό, επίδομα για την οργάνωση και λειτουργία γραφείου κ.λ.π.). Οι απαλλαγές και ατέλειες αυτές αναπροσαρμόσθηκαν ή διευρύνθηκαν με νεώτερα νομοθετήματα (απόφ. Ολομελείας της Βουλής της 2.7.1981, ΦΕΚ 194 τ. Α, για την τηλεφωνική ατέλεια και το επίδομα για την οργάνωση και λειτουργία γραφείου, απόφ. Ολομελείας της Βουλής της 19.11.1982, ΦΕΚ 137 τ. Α, για την πρόσληψη με δαπάνες της Βουλής συνεργάτη -γραμματέως της εμπιστοσύνης του βουλευτή Πράξ. Υπουργικού Συμβουλίου υπ' αριθμ. 19/1990, ΦΕΚ 16, τ. Α, για την δωρεάν πρόσληψη και άλλου γραμματέως, δημοσίου υπαλλήλου, άρθρ. 61 του ν. 1731/1987). Με τα άρθρα δε 37 παρ. 2 και 145 του από 3.6.1987 Κανονισμού της Βουλής (ΦΕΚ 106 τ. Α) χορηγήθηκε στους βουλευτές το 1/20 της συνολικής αποζημιώσεώς τους για κάθε συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις των διαρκών Επιτροπών της Βουλής και στο θερινό της Τμήμα. Μηνιαία αποζημίωση, ισόποση προς τη βουλευτική και έξοδα παραστάσεως μη

υποκείμενα σε φορολογία καταβάλλονται, κατά τις παρ. 2 και 4 του άρθρου 6 του ως άνω Ζ/1975 Ψηφίσματος στα μη έχοντα την ιδιότητα του βουλευτή μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, στην παρ. δε 1 του άρθρου 5 του Ψηφίσματος, η οποία εφαρμόζεται, κατά την παρ. 5 του άρθρου 6 του ίδιου Ψηφίσματος, και επί της ως άνω αποζημιώσεως των μελών του Υπουργικού Συμβουλίου που δεν έχουν την ιδιότητα του βουλευτή, ορίζεται ότι "εκ της βουλευτικής αποζημιώσεως, μετά την αφαίρεσιν των κατά το άρθρο 1 κρατήσεων, το ήμισυ αυτής, θεωρούμενον ως εισόδημα εκ μισθωτών υπηρεσιών, υπόκειται εις φόρον αυτοτελώς επί τη βάσει της φορολογικής κλίμακος της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Ν.Δ. 3323/1955 "περί φορολογίας του εισοδήματος" του ετέρου ημίσεος θεωρουμένου ως καλύπτοντος τας δαπάνας παραστάσεως, κινήσεως και επικοινωνίας του βουλευτού". Κατά το άρθρο 32 του ν. 1489/1984 (ΦΕΚ 170), η τελευταία ως άνω διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 5 του Ζ/1975 Ψηφίσματος της Ε Αναθεωρητικής Βουλής εφαρμόζεται και επί της συντάξεως των βουλευτών, η οποία καθορίζεται, κατά το άρθρο 4 του ν.δ. 99/1974, βάσει της βουλευτικής αποζημιώσεως. Ενόψει όσων έχουν εκτεθεί, η διάταξη της παρ. 1 του άρθρου 5 του Ζ/1975 Ψηφίσματος της Ε Αναθεωρητικής Βουλής, που έχει ήδη παρατεθεί και με την οποία αυξήθηκε το καθαρό ποσό της βουλευτικής αποζημιώσεως διά της απαλλαγής από το φόρο του ημίσεος αυτής, που θεωρήθηκε ότι καλύπτει δαπάνες παραστάσεως, κινήσεως και επικοινωνίας των βουλευτών, οι οποίες όμως καλύπτονται δια των παροχών (απαλλαγών και ατελειών) των χορηγούμενων σ' αυτούς κατ' εφαρμογήν των άρθρων 2 και 3 του Ψηφίσματος που ρυθμίζουν το θέμα των δαπανών των βουλευτών, ερμηνευόμενη ενόψει των οριζομένων στα άρθρα 26, 87 παρ. 1 και 88 παρ. 2 του Συντάγματος και των αρχών που προκύπτουν από τα άρθρα αυτά, ήτοι των αρχών της διακρίσεως των λειτουργιών, της ισοδυναμίας και ισοτιμίας αυτών και της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας και ενόψει της εξισώσεως, διά της ως άνω από 22.12.1964 αποφάσεως της Βουλής, της βουλευτικής αποζημιώσεως προς τις αποδοχές των ανωτάτων δικαστικών λειτουργών, είναι εφαρμοστέα και επί των αποδοχών των δικαστικών λειτουργών προς διαφύλαξη των ανωτέρω συνταγματικών αρχών. Η εφαρμογή δε αυτή των αυξημένης τυπικής ισχύος διατάξεων του ανωτέρω Ψηφίσματος και στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών, μη αποκλειόμενη από τις διατάξεις αυτές, δεν συνιστά άσκηση νομοθετικού έργου, κατά παράβαση του άρθρου 80 του Συντάγματος, διότι αποτελεί εφαρμογή κανόνων δικαίου, ήτοι των ως άνω διατάξεων του Ζ/1975 Ψηφίσματος και του Συντάγματος και όχι ανεπίτρεπτη θέσπιση νέων. Περαιτέρω, η ανωτέρω διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του Ζ Ψηφίσματος της Ε Αναθεωρητικής Βουλής είναι εφαρμοστέα, για την ταυτότητα του λόγου, και επί των αναδρομικών αποδοχών που καταβλήθηκαν από το Δημόσιο στους δικαστικούς λειτουργούς με βάση την υπ' αριθμ. 2019812/1209/0022/28.2.1992 κοινή απόφαση των υπουργών Οικονομικών και Δικαιοσύνης, λόγω διαφοράς των αποδοχών τους με τις αποδοχές των διευθυντών-γιατρών του Ε.Σ.Υ. Η εφαρμογή δε της ανωτέρω διατάξεως του Ζ Ψηφίσματος επί των ως άνω αποδοχών δεν επηρεάζεται από το γεγονός ότι δύναμει της παραγράφου 13 του άρθρου 35 του ν. 1884/1990, με την οποία προστέθηκε περίπτωση ε στην παρ. 3 του άρθρου 40 του ν.δ. 3323/1955, προβλέφθηκε απαλλαγή από το φόρο εισοδήματος ποσοστού 20% των ενλόγω

αποδοχών, απαλλαγή που ισχύει για τις αναδρομικές αποδοχές όλων των μισθωτών και συνταξιούχων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Και τούτο διότι με την παρ. 14 του άρθρου 35 του ν. 1884/1990, με την οποία αντικαταστάθηκε το άρθρο 41 του ν.δ. 3323/1955, ορίστηκε ότι η φορολόγηση των ενλόγω αναδρομικών αποδοχών θα γίνεται όχι κατά το χρόνο στον οποίο ανάγονται αλλά κατά το χρόνο στον οποίο εισπράττονται, όπως δε προκύπτει και από την εισηγητική έκθεση του ν. 1884/1990, η θεσπισθείσα ως άνω απαλλαγή αντισταθμίζει σχετική ζημία που υφίσταται ο φορολογούμενος μισθωτός ή συνταξιούχος, λόγω εφαρμογής υψηλότερου συντελεστή κατά το χρόνο φορολόγησης των αναδρομικών αποδοχών, οι οποίες προστίθενται στα άλλα εισοδήματα του χρόνου αυτού φορολογίας. Συνεπώς, πρόκειται πράγματι για μείωση των φορολογητέων αναδρομικών αποδοχών κατά το ανωτέρω ποσοστό που έχει αποζημιωτικό χαρακτήρα, λόγω ετεροχρονισμού της φορολόγησής τους. Επομένως, ορθώς κρίθηκε με την προσβαλλόμενη απόφαση ότι μόνο το ήμισυ των αναδρομικών αποδοχών που έλαβε ο αναιρεσίβλητος εντός του έτους 1993, βάσει της προαναφερόμενης κοινής υπουργικής απόφασης, λόγω διαφοράς των αποδοχών τους με τις αποδοχές των διευθυντών-γιατρών του Ε.Σ.Υ., υπόκειται σε φόρο εισοδήματος, ενώ το άλλο ήμισυ απαλλάσσεται από το φόρο αυτό. Ενόψει των ανωτέρω, είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι οι λόγοι αναίρεσης με τους οποίους προβάλλεται ότι εφόσον υφίσταται ειδική φορολογική ρύθμιση για τις αναδρομικές αποδοχές των δικαστικών λειτουργών (άρθρ. 51 παρ. 9 του ν. 1882/1990) αυτή και μόνον αυτή, ως ειδική, έχει εφαρμογή επ' αυτών και όχι και το άρθρο 5 παρ. 1 του Ζ/1975 Ψηφίσματος της Αναθεωρητικής Βουλής και ότι, άλλως, και με την εκδοχή ότι έχει επ' αυτών εφαρμογή το ανωτέρω Ψήφισμα και πάλι θα έπρεπε να συνυπολογιστεί στο 50% του εισοδήματος που δεν φορολογείται βάσει του Ζ Ψηφίσματος και το ανωτέρω ποσοστό του 20% κατά το οποίο δεν φορολογήθηκαν οι αναδρομικές αποδοχές βάσει της ως άνω ειδικής ρυθμίσεως.

Δ ι ά τ α ύ τ α

Απορρίπτει την κρινόμενη αίτηση.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 2 Απριλίου 1997
Ο Πρόεδρος του Β Τμήματος Η Γραμματέας του Β Τμήματος

Γ. Κουτνατζής
Μ. Μπερδεμπέ

και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 1ης Οκτωβρίου 1997.

Ο Προεδρεύων Σύμβουλος Η Γραμματέας του Β Τμήματος

Ηλ. Παπαγεωργίου Μ. Μπερδεμπέ

Πρόεδρος: Γ. Κουτνατζής

Εισηγητές: Ν. Σκλίας

Λήμματα: Φορολογία εισοδήματος ,Δικαστικοί λειτουργοί ,Αναδρομικές αποδοχές

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ Δημοσίευση: Αδημοσίευτες

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Δικαστήριο:

Τόπος: Αθήνα

Αριθ. Απόφασης: 1

Ετος: 1996

Περίληψη Αρειος Πάγος - Σύνταγμα - Εισφορές ασφαλιστικές - Αιτιολογία δικαστικών αποφάσεων - Η διάταξη του άρθρου 16 ν. 2331/1995, που θεσπίζει την τακτική Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, αντιβαίνει στις διατάξεις των άρθρων 26, 87 παρ. 1, 90 παρ. 1, 93 παρ. 1 και 4 και 8 παρ. 1 του Συντάγματος, πλήττει ανεπίτρεπτα τη δικαστική ανεξαρτησία και το αυτοδιοίκητο των δικαστηρίων και ως εκ τούτου δεν εφαρμόζεται. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας η ρύθμιση αυτή είναι σύμφωνη με τις σχετικές διατάξεις του Συντάγματος και επιδιώκει να ενισχύσει το κύρος της Ολομελείας και να ουσιαστικοποιήσει την αποστολή της. Η πληρότητα της αιτιολογίας της απόφασης με την οποία κηρύσσεται ένοχος ο κατηγορούμενος για τη μη καταβολή των εργοδοτικών εισφορών και τη μη απόδοση των εργατικών εισφορών εμπρόθεσμα, επιβάλλει να περιέχονται σ' αυτή α) η απασχόληση του προσωπικού σε συγκεκριμένο χρόνο, β) τα χρηματικά ποσά που όφειλε ο εργοδότης βάσει των τακτικών αποδοχών και γ) ο χρόνος τελέσεως, που είναι κατά κανόνα το τέλος κάθε μηνός, ώστε πρέπει να διευκρινίζεται ο λόγος του μεταγενέστερου καθορισμού του.

Κείμενο Απόφασης

¶ Με τη διάταξη του άρθρου 16 του ν. 2331/1995, με το οποίο αντικαταστάθηκε η παρ. 1 του άρθρου 23 του ν. 1756/1988 Κώδικας Οργανισμού Δικαστηρίων ... ορίζεται, ότι η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου συγκροτείται από τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου ή το νόμιμο αναπληρωτή του και από το ήμισυ τουλάχιστον των λοιπών μελών του Αρείου Πάγου (πλήρης Ολομέλεια). Όταν η Ολομέλεια δικάζει πολιτικές ή ποινικές υποθέσεις, αποτελείται από τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου και, εναλλάξ,

κατά δικάσιμο, από τους αντιπροέδρους και τους αρεοπαγίτες που κατέχουν εκάστοτε περιττό ή άρτιο, κατά σειρά της αρχαιότητας, αριθμό και συνεδριάζει νομίμως με την παρουσία δέκα επτά (17) τουλάχιστον μελών (τακτική Ολομέλεια). Τον Πρόεδρο, όταν απουσιάζει ή κωλύεται αναπληρώνει

ο αρχαιότερος από τους αντιπροέδρους, ο οποίος κατέχει αριθμό περιττό ή άρτιο, αντίστοιχα προς την καλούμενη για τη συγκεκριμένη δικάσιμο σειρά αρεοπαγιτών. Στην πλήρη Ολομέλεια υπάγονται α) αιτήσεις αναίρεσης με κοινό πρακτικό του Προέδρου και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ή με ομόφωνη απόφαση του δικάζοντος τμήματος ή με απόφαση της τακτικής Ολομέλειας. Η τακτική Ολομέλεια οφείλει να παραπέμψει την εκδίκαση της υποθέσεως στην πλήρη Ολομέλεια, αν σχηματισθεί πλειοψηφία με διαφορά μιας μόνο ψήφου. Η αιτιολογική έκθεση του νόμου αναφέρει, ότι η υπόθεση της καλούμενης τακτικής Ολομέλειας με τη συμμετοχή του ημίσεως ανά δεύτερη συνεδρίαση αρεοπαγιτών και ειδικότερα με τη συμμετοχή στη μία συνεδρίαση των αρεοπαγιτών εκείνων που έχουν στην επετηρίδα, κατά το χρόνο εκδικάσεως της υποθέσεως, μονό αριθμό και στην επόμενη συνεδρίαση εκείνων που έχουν στην επετηρίδα ζυγό αριθμό, θεσμοθετείται, διότι με τον τρόπο αυτό 1) θα διευκολυνθούν ουσιαστικά οι συνεδριάσεις και ιδίως οι διασκέψεις και θα καταστεί ουσιαστικότερη η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των διασκεπτομένων, προσέτι δε ανειώτερη διάσκεψη θα εξασφαλίσει καλύτερους όρους για την ορθή επίλυση των νομικών ζητημάτων και 2) θα περιορισθεί αφενός η απασχόληση των αρεοπαγιτών και αφετέρου οι περιπτώσεις ματαιώσεως της συζητήσεως λόγω επιγενόμενης παραίτησης, ασθένειας, θανάτου ή άλλου διαρκούς κωλύματος στο πρόσωπο μέλους της συνθέσεως. Εξ άλλου από τις συνταγματικές διατάξεις του άρθρου 26 που καθιερώνει την αρχή της διακρίσεως των εξουσιών, του άρθρου 87 παρ. 1 που ορίζει ότι η δικαιοσύνη απονέμεται από τα δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική **ανεξαρτησία**, του άρθρου 90 παρ. 1 που ορίζει ότι οι προαγωγές, τοποθετήσεις και μεταθέσεις των δικαστικών λειτουργών ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από απόφαση ανωτάτου δικαστικού

συμβουλίου και του άρθρου 93 παρ. 1 και 4 που ορίζει, ότι τα δικαστήρια διακρίνονται σε διοικητικά, πολιτικά και ποινικά, τα οποία οργανώνονται με ειδικούς νόμους και υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα, ερμηνευόμενες σε συνδυασμό προς τη θεσπιζόμενη με το άρθρο 8 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή του φυσικού δικαστή, η οποία αποτελεί μεν ατομικό δικαίωμα συνιστάμενο στην αξίωση του ατόμου κατά του Κράτους να μη στερηθεί *in concreto* του νόμιμου δικαστή του παράλληλα όμως και θεσμική εγγύηση της λειτουργίας της δικαιοσύνης έναντι τόσο της εκτελεστικής και της δικαστικής, όσο και

της νομοθετικής εξουσίας, προκύπτει, ότι ο συνταγματικός νομοθέτης ανέθεσε μεν στον κοινό νομοθέτη τη σύσταση και οργάνωση των διοικητικών,

πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων και τη θέσπιση των αναγκαίων δικονομικών κανόνων για την αποτελεσματική επίλυση των δικάζομένων διαφορών, πλην όμως η νομοθετική αυτή ρύθμιση δεν εκτείνεται τόσο ώστε

να πλήσσει η **Δικαστική Πανεξαρτησία** και το αυτοδιοίκητο των δικαστηρίων, όπως συμβαίνει όταν ο νομοθέτης προσδιορίζει τους δικαστές που θα αποτελούν συγκεκριμένο τμήμα δικαστηρίου ή θα συμμετέχουν σε ορισμένο δικαστήριο για την εκδίκαση των ενώπιόν του υποθέσεων, διότι τούτο, ενόψει των οριζομένων από τις ως άνω συνταγματικές διατάξεις, ανήκει στο ίδιο το δικαστήριο χωρίς εξωτερική επέμβαση άλλου. Αντίθετη εκδοχή θα παρείχε στον κοινό νομοθέτη τη δυνατότητα να ορίζει τη σύνθεση

και των δικαστηρίων της ουσίας (λέγοντας, για παράδειγμα ότι το τριμελές

εφετείο συγκροτείται από τον 1ο, τον 4ο ή τον 5ο κατά σειρά αρχαιότητας εφέτη) γεγονός που θα επέτρεπε στην εκάστοτε εκτελεστική εξουσία να επιλέγει τη σύνθεση της αρεσκείας της. Ενόψει τούτων με τις ως άνω ρυθμίσεις του ν. 2331/1995 και για τους αναφερόμενους στην αιτιολογική έκθεση λόγους ο νομοθέτης, ενεργώντας εντός της ανατεθειμένης σε αυτόν εξουσίας, προέβη στη θέσπιση της τακτικής Ολομέλειας, ο καθορισμός όμως συγκεκριμένως και των δικαστών που θα μετέχουν σ' αυτήν εναλλάξ κατά τη λειτουργία της ανήκει, όπως ορίζεται με τη διάταξη του άρθρου 23 παρ. 4 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων, στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, η οποία καθορίζει τη σύνθεση των τμημάτων με κατανομή σε αυτά των μελών του Αρείου Πάγου και όχι στη νομοθετική εξουσία. Συνεπώς, μέχρι νέας νομοθετικής ρυθμίσεως κατά συνταγματικώς σύμφωνο τρόπο του τρόπου συγκροτήσεως του ως άνω δικαστηρίου της τακτικής Ολομέλειας, δεν είναι δυνατή η λειτουργία του δικαστηρίου τούτου και ο Αρειος Πάγος θα συνεδριάζει ως Ολομέλεια κατά τα μέχρι σήμερα ισχύοντα, η εισαγόμενη δε προς συζήτηση υπόθεση θα κριθεί από το σύνολο των μετεχόντων στην παρούσα (21.9.1995) συνεδρίαση μελών του Αρείου Πάγου. Κατά τη γνώμη όμως δέκα επτά μελών της Ολομέλειας (των Αντιπροέδρων Νικολάου Καβαλλιέρου, Κωνσταντίνου Δαφέρμου και Στέφανου Μαθιό και των Αρεοπαγιτών Αγησιλάου Μπακόπουλου, Θεοδώρου Τόλια, Δημητρίου Γουργουράκη, Γεωργίου Βελλή, Πολύβιου Μαντζιάρα, Παναγιώτη Κωστάκου, Κωνσταντίνου Ανδρουτσόπουλου, Δημοσθένη Πρίντζη, Ευάγγελου Κρουσταλάκη, Παναγιώτη Δημόπουλου, Ιωάννη Μυγιάκη, Ιωάννη Τέτοκα, Κωνσταντίνου Παπαλάκη και Αναστασίου Καραγεώργη) η γενόμενη από τον κοινό νομοθέτη, βάσει της παρεχόμενης σ' αυτόν με τη διάταξη του άρθρου 93 παρ. 1 του Συντάγματος εξουσίας, ρύθμιση με τις ως άνω διατάξεις του ν. 2331/1995 και ειδικότερα ο καθορισμός των δικαστών που θα μετέχουν εναλλάξ στην τακτική Ολομέλεια βάσει του αριθμού, περιττού ή άρτιου, που κατέχουν στη

σειρά αρχαιότητας είναι σύμφωνη με τις προαναφερθείσες διατάξεις του Συντάγματος και ο νομοθέτης ενήργησε, κατά την κρίση του, προκειμένου, όπως προκύπτει από τη σχετική αιτιολογική έκθεση, να ενισχύσει το κύρος της Ολομέλειας και να ουσιαστικοποιήσει την αποστολή της.

Κατά το άρθρο 14 του α.ν. 394/1956 το Ταμείο Ασφαλίσεως Ξενοδοχοϋπαλλήλων, όπως με το άρθρο 4 του ν.δ. 1180/1942 μετονομάσθηκε το Ταμείο Αλληλοβοηθείας και Περιθάλψεως Υπαλλήλων Ξενοδοχείων, αποτελεί

νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και διέπεται από καταστατικό που εγκρίνεται από τον Υπουργό Εργασίας χωρίς άλλη διατύπωση. Κατά το άρθρο

1 του καταστατικού του εν λόγω ταμείου, το οποίο εγκρίθηκε με την υπ αριθ. 8820/ 1943 απόφαση του Υπουργού Εργασίας που εκδόθηκε με βάση την ως άνω νομοθετική εξουσιοδότηση και δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 43β/ 1943), το ταμείο τούτο τελεί υπό την εποπτεία και τον έλεγχο του Υπουργείου Εργασίας και από 21.11.1968, κατά το άρθρο 36 παρ. 7 του ν.δ. 1/1968, του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Κατά το άρθρο 3 του ίδιου καταστατικού, όπως τούτο τροποποιήθηκε με τις υπ? αριθ. 56020/1/54/1954 και 10426/ Σ99/1956 αποφάσεις του Υπουργού Εργασίας που εκδόθηκαν κατ? εξουσιοδότηση του άρθρου 59 παρ. 1 του α.ν. της 11.11.1935 «περί οργάνισμού του Υπουργείου

Εργασίας» και δημοσιεύθηκαν στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ 47β/ 1954 και 35β/1956), η εισφορά των ασφαλισμένων, ίση προς 7% επί των πάσης φύσεως τακτικών αποδοχών του, παρακρατείται υποχρεωτικά από τον εργοδότη κατά την πληρωμή τους και αποδίδεται απ? αυτόν μαζί με τη βαρύνουσα τον ίδιο ισόποση συνεισφορά στο ως άνω Ταμείο το βραδύτερο εντός του αμέσως επόμενου μηνός, αφότου οι εισφορές αυτές είναι απαιτητές. Περαιτέρω, με τη διάταξη του άρθρου 1 του α.ν. 86/1967 ορίζεται στη μεν παρ. 1 ότι όποιος υπέχων νόμιμον υποχρέωσιν καταβολής των βαρυνουσών αυτόν ασφαλιστικών εισφορών (εργοδοτικών), ασχέτως ποσού,

προς τους εις το Υπουργείον Εργασίας υπαγομένους πάσης φύσεως Οργανισμούς Κοινωνικής Πολιτικής ή Κοινωνικής Ασφαλίσεως ή ειδικούς Λογαριασμούς, δεν καταβάλλει ταύτας εντός μηνός, απ? ης κατέστησαν απαιτηταί, προς τους ως άνω οργανισμούς τιμωρείται ... και στην παρ. 2 ότι όστις παρακρατών ασφαλιστικής εισφοράς των παρ? αυτών εργαζομένων επί σκοπώ αποδόσεως εις τους κατά την παρ. 1 Οργανισμούς δεν καταβάλλει ή δεν αποδίδει ταύτας προς τους ανωτέρω Οργανισμούς εντός μηνός απ? ης κατέστησαν απαιτηταί τιμωρείται Εξ άλλου έλλειψη της απαιτούμενης από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠΑ ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας καταδικαστικής αποφάσεως, η οποία ιδρύει τον κατ? άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ ΚΠΑ λόγο αναιρέσεως, υπάρχει όταν δεν περιέχονται σ? αυτή με πληρότητα, σαφήνεια και χωρίς αντιφάσεις τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν από την ακροαματική διαδικασία και θεμελιώνουν την αντικειμενική και υποκειμενική υπόσταση του εγκλήματος, οι αποδείξεις από τις οποίες προέκυψαν αυτά και οι σκέψεις με τις οποίες

έγινε η υπαγωγή των πραγματικών περιστατικών που αποδείχθηκαν στην ουσιαστική ποινική διάταξη που εφαρμόσθηκε. Στην προκείμενη περίπτωση το

Τριμελές Πλημμελειοδικείο Αθηνών δέχθηκε ανελέγκτως από τα μνημονεύόμενα

στην προβαλλόμενη απόφασή του αποδεικτικά μέσα τα εξής: Ο κατηγορούμενος (αναιρεσείων) ως εργοδότης του ξενοδοχείου Κ.** στις Γ.Π.Η.**, ενώ είχε απασχολήσει κατά τη μισθολογική περίοδο Ιουλίου έως Οκτωβρίου 1986, με σχέση εξαρτημένης εργασίας προσωπικό ασφαλισμένο στο Ταμείο Ασφαλίσεως Ξενοδοχοϋπαλλήλων, δεν κατέβαλε, αν και είχε νόμιμη υποχρέωση, τις βαρύνουσες αυτόν εργοδοτικές εισφορές στον παραπάνω Οργανισμό εκ δρχ. 93.460, που αντιστοιχούσαν στις αποδοχές του

προσωπικού κατά το ως άνω χρονικό διάστημα ως και στο επίδομα αδείας και

το δώρο Χριστουγέννων 1986, εντός μηνός αφότου κατέστησαν απαιτητές. Επίσης, ενώ κατακράτησε τις ασφαλιστικές εισφορές των εργαζομένων εκ δρχ. 93.660, δεν τις απέδωσε στον ως άνω Οργανισμό. Με τις παραδοχές αυτές το Τριμελές Πλημμελειοδικείο κήρυξε τον κατηγορούμενο ένοχο παραβάσεως των ως άνω διατάξεων του άρθρου 1 του α.ν. 86/1967 για πράξεις που έλαβαν χώρα την 20.11.1988. Για την πληρότητα της αιτιολογίας της προσβαλλόμενης αποφάσεως έπρεπε, ενόψει του περιεχομένου

των ως άνω ουσιαστικών διατάξεων, να περιέχονται σ? αυτή τα για τη θεμελίωση των δύο παραπάνω αξιόποινων πράξεων κρίσιμα περιστατικά που είναι η σε συγκεκριμένο χρόνο απασχόληση με σχέση εξαρτημένης εργασίας ασφαλισμένου στο ως άνω ταμείο προσωπικού και τα χρηματικά ποσά που, βάσει των τακτικών αποδοχών του προσωπικού, όφειλε ο κατηγορούμενος εργοδότης να καταβάλλει στο ταμείο ως εργοδοτικές ή εργατικές εισφορές και δεν κατέβαλε ή παρακράτησε. Ο χρόνος απασχολήσεως και καταβολής των μηνιαίων αποδοχών του προσωπικού συμπλέκεται αμέσως με το χρόνο τελέσεως

των δύο αξιόποινων πράξεων που είναι κρίσιμος για τυχόν εξάλειψη του αξιοποινού των πράξεων λόγω παραγραφής (άρθρα 111 και 112 ΠΚ), σε περίπτωση δε ελλείψεως άλλης συμφωνίας οι μηνιαίες αποδοχές καταβάλλονται στο τέλος κάθε μηνός (άρθρο 655 παρ. 1 εδ. α? ΑΚ). Ενόψει όλων αυτών και των ανωτέρω παραδοχών της προσβαλλόμενης αποφάσεως, ότι ο

αναιρεσείων απασχόλησε το ασφαλισμένο στο Ταμείο Ασφάλισης Ξενοδοχοϋπαλλήλων προσωπικό κατά το διάστημα Ιουλίου έως Οκτωβρίου 1986 και ότι χρόνος τελέσεως των αποδιδόμενων στον αναιρεσειόντα δύο αξιόποινων πράξεων είναι η 30.11.1988, χωρίς να διευκρινίζεται ο λόγος που ο χρόνος αυτός τελέσεως των πράξεων τοποθετείται πολύ αργότερα από το χρόνο απασχολήσεως και καταβολής των οφειλόμενων αποδοχών, υπάρχει ασάφεια ως προς τις παραδοχές της αποφάσεως για το χρόνο τελέσεως και έλλειψη σχετικώς της απαιτούμενης ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας. Συνεπώς πρέπει να γίνει δεκτός ο κρινόμενος λόγος αναίρεσεως (άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Δ? ΚΠΔ) και αναιρεθεί η προσβαλλόμενη απόφαση, ακολούθως δε παραπεμφθεί η υπόθεση για νέα συζήτηση στο ίδιο δικαστήριο, συγκροτούμενο από άλλους δικαστές εκτός εκείνων που έχουν δικάσει (άρθρο 519 ΚΠΔ). □.

Πρόεδρος: Β. Κόκκινος

Εισηγητές: Κ. Λυμπερόπουλος

Λήμματα: Αρειος Πάγος ,Σύνταγμα ,Εισφορές ασφαλιστικές ,Αιτιολογία δικαστικών αποφάσεων

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ Δημοσίευση: Νομικό Βήμα Έτος: 1997 Τόμος: 45 Σελ.: 79

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ

Δικαστήριο:

Τόπος: Αθήνα

Αριθ. Απόφασης: 4

Έτος: 1996

Περίληψη Αρειος Πάγος - Ολομέλεια - Σύνταγμα -. Ανήκει στο ίδιο το δικαστήριο ο προσδιορισμός των δικαστών που θα αποτελούν συγκεκριμένο τμήμα του ή θα συμμετέχουν σε ορισμένη σύνθεση του, με αποτέλεσμα να είναι αντισυνταγματικός ο νομοθετικός καθορισμός των δικαστών που θα μετέχουν στην τακτική ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

Κείμενο Απόφασης

¶. Επειδή με τη διάταξη του άρθρου 16 του ν. 2331/1995, με το οποίο αντικαταστάθηκε η παρ. 1 του άρθρου 23 του ν. 1756/1988 περί Κώδικος Οργανισμού Δικαστηρίων κ.λπ., ορίζεται ότι η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου συγκροτείται από τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου ή το νόμιμο αναπληρωτή του και από το ήμισυ τουλάχιστον των λοιπών μελών του Αρείου Πάγου (πλήρης Ολομέλεια). Όταν η Ολομέλεια δικάζει πολιτικές ή ποινικές υποθέσεις, αποτελείται από τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου και, εναλλάξ, κατά δικάσιμο, από τους αντιπροέδρους και τους αρεοπαγίτες που κατέχουν εκάστοτε περιττό ή άρτιο, κατά τη σειρά της αρχαιότητας, αριθμό και συνεδριάζει νομίμως με την παρουσία δέκα επτά (17) τουλάχιστον μελών (τακτική Ολομέλεια). Τον Πρόεδρο όταν απουσιάζει ή κωλύεται αναπληρώνει ο αρχαιότερος από τους αντιπροέδρους ο οποίος κατέχει αριθμό περιττό ή άρτιο αντίστοιχα προς την καλούμενη για τη συγκεκριμένη δικάσιμο σειρά αρεοπαγιτών. Στην πλήρη Ολομέλεια υπάγονται: α) αιτήσεις αναίρεσης υπέρ του νόμου και β) αιτήσεις αναίρεσης που παραπέμπονται σ' αυτή για εκδίκαση με κοινό πρακτικό του Προέδρου και του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου ή με ομόφωνη απόφαση του δικάζοντος τμήματος ή με απόφαση της τακτικής Ολομέλειας. Η τακτική Ολομέλεια οφείλει να παραπέμψει την εκδίκαση της υποθέσεως στην πλήρη Ολομέλεια αν σχηματισθεί πλειοψηφία με διαφορά μιας μόνο ψήφου. Η αιτιολογική έκθεση του νόμου αναφέρει, ότι η σύνθεση της καλούμενης τακτικής Ολομέλειας με τη συμμετοχή του ημίσεος ανά δεύτερη συνεδρίαση αρεοπαγιτών και ειδικότερα με τη συμμετοχή στη

μία συνεδρίαση των αρεοπαγιτών εκείνων που έχουν στην επετηρίδα, κατά το χρόνο εκδικάσεως της υποθέσεως, μονό αριθμό και στην επόμενη συνεδρίαση εκείνων που έχουν στην επετηρίδα ζυγό αριθμό, θεσμοθετείται διότι με τον τρόπο αυτό: 1) θα διευκολυνθούν ουσιαστικά οι συνεδριάσεις και ιδίως οι διασκέψεις και θα καταστεί ουσιαστικότερη η ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των διασκεπτομένων, προσέτι δε ανειτότερη διάσκεψη θα εξασφαλίσει καλύτερους όρους για την ορθή επίλυση των νομικών ζητημάτων, και 2) θα περιορισθεί αφενός η απασχόληση των αρεοπαγιτών και αφετέρου οι περιπτώσεις ματαιώσεως της συζητήσεως λόγω επιγενόμενης παραίτησης, ασθένειας, θανάτου ή άλλου διαρκούς κωλύματος στο πρόσωπο μέλους της συνθέσεως. Εξάλλου από τις συνταγματικές διατάξεις του άρθρου 26 που καθιερώνει την αρχή της διακρίσεως των εξουσιών, του άρθρου 87 παρ. 1 που ορίζει ότι η δικαιοσύνη απονέμεται από τα δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική **ανεξαρτησία**, του άρθρου 90 παρ. 1 που ορίζει ότι οι προαγωγές, τοποθετήσεις και μεταθέσεις των δικαστικών λειτουργών ενεργούνται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από απόφαση ανώτατου δικαστικού συμβουλίου και του άρθρου 93 παρ. 1 και 4 που ορίζει ότι τα δικαστήρια διακρίνονται σε διοικητικά, πολιτικά και ποινικά, τα οποία οργανώνονται με ειδικούς νόμους και υποχρεούνται να μην εφαρμόζουν νόμο που το περιεχόμενό του είναι αντίθετο προς το Σύνταγμα, ερμηνευόμενες σε συνδυασμό προς τη θεσπιζόμενη με το άρθρο 8 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή του φυσικού δικαστή, η οποία αποτελεί μεν ατομικό δικαίωμα συνιστάμενο στην αξίωση του ατόμου κατά του Κράτους να μη στερηθεί *in concreto* του νόμιμου δικαστή του παράλληλα όμως και θεσμική εγγύηση της λειτουργίας της δικαιοσύνης έναντι τόσο της εκτελεστικής και της δικαστικής, όσο και της νομοθετικής εξουσίας, προκύπτει, ότι ο συνταγματικός νομοθέτης ανέθεσε μεν στον κοινό νομοθέτη τη σύσταση και οργάνωση των διοικητικών, πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων και τη θέσπιση των αναγκαίων δικονομικών κανόνων για την αποτελεσματική επίλυση των δικαζόμενων διαφορών, πλην όμως η νομοθετική αυτή ρύθμιση δεν εκτείνεται τόσο ώστε να πλήσσει η **δικαστική** **ανεξαρτησία** και το αυτοδιοίκητο των δικαστηρίων, όπως συμβαίνει όταν ο νομοθέτης προσδιορίζει τους δικαστές που θα αποτελούν συγκεκριμένο τμήμα δικαστηρίου ή θα συμμετέχουν σε ορισμένο δικαστήριο για την εκδίκαση των ενώπιόν του υποθέσεων, διότι τούτο ενόψει των οριζόμενων από τις ως άνω συνταγματικές διατάξεις, ανήκει στο ίδιο το δικαστήριο χωρίς εξωτερική επέμβαση άλλου. Ενόψει τούτων με τις ως άνω ρυθμίσεις του ν. 2331/1995 και για τους αναφερόμενους στην αιτιολογική έκθεση λόγους ο νομοθέτης ενεργώντας εντός της ανατεθειμένης σ' αυτόν εξουσίας προέβη στη θέσπιση της τακτικής Ολομέλειας, ο καθορισμός όμως συγκεκριμένως και των δικαστών που θα μετέχουν σ' αυτήν εναλλάξ κατά τη λειτουργία της ανήκει,

όπως ορίζεται και με τη διάταξη του άρθρου 23 παρ. 4 του Κώδικα Οργανισμού Δικαστηρίων, στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, η οποία καθορίζει τη σύνθεση των τμημάτων με κατανομή σε αυτά των μελών του Αρείου Πάγου και όχι στη νομοθετική εξουσία. Συνεπώς μέχρι νέας νομοθετικής ρυθμίσεως κατά συνταγματικώς σύμφωνο τρόπο του τρόπου συγκροτήσεως του ως άνω δικαστηρίου της τακτικής Ολομέλειας δεν είναι δυνατή η λειτουργία του δικαστηρίου αυτού και ο Αρειος Πάγος θα συνεδριάζει ως Ολομέλεια κατά τα μέχρι σήμερα ισχύοντα, η εισαγόμενη δε προς συζήτηση υπόθεση θα κριθεί από το σύνολο των μετασχόντων στην παρούσα (21.9.1995) συνεδρίαση μελών του Αρείου Πάγου, ήτοι την πλήρη Ολομέλεια, στην οποία είχε εισαχθεί προ της άνω νέας νομοθετικής ρυθμίσεως. Με την αντίθετη εκδοχή θα παρείχετο στον κοινό νομοθέτη η ευχέρεια να ορίσει ακόμη και τη σύνθεση των δικαστηρίων της ουσίας, υπό την προσημαστική χρησιμοποίηση ως αντικειμενικού κριτηρίου της σειράς της επειτηρίδος. Κατά τη γνώμη, όμως, δέκα επτά μελών της Ολομελείας (ήτοι των Αντιπροέδρων Νικολάου Καβαλλιέρου, Κωνσταντίνου Δαφέρμου και Στέφανου Μαθιό και των Αρεοπαγιτών Αγησιλάου Μπακοπούλου, Θεοδώρου Τόλια, Δημητρίου Γουργουράκη, Γεωργίου Βελλή, Πολυβίου Μαντζιάρρα, Παναγιώτη Κωστάκου, Κωνσταντίνου Ανδρουτσοπούλου, Δημοσθένη Πρίντζη, Ευαγγέλου Κρουσταλάκη, Παναγιώτη Δημοπούλου, Ιωάννη Μυγιάκη, Ιωάννη Τέτοκα, Κωνσταντίνου Παπαλάκη και Αναστασίου Καραγεώργη), η γενόμενη από τον κοινό νομοθέτη, βάσει της παρεχόμενης σ' αυτόν με τη διάταξη του άρθρου 93 παρ. 1 του Συντάγματος εξουσίας, ρύθμιση με τις ως άνω διατάξεις του ν. 2331/1995 και ειδικότερα ο καθορισμός των δικαστών που θα μετέχουν εναλλάξ στην τακτική Ολομέλεια βάσει του αριθμού, περιττού ή άρτιου, που κατέχουν στη σειρά αρχαιότητας, είναι σύμφωνη με τις προαναφερθείσες διατάξεις του Συντάγματος και ο νομοθέτης ενήργησε, κατά την κρίση των, προκειμένου, όπως προκύπτει από τη σχετική αιτιολογική έκθεση, να ενισχύσει το κύρος της Ολομέλειας και να ουσιαστικοποιήσει την αποστολή της. (...).

Επειδή όπως συνάγεται από τις διατάξεις των άρθρων 2 επ., 62, 63, 94, 118 αριθ. 4, 216 παρ. 1, β, 322 παρ. 1, 324, 331 ΚΠολΔ, οι διαδικαστικές προϋποθέσεις στις οποίες περιλαμβάνεται και η δικαιοδοσία, δεν αποτελούν ιδιαίτερο αυτοτελές αντικείμενο της δίκης και για το λόγο αυτό εξετάζονται και επιλύονται με δύναμη δεδουλευμένου πάντοτε σε σχέση με το αντικείμενο αυτό. Δεν μπορεί κατά συνέπεια να υπάρξει επ' αυτών διακεκριμένως οριστική απόφαση, πολύ δε περισσότερο τελεσίδικη τοιαύτη, δημιουργούσα ως προς αυτές αυτοτελές (ανεξάρτητο δηλαδή του επί του ουσιαστικού αντικείμενου της δίκης) δεδικασμένο. Υπό άλλη εκδοχή, κατά την οποία εκλαμβάνονται οι διαδικαστικές προϋποθέσεις ως ιδιαίτερο αυτοτελές αντικείμενο της δίκης, θα έπρεπε: α) η απόφαση που καταφάσκουσα, έστω και σιωπηρώς, τις διαδικαστικές προϋποθέσεις της δίκης τάσσει αποδείξεις επί της ουσίας της υποθέσεως, να θεωρείται οριστική ως προς τις εν λόγω προϋποθέσεις, β) η τελεσίδικη απόφαση, που,

μετά από κατάφαση των διαδικαστικών προϋποθέσεων, ως λ.χ. της ικανότητας να παρίσταται κάποιος στο δικαστήριο με το δικό του όνομα, δέχεται στην ουσία την αγωγή, να αποτελεί δεδικασμένο ως προς τις εν λόγω προϋποθέσεις σε άλλη δίκη μεταξύ των αυτών διαδίκων υπό την αυτή ιδιότητα, παρότι το ουσιαστικό αντικείμενο της τελευταίας διαφέρει από εκείνο της πρώτης. Παρόμοιες λύσεις, όμως, δεν συμβιβάζονται, στην πρώτη των άνω περιπτώσεων με την υπάρχουσα δυνατότητα ανακλήσεως της αποφάσεως κατά τη μετ απόδειξη συζήτηση ως προς την περιεχόμενη σ αυτή, ρητή ή σιωπηρή, κατάφαση των άνω προϋποθέσεων και στη δεύτερη των άνω περιπτώσεων με τις περί δεδικασμένου διατάξεις. Ούτε, τέλος, παρέχεται αντίθετο επιχείρημα από το άρθρο 322 παρ. 1 ΚΠολΔ, αφού το κατά το άρθρο αυτό δεδικασμένο περί του δικονομικού ζητήματος αποχωριζόμενο του δεδικασμένου επί του συγκεκριμένου ουσιαστικού ζητήματος, δεν μπορεί να λειτουργήσει (θετικώς ή αρνητικώς) σε μεταγενέστερη δίκη μεταξύ των αυτών διαδίκων υπό την αυτή ιδιότητα, που έχει όμως διαφορετικό ουσιαστικό αντικείμενο. Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι αν μετά την κατάφαση της συνδρομής των διαδικαστικών προϋποθέσεων της δίκης δεχθεί το δικαστήριο την αγωγή κατ ουσίαν, μια και μόνο οριστική απόφαση υπάρχει, αν δε η εν λόγω απόφαση εξαφανισθεί κατά παραδοχή ένδικου μέσου για λόγο αναγόμενο στην ύπαρξη ή ανυπαρξία του δικαιώματος, η εξαφάνιση εκτείνεται κατ ανάγκη και στο αφορών τις διαδικαστικές προϋποθέσεις μέρος αυτής. Στην προκειμένη περίπτωση συνέβησαν τα εξής: Με την από 16.2.1990 έφεσή της η ήδη αναιρεσίβλητη - εναγομένη εξεκάλεσε την 9105/1989 απόφαση του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Αθηνών και εζήτησε την εξαφάνισή της και την απόρριψη της ένδικη αγωγής: α) για παραδεκτώς προταθείσα πρωτοδίκως έλλειψη δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων επί της υποθέσεως και β) για ανυπαρξία του επίδικου δικαιώματος. Το Εφετείο Αθηνών, με την 10147/1990 απόφασή του, έκρινε, ότι συντρέχει δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων, εξαφάνισε όμως την πρωτοβάθμια απόφαση και απέρριψε στην ουσία την αγωγή κατ αποδοχή του πλήττοντος την ουσία της υποθέσεως λόγου της εφέσεως. Την άνω απορριπτική της αγωγής απόφαση δεν μπορούσε για έλλειψη έννομου συμφέροντος να προσβάλλει και δεν προσέβαλε η ήδη αναιρεσίβλητη - εναγομένη, αφού νίκησε και δεν υπήρχε δυσμενές γι' αυτήν δεδικασμένο που θα έπρεπε ν αποτραπεί. Προσέβαλε, όμως, την απόφαση αυτή με αίτηση αναιρέσεως ο και ήδη αναιρεσιών - ενάγων, που είχε ητηθεί, ο δε Άρειος Πάγος με την 695/1993 απόφασή του ανήρεσε την εφετειακή απόφαση κατά παραδοχή λόγου αναιρέσεως από το εδάφιο 16 του άρθρου 559 ΚΠολΔ, ήτοι για σφάλμα του Εφετείου συνιστάμενο σε μη παραδοχή θετικής δεσμεύσεως δεδικασμένου απορρέοντος από την 559/1988 απόφαση του τελευταίου. Η ρηθείσα 695/1993 απόφαση του Αρείου Πάγου,

Δικαστήριο:
Τόπος: Αθήνα
Αριθ. Απόφασης: 502
Ετος: 1994

Περίληψη Εκ νέου άσκηση ενδίκων μέσων - Νομιμοποίηση διαδίκου - Αντισυνταγματικότητα - Αρχή διάκρισης εξουσιών. Η διά της διατάξεως του άρθρου 40 παρ. 2 Ν. 1968/91 θέσπιση του επιτρεπτού της εκ νέου ασκήσεως ενδίκων μέσων, τα οποία είχαν απορριφθεί λόγω μη νομιμοποιήσεως των διαδίκων ή του πληρεξουσίου τους, παρέχουσα τη δυνατότητα ανατροπής των αμετακλήτως κριθέντων, αντίκειται στην διάκριση των λειτουργιών, την δικαστική ανεξαρτησία και την ισότητα μεταξύ των διαδίκων και επομένως ως ανίσχυρη δεν μπορεί να θεμελιώσει την εκ νέου άσκηση ενδίκου μέσου.

Κείμενο Απόφασης

ΠΣ.Μ.

Αριθμός 502/1994
 ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ
 ΤΜΗΜΑ Δ

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του στις 25 Ιανουαρίου 1994 με την εξής σύνθεση : Τ. Κούνδουρος, Σύμβουλος της Επικρατείας, Προεδρεύων, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, που είχε κώλυμα, Χ. Μακρίδης, Μ. Βροντάκης, Σύμβουλοι, Αικ. Συγγούνα, Ο. Ζύγουρα, Πάρεδροι. Γραμματέας η Α. Κολιοπούλου.
 Γ ι α να δικάσει την από 18 Δεκεμβρίου 1991 αίτηση :

τ η ς ανώνυμης εταιρείας με την επωνυμία "Ε. ΤΖΑΦΕΡΗ Α.Ε.", που εδρεύει στα Γλυκά Νερά Αττικής, Λεωφ. Λαυρίου αρ. 78, η οποία δεν παρέστη, αλλά εμφανίστηκε στο ακροατήριο ο νόμιμος εκπρόσωπός της Σ. Τζαφέρης και δήλωσε ότι εγκρίνει την άσκηση του ενδίκου μέσου,

κ α τ ά του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ), το οποίο παρέστη με το δικηγόρο Κων. Κοτταρίδη (Α.Μ. 3837), που τον διόρισε με πληρεξούσιο,

Στη δίκη παρεμβαίνει με προφορική δήλωση στο ακροατήριο, υπέρ του κύρους των προσβαλλομένων πράξεων, ο Υπουργός Πολιτισμού με τον Θ. Θεοφανόπουλο, Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Με την αίτηση αυτή η αιτούσα εταιρεία επιδιώκει να ακυρωθούν : α) η υπ' αριθ. 22/7.11.1984 απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ). β) η υπ' αριθ.

8/1985 απόφαση του ίδιου Διοικητικού Συμβουλίου και κάθε άλλη σχετική πράξη ή παράλειψη της Διοικήσεως.

Η εκδίκαση άρχισε με την ανάγνωση της εκθέσεως του Εισηγητή, Συμβούλου Μ. Βροντάκη.

Κατόπιν το δικαστήριο άκουσε τον πληρεξούσιο του Ταμείου, ο οποίος ζήτησε την απόρριψη της υπό κρίση αιτήσεως.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το δικαστήριο συνήλθε σε διάσκεψη σε αίθουσα του Δικαστηρίου και ,
Α φ ο ύ μ ε λ έ τ η σ ε τ α σ χ ε τ ι κ ά έ γ γ ρ α φ α
Σ κ έ φ θ η κ ε κ α τ ά τ ο ν ό μ ο

1. Επειδή για την άσκηση της κρινόμενης αιτήσεως έχουν καταβληθεί τα νόμιμα τέλη και το παράβολο (8839854 και 8839855/1991 διπλότυπα εισπράξεως της Δημοσίας Οικονομικής Υπηρεσίας Δικαστικών Εισπράξεων Αθηνών, 574483 και 4503809/1991 γραμμάτια παραβόλου).

2. Επειδή με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η ακύρωση α) αποφάσεως του διοικητικού συμβουλίου του Ταμείου Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, που ελήφθη κατά την 22α συνεδρίαση της 7.11.1984, δια της οποίας ηκυρώθη παραγγελία βιβλίου, εκδόσεως της αιτούσης εταιρείας και επεστράφησαν αντίτυπα σ' αυτήν, απεφασίσθη δε να μη γίνουν παραγγελίες προς την εταιρεία για το έτος 1985 και β) αποφάσεως του ίδιου οργάνου, ληφθείσης κατά την 8η συνεδρίαση της 14.6.1985, δια της οποίας εξεδηλώθη εμμονή στην ανωτέρω απόφαση.

3. Επειδή στη δίκη παρεμβαίνει παραδεκτώς δι' επ' ακροατηρίου δηλώσεως, άνευ καταθέσεως δικογράφου, προς διατήρηση της ισχύος των προσβαλλομένων πράξεων, ο Υπουργός Πολιτισμού και Επιστημών, υπό την εποπτεία του οποίου υπάγεται το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων, συνιστών νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου (άρθρ. 1 Ν. 736/1977 - ΦΕΚ 316 Α).

4. Επειδή με την απόφαση 2231/1987 του Δ Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας, αίτηση της ίδιας αιτούσης εταιρείας περί ακυρώσεως των αυτών ως άνω πράξεων απερρίφθη ως απαράδεκτος, διότι η εταιρεία αυτή δεν παρέστη κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση δια πληρεξουσίου δικηγόρου, ούτε ενεφανίσθη δια νομίμου εκπροσώπου της για να δηλώσει ότι εγκρίνει την άσκηση εκείνης της αιτήσεως, δεν είχε δε προσκομισθή μέχρι της συζητήσεως συμβολαιογραφική πράξη περί παροχής πληρεξουσιότητας στον υπογράφοντα εκείνη την αίτηση δικηγόρο. Ηδη η αυτή αίτηση ασκείται εκ νέου, κατ' επίκληση της διατάξεως του άρθρου 40 παρ. 2 του Ν. 1968/1991, με τον τίτλο "Ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας του Υπουργείου Δικαιοσύνης" (ΦΕΚ 150 Α).

5. Επειδή, κατά τη διάταξη αυτή : "Ενδिका μέσα ή βοηθήματα, που απορρίφθηκαν ως απαράδεκτα από το Συμβούλιο της Επικρατείας ή τα

διοικητικά δικαστήρια είτε λόγω ελλείψεως αρμοδιότητας είτε λόγω συντάξεως της πράξεως καταθέσεως σε ιδιαίτερο έγγραφο είτε λόγω μη καταχώρισεως της καταθέσεως στο βιβλίο δικογράφων ή το πρωτόκολλο ή το βιβλίο διεκπεραιώσεως είτε λόγω μη καταβολής παραβόλου είτε λόγω μη νομιμοποιήσεως του ασκήσαντος αυτά διαδίκου ή του πληρεξουσίου του δικηγόρου συνεπεία μη παραστάσεως αυτών ή μη προσκομίσεως εγγράφων νομιμοποιήσεως (πληρεξούσια κ.λπ.) είτε λόγω μη υπογραφής των οικείων δικογράφων από δικηγόρο, ως και εκείνα από την εκδίκαση των οποίων απέσχε το δικαστήριο λόγω ελλείψεως αρμοδιότητας επιτρέπεται να ασκηθούν εκ νέου εντός προθεσμίας τεσσάρων μηνών από της δημοσιεύσεως του νόμου αυτού".

6. Επειδή από τις διατάξεις του Συντάγματος περί διακρίσεως των λειτουργιών (άρθρ. 26), ισότητας (άρθρ. 4) και δικαστικής ανεξαρτησίας (άρθρ. 87) προκύπτει ότι δεν είναι συνταγματικώς επιτρεπτή η θέσπιση διατάξεως που να επιτρέπει την εκ νέου άσκηση ενδίκων μέσων τα οποία είχαν απορριφθεί λόγω μη νομιμοποιήσεως του ασκήσαντος αυτά διαδίκου ή του πληρεξουσίου του δικηγόρου συνεπεία μη παραστάσεως αυτών ή μη προσκομιδής εγγράφων νομιμοποιήσεως, εφ' όσον πάντως δεν μετεβλήθη το νομοθετικό καθεστώς, επί του οποίου είχε στηριχθεί τότε η απόρριψη των ενδίκων μέσων.

7. Επειδή κατ' άρθρ. 27 π.δ. 18/1989 (Α 8) : "1. Η πληρεξουσιότητα σε δικηγόρο παρέχεται με συμβολαιογραφική πράξη ή με προφορική δήλωση στο ακροατήριο. Για τη Διοίκηση εφαρμόζονται οι κείμενες γι' αυτήν διατάξεις. Στα νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου η πληρεξουσιότητα παρέχεται από το νόμιμο εκπρόσωπό τους με προφορική δήλωσή του στο ακροατήριο ή με ειδικό συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο. Όταν ο νόμος ή το καταστατικό απαιτεί για να ασκηθεί ένδικο μέσο προηγούμενη άδεια άλλου οργάνου, ο νόμιμος εκπρόσωπος του νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου τεκμαίρεται ότι ενεργεί με την άδεια του άλλου οργάνου. Η τυχόν έλλειψη της άδειας δεν επηρεάζει το κύρος της δίκης και δημιουργεί αποκλειστικά ευθύνη του εκπροσώπου απέναντι στο νομικό πρόσωπο. 2. Για την υπογραφή του ενδίκου μέσου και την ενέργεια των πράξεων της προδικασίας από δικηγόρο, η πληρεξουσιότητα τεκμαίρεται ότι υπάρχει αν κατά τη συζήτηση στο ακροατήριο ο διάδικος παραστεί δια πληρεξουσίου δικηγόρου ή δηλώσει αυτοπροσώπως ότι εγκρίνει την άσκηση του ενδίκου μέσου ή προσαχθεί συμβολαιογραφικό πληρεξούσιο. Διαφορετικά, το ένδικο μέσο απορρίπτεται ως απαράδεκτο και εκείνος που το άσκησε καταδικάζεται στη δικαστική δαπάνη. 3. Με αίτηση του δικηγόρου που παρίσταται κατά τη συζήτηση μπορεί να δοθεί σύντομη προθεσμία για την υποβολή του πληρεξουσίου δια της Γραμματείας. Αν η προθεσμία αυτή παρέλθει άπρακτη ο δικηγόρος λογίζεται ότι δεν έχει παραστεί. 4. . . .". Εξ άλλου, ο μνησθείς Ν. 1968/1991 δι' άρθρ. 1 παρ. 13 ώρισε ότι : "Η παράγραφος 3 του άρθρου 27 του ν.δ. 170/1973 (άρθρο 27 Κωδ. Π.Δ. 18/1989) αντικαθίσταται ως εξής : Το δικαστήριο, κατ' αίτηση του διαδίκου ή του εμφανιζομένου ως πληρεξουσίου, είτε αναβάλλει τη συζήτηση σε άλλη δικάσιμο είτε χορηγεί εύλογη προθεσμία για τη νομιμοποίηση, μετά την άπρακτη πάροδο της

οποίας απορρίπτει το ένδικο μέσο. Εάν ανακύψει μεταγενεστέρως αμφιβολία ως προς τη νομιμοποίηση του πληρεξουσίου ή του διαδίκου, ο ενδιαφερόμενος ειδοποιείται δια της γραμματείας να προσκομίσει τα ελλείποντα στοιχεία εντός τακτής προθεσμίας. Για την ειδοποίηση αυτήν ο γραμματέας συντάσσει πράξη επί του φακέλου της δικογραφίας. Το δικαστήριο πάντως δύναται να διατάξει τη συμπλήρωση των στοιχείων της νομιμοποίησης. Τα στοιχεία αυτά επιτρέπεται, σε κάθε περίπτωση, να είναι και μεταγενέστερα της συζητήσεως".

8. Επειδή δια της τελευταίας ως άνω διατάξεως του άρθρου 1 παρ. 13 Ν. 1968/1991 ουδόλως μετεβλήθησαν οι παράγραφοι 1 και 2 του άρθρου 27 του Π.Δ. 18/1989 ως προς τους όρους και προϋποθέσεις νομιμοποίησης των διαδίκων και των πληρεξουσίων τούτων. Ούτε η παρ. 3 του αυτού άρθρου 27, ως κατά τα ως άνω αντικατεστάθη, περιέχει τέτοια παγία μεταβολή, αλλ' αναφέρεται στην έκταση των εξουσιών του δικαστηρίου, όχι εν περιπτώσει ελλείψεως νομιμοποίησης, αλλά συνεπεία αμφιβολιών που ανέκυψαν μεταγενεστέρως ως προς τη νομιμοποίηση λόγω ανεπαρκείας των στοιχείων που είχαν ήδη προσκομισθεί. Με τα δεδομένα αυτά, ήτοι της μη μεταβολής του οικείου νομοθετικού καθεστώτος, η δια της διατάξεως του άρθρου 40 παρ. 2 Ν. 1968/1991 θέσπιση του επιτρεπού της εκ νέου ασκήσεως ενδίκων μέσων, τα οποία είχαν ήδη απορριφθεί λόγω μη νομιμοποίησης των διαδίκων ή του πληρεξουσίου τους, παρέχουσα τη δυνατότητα ανατροπής των αμετακλήτως κριθέντων, αντίκειται, κατά τα εις προηγούμενην σκέψη εκτιθέμενα, εις την διάκριση των λειτουργιών, την **δικαστική Πανεξαρτησία** και την ισότητα μεταξύ των διαδίκων. Επομένως, η διάταξη αυτή, ως ανίσχυρη, δεν μπορεί να θεμελιώσει την εκ νέου άσκηση ενδίκου μέσου και κατά συνέπεια η κρινομένη αίτηση ακυρώσεως είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη (ΣΕ 2000/1992 Ολομ.).

Δ ι ά τ α ύ τ α

Απορρίπτει την κρινομένη αίτηση.

Διατάσσει την κατάπτωση του παραβόλου, και

Επιβάλλει στην αιτούσα να καταβάλει στο Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων δραχμές δέκα τέσσερις χιλιάδες (14.000) και στο Δημόσιο δραχμές δέκα τέσσερις χιλιάδες (14.000), για τη δικαστική τους δαπάνη.

Η διάσκεψη έγινε στην Αθήνα στις 28 Ιανουαρίου 1994 και η απόφαση δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση της 8ης Φεβρουαρίου του ίδιου έτους.

Ο Προεδρεύων Σύμβουλος
Η Γραμματέας

Τ. Κούνδουρος
Α. Κολιοπούλου

Εισηγητές: Μ. Βροντάκης

Λήμματα: Εκ νέου άσκηση ενδίκων μέσων ,Νομιμοποίηση διαδικού
 ,Αντισυνταγματικότητα ,Αρχή διάκρισης εξουσιών

ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ Δημοσίευση: Δημοσίευτες

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟΦΑΣΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Δικαστήριο:

Τόπος: Αθήνα

Αριθ. Απόφασης: 3670

Ετος: 1994

Περίληψη Φόρος εισοδήματος επί αποδοχών δικαστικών λειτουργών. Εφαρμόζεται και στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών το άρθρο 5 παρ.1 του Ζ'/1975 ψηφίσματος της Ε' Αναθεωρητικής Βουλής, το οποίο προβλέπει απαλλαγή από το φόρο του μισού της βουλευτικής αποζημίωσης. Το εν λόγω ψήφισμα, αυξημένης τυπικής ισχύος, διατηρήθηκε σε ισχύ με το άρθρο 111 παρ.2 του Συντάγματος. Κατά την άποψη της πλειοψηφίας, η εν λόγω φοροαπαλλαγή του μισού των αποδοχών των δικαστικών λειτουργών, δεν συνιστά ανεπίτρεπτη άσκηση νομοθετικού έργου, αλλά ευθεία εφαρμογή των άρθρων 26, 87 παρ.1 και 88 παρ.2 του Συντάγματος. Η φορολογική αυτή απαλλαγή αποτελεί εγγύηση προς διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Αντίθετη μειοψηφία 16 μελών, κατά την άποψη της οποίας, η επέκταση στους δικαστές μιάς φοροαπαλλαγής που έχει θεσπισθεί για τους βουλευτές δεν βρίσκει έρεισμα στο Σύνταγμα, είναι δε αντίθετη στην πάγια νομολογία του ΣτΕ περί στενής εφαρμογής των διατάξεων περί φορολογικών απαλλαγών. #3062: 0

Κείμενο Απόφασης

¶3. Επειδή, στο άρθρο 26 του Συντάγματος ορίζεται ότι "η νομοθετική λειτουργία ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας" (παρ.1), ότι "η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση" (παρ.2) και ότι "η δικαστική λειτουργία ασκείται από τα δικαστήρια οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού" (παρ.3). Περαιτέρω, στην μεν παρ.1 του άρθρου 87 του Συντάγματος ορίζεται ότι "η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία", στη δε παρ.2 του άρθρου 88 ορίζεται ότι "οι

αποδοχές των δικαστικών λειτουργιών είναι ανάλογες με το λειτούργημά τους" και ότι "τα σχετικά με τη βαθμολογική και μισθολογική τους εξέλιξη, και με την κατάστασή τους γενικά καθορίζονται με ειδικούς νόμους". Από τις ανωτέρω διατάξεις προκύπτει ότι το Σύνταγμα καθιερώνει ευθέως την αρχή της διακρίσεως των τριών λειτουργιών (νομοθετικής, εκτελεστικής και δικαστικής), τις οποίες θεωρεί ισοδύναμες και ισότιμες, αφού μόνο δια της ισοδυναμίας και ισοτιμίας αυτών επιτυγχάνεται η πραγματική και αποτελεσματική διάκριση αυτών, η οποία αποτελεί το βάθρο της οργανώσεως και λειτουργίας της ενιαίας κρατικής εξουσίας και του Κράτους Δικαίου. Ειδικώς για τη **δικαστική** λειτουργία καθιερώνεται, δια των αυτών διατάξεων του Συντάγματος, ως ουσιώδες χαρακτηριστικό της, η **Ανεξαρτησία** της, η οποία αποτελεί ταυτοχρόνως και το κύριο στοιχείο που την καθιστά ισότιμη και ισοδύναμη προς τις άλλες δύο λειτουργίες. Προς εξασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας, το Σύνταγμα αναγνωρίζει λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία στους δικαστές που συγκροτούν τα δικαστήρια και ταυτίζει τη ανεξαρτησία της δικαιοσύνης (και δι' αυτής την ισοτιμία της με τις άλλες δύο λειτουργίες, μέσω της οποίας πραγματοποιείται, αποτελεσματική διάκριση των λειτουργιών) προς την ανεξαρτησία των δικαστών. Εγγύηση προς εξασφάλιση της τελευταίας αυτής το Σύνταγμα θεωρεί και την ιδιαίτερη μισθολογική μεταχείριση των δικαστών, την οποία καθιερώνει ευθέως, επιτάσσοντας τη χορήγηση σ' αυτούς αποδοχών ανάλογων προς το λειτούργημά τους, ήτοι προς την άσκηση της δικαστικής λειτουργίας, και συνεπώς, λόγω της ισοτιμίας της λειτουργίας αυτής προς τις λοιπές δύο, αποδοχών όχι κατώτερων των αποδοχών των αντίστοιχων οργάνων των άλλων λειτουργιών. Από τα πιο πάνω έπεται ότι χορήγηση σε όργανα των άλλων δύο λειτουργιών (νομοθετικής και εκτελεστικής) αποδοχών που είναι μεγαλύτερες από τις χορηγούμενες στα αντίστοιχα όργανα της δικαστικής εξουσίας (δικαστές) παραβιάζει ευθέως τις ανωτέρω διατάξεις του Συντάγματος. Η παραβίαση των ως άνω συνταγματικών διατάξεων δια της χορηγήσεως αποδοχών σε όργανα των άλλων λειτουργιών του Κράτους μεγαλύτερων από τις χορηγούμενες στους δικαστές αποδοχές, ως αποδοχές δε νοούνται οι καθαρές αποδοχές που χορηγούνται με οποιοδήποτε τρόπο, περιλαμβανομένης και της θεσπίσεως ιδιαίτερης φορολογικής μεταχειρίσεως των (φορολογικών απαλλαγών από το εισόδημα, σχετικών εξαιρέσεων (κ.λπ.), έχει ως συνέπεια την κατευθείαν εφαρμογή των διατάξεων της παρ.2 του άρθρου 88 του Συντάγματος, σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 26 και 87 παρ.1 αυτού, αναβάθμιση των αποδοχών των δικαστών, δια της χορηγήσεως και σ' αυτούς, με τον ίδιο τρόπο, των ίδιων συνολικών καθαρών αποδοχών με τις αποδοχές των ως άνω οργάνων των άλλων λειτουργιών. Εξάλλου, το άρθρο 63 του Συντάγματος ορίζει στην μεν παρ.1 ότι "οι βουλευτές για την άσκηση του λειτουργήματός τους δικαιούνται από το Δημόσιο αποζημίωση και δαπάνες. Το ύψος τους καθορίζεται με απόφαση της Ολομέλειας της Βουλής", στην παρ. δε 2 ότι "οι βουλευτές απολαμβάνουν συγκοινωνιακή, ταχυδρομική και τηλεφωνική ατέλεια, που η έκτασή της καθορίζεται με απόφαση της Ολομέλειας της

Βουλής". Δια της από 22.12.1964 αποφάσεως της Βουλής (συνεδρίαση ΚΔ της 22.12.1964), κατ' εφαρμογή του άρθρου 75 του Συντάγματος του έτους 1952,

αντίστοιχου προς το ως άνω άρθρο 63 του ισχύοντος Συντάγματος, ορίσθηκε ότι "η μηνιαία βουλευτική αποζημίωσις είναι ίση προς το σύνολον των μηνιαίων αποδοχών (μετά του ανωτάτου ορίου των πάσης φύσεως παρεχομένων επιδομάτων και προσαυξήσεων) του Ανωτάτου δικαστικού λειτουργού", η απόφαση δε αυτή διατηρήθηκε σε ισχύ με την παρ.1 του άρθρου 1 της Ζ/1975

Ψηφίσματος της Ε Αναθεωρητικής Βουλής (ΦΕΚ 23/18.2.1975 τ.Α), το οποίο, κατά την παρ.2 του άρθρου 111 του ισχύοντος Συντάγματος, εξακολουθεί να ισχύει και κατά τις ανατιθέμενες στο Σύνταγμα διατάξεις του, επιτρεπομένης της τροποποιήσεως ή καταργήσεώς του δια νόμου. Δια της παρ.2 του άρθρου 1 του εν λόγω Ψηφίσματος ορίσθηκε ότι "η βουλευτική αποζημίωσις καθορίζεται εις το εν τη προηγούμενη παραγράφω ποσόν, εν όψει των σημερινών περιστάσεων, προς κάλυψιν των δαπανών δια την άσκησιν

του λειτουργήματος του Βουλευτού κατά το ήμισυ και δια την κάλυψιν των δαπανών διαβιώσεως αυτού κατά το έτερον ήμισυ", δια των άρθρων δε 2 και 3 του πιο πάνω Ψηφίσματος χορηγήθηκαν στους βουλευτές διάφορες απαλλαγές

και ατέλειες άσχετες με τις αποδοχές τους για την άσκηση του λειτουργήματός των (απαλλαγή από τα ταχυδρομικά τέλη, ατέλεια τηλεφωνικής και τηλεγραφικής επικοινωνίας, ατέλεια ελεύθερης μετακινήσεως δια σιδηροδρόμων, λεωφορείων, πλοίων και αεροπλάνων, οδοιπορικά έξοδα και αποζημίωση για μετακινήσεις στο εσωτερικό και το εξωτερικό, επίδομα για την οργάνωση και λειτουργία γραφείου κ.λπ.). Οι απαλλαγές και ατέλειες αυτές αναπροσαρμόσθηκαν ή διευρύνθηκαν με νεότερα

νομοθετήματα (απόφ. Ολομελείας της Βουλής της 2.7.1981, ΦΕΚ 194 τ.Α., για την τηλεφωνική ατέλεια και το επίδομα για την οργάνωση και λειτουργία γραφείου, απόφ.Ολομελείας της Βουλής της 19.11.1982, ΦΕΚ 137 τ.Α, για την πρόσληψη με δαπάνες της Βουλής συνεργάτη -γραμματέως- της εμπιστοσύνης του βουλευτή Πραξ. Υπουργικού Συμβουλίου υπ' αριθμ.19/1990,

ΦΕΚ 16, τ.Α, για την δωρεάν πρόσληψη και άλλου γραμματέως, δημοσίου υπαλλήλου, άρθρ.61 του ν.1731/1987). Με τα άρθρα δε 37 παρ.2 και 145 του

από 3.6.1987 Κανονισμού της Βουλής (ΦΕΚ 106 τ.Α) χορηγήθηκε στους βουλευτές το 1/20 της συνολικής αποζημιώσεώς τους για κάθε συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις των διαρκών Επιτροπών της Βουλής και στο θερινό της Τμήμα. Μηνιαία αποζημίωση, ισόποση προς τη βουλευτική και έξοδα παραστάσεως μη υποκείμενα σε φορολογία καταβάλλονται, κατά τις παρ.2 και

4 του άρθρου 6 του ως άνω Ζ/1975 Ψηφίσματος στα μη έχοντα την ιδιότητα του βουλευτή μέλη του Υπουργικού Συμβουλίου, στην παρ. δε 1 του άρθρου 5

του Ψηφίσματος, η οποία εφαρμόζεται, κατά την παρ.5 του άρθρου 6 του ίδιου Ψηφίσματος, και επί της ως αποζημιώσεως των μελών του Υπουργικού

Συμβουλίου που δεν έχουν την ιδιότητα του βουλευτή, ορίζεται ότι "εκ της βουλευτικής αποζημιώσεως, μετά την αφαίρεσιν των κατά το άρθρο 1 κρατήσεων, το ήμισυ αυτής, θεωρούμενον ως εισόδημα εκ μισθωτών υπηρεσιών, υπόκειται εις φόρον αυτοτελώς επί τη βάσει της φορολογικής κλίμακος της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Ν.Δ.3323/1955 "περί φορολογίας του εισοδήματος" του ετέρου ημίσεως θεωρουμένου ως καλύπτοντος τας δαπάνας παραστάσεως, κινήσεως και επικοινωνίας του βουλευτού". Κατά το άρθρο 32 του ν.1489/1984 (ΦΕΚ 170), η τελευταία ως άνω διάταξη της παρ.1 του άρθρου 5 του Ζ/1975 Ψηφίσματος της Ε Αναθεωρητικής Βουλής εφαρμόζεται και επί της συντάξεως των βουλευτών, η οποία καθορίζεται, κατά το άρθρο 4 του ν.δ.99/1974, βάσει της βουλευτικής αποζημιώσεως. Ενόψει όσων έχουν εκτεθεί, η διάταξη της παρ.1

του άρθρου 5 του Ζ/1975 Ψηφίσματος της Ε Αναθεωρητικής Βουλής, που έχει ήδη παρατεθεί και με την οποία αυξήθηκε το καθαρό ποσό της βουλευτικής αποζημιώσεως δια της απαλλαγής από το φόρο του ημίσεως αυτής, που θεωρήθηκε ότι καλύπτει δαπάνες παραστάσεως, κινήσεως και επικοινωνίας των βουλευτών, οι οποίες όμως καλύπτονται δια των παροχών (απαλλαγών και

ατελειών) των χορηγουμένων σ' αυτούς κατ' εφαρμογήν των άρθρων 2 και 3 του Ψηφίσματος που ρυθμίζουν το θέμα των δαπανών των βουλευτών, ερμηνευόμενη ενόψει των οριζομένων στα άρθρα 26, 87 παρ.1 και 88 παρ.2 του Συντάγματος και των αρχών που προκύπτουν από τα άρθρα αυτά, ήτοι των

αρχών της διακρίσεως των λειτουργιών, της ισοδυναμίας και ισοτιμίας αυτών και της ανεξαρτησίας της δικαστικής λειτουργίας και ενόψει της εξισώσεως, δια της ως άνω παρ. 22.12.1964 αποφάσεως της Βουλής, της βουλευτικής αποζημιώσεως προς τις αποδοχές των ανωτάτων δικαστικών λειτουργών, είναι εφαρμοστέα και επί των αποδοχών τούτων, προς διαφύλαξη

των ανωτέρω συνταγματικών αρχών, η εφαρμοστέα δε αυτή των αυξημένης τυπικής ισχύος διατάξεων του ανωτέρω Ψηφίσματος και στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργιών, μη αποκλειομένη από τις διατάξεις αυτές, δεν συνιστά άσκηση νομοθετικού έργου, κατά παράβαση του άρθρου 80 του Συντάγματος, διότι αποτελεί εφαρμογή κανόνων δικαίου, ήτοι των ως άνω διατάξεων του Ζ/1975 Ψηφίσματος και του Συντάγματος και όχι ανεπίτρεπτη θέσπιση νέων. Ετσι έκρινε και το Διοικητικό Εφετείο, ήτοι δέχθηκε ότι η ως άνω διάταξη της παρ.1 του άρθρου 5 του Ζ/1975 Ψηφίσματος της Ε Αναθεωρητικής Βουλής, με την οποία θεσπίσθηκε απαλλαγή από το φόρο του ημίσεως της βουλευτικής αποζημιώσεως, εφαρμόζεται και στις αποδοχές των δικαστικών λειτουργών, οι οποίες απαλλάσσονται και αυτές, κατά το ήμισυ του φόρου, διότι άλλως θα παραβιάζονταν οι διατάξεις των άρθρων 26, 87 παρ.1 και 88 παρ.2 του Συντάγματος και ότι, μια τέτοια εφαρμογή της ανωτέρω διατάξεως του ως άνω Ψηφίσματος, η συνεπαγόμενη την απαλλαγή από

το φόρο του ημίσεως των αποδοχών των δικαστικών λειτουργών, δεν συνιστά ανεπίτρεπτη άσκηση νομοθετικού έργου, αλλά ευθεία εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων του Συντάγματος. Με την αιτιολογία δε αυτή, το Εφετείο

απέρριψε την έφεση του Δημοσίου κατά της πρωτόδικης αποφάσεως που έκρινε ομοίως και που δέχθηκε την προσφυγή της αναιρεσιβλήτου δικαστικού λειτουργού. Με τις σκέψεις αυτές το Εφετείο, με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφασή του, έκρινε ότι το ήμισυ των αποδοχών του αναιρεσιβλήτου απαλλάσσεται από το φόρο εισοδήματος. Η απόφαση αυτή ορθώς τις εν προκειμένω εφαρμοστέες ως άνω διατάξεις του Συντάγματος και του Ζ/1975 Ψηφίσματος τη Ε Αναθεωρητικής Βουλής ερμήνευσε και εφήρμοσε, είναι δε απορριπτέοι ως αβάσιμοι οι περί του αντιθέτου προβαλλόμενοι, με την υπό κρίση αίτηση, λόγοι αναιρέσεως. Μειοψήφισαν δεκαέξι μέλη του Δικαστηρίου με αποφασιστική ψήφο. Δεκαπέντε από τα μέλη αυτά, ήτοι ο Πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας Βασ.Μποτόπουλος, ο Αντιπρόεδρος Δημ.Μαργαρίτης και οι Σύμβουλοι Φ.Κατζούρος, Γ.Γραΐγος, Α.Φαρμάκης, Χ.Μακρίδης, Χ.Γεραρής, Π.Χριστόφορος, Θ.Χατζηπαύλου, Γ.Παναγιωτόπουλος, Κ.Μενουδάκος, Ε.Γαλανού, Σ.Ρίζος, Φ.Αρναούτογλου και Π.Πικραμμένος, διατύπωσαν την ακόλουθη γνώμη, με την οποία συντάχθηκαν και οι Πάρεδροι της συνθέσεως Αικ.Συγγούνα και Ι.Μαντζουράνης. Το άρθρο 26 του Συντάγματος, που καθιερώνει τη διάκριση των λειτουργιών, το άρθρο 87 παρ.1, που ορίζει ότι οι δικαστές απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία, και το άρθρο 88 παρ.2 του Συντάγματος, που ορίζει ότι οι αποδοχές των δικαστικών λειτουργών είναι ανάλογες με το λειτούργημά τους, είναι διατάξεις άσχετες με το προκείμενο θέμα, που αφορά την επέκταση στους δικαστές μιας φορολογικής απαλλαγής η οποία έχει θεσπισθεί για τους βουλευτές. Το θέμα της απαλλαγής από το φόρο μέρους των αποδοχών των βουλευτών ρυθμίζεται ειδικώς και αποκλειστικώς από το Ζ Ψήφισμα, το οποίο έχει αυξημένη τυπική ισχύ, βρίσκεται δηλαδή στο επίπεδο κανόνων δικαίου συνταγματικής τάξης. Το Ψήφισμα αυτό θεσπίζει συγκεκριμένη φορολογική απαλλαγή μόνο για τους βουλευτές και όχι και για τους δικαστές (άρθρο 5 του Ψηφίσματος). Ορίζει, εξάλλου, ρητώς, ότι το μη υποκείμενο σε φόρο εισοδήματος μέρος των αποδοχών των βουλευτών καλύπτει δαπάνες παραστάσεως, κινήσεως και επικοινωνίας, ήτοι δαπάνες για τις οποίες περιορίζονται από το άρθρο 2 του Ψηφίσματος οι προϋφιστάμενες ατέλειες ή που δεν περιλαμβάνονται σε εκείνες για τις οποίες προβλέπονται ατέλειες και αποζημιώσεις από το άρθρο 3 του Ψηφίσματος. Το Ψήφισμα τούτο διατηρήθηκε ρητώς σε ισχύ από το άρθρο 111 παρ.2 του Συντάγματος, ακόμη και κατά τις αντικείμενες στο Σύνταγμα διατάξεις του. Από τα πιο πάνω προκύπτει ότι η φορολογική απαλλαγή που το Ψήφισμα προβλέπει ειδικώς για τους βουλευτές δεν μπορεί να επεκταθεί και στην κατηγορία των δικαστικών λειτουργών με επίκληση των άρθρων 26, 87 παρ.1 και 88 παρ.2 του Συντάγματος. Οχι μόνο διότι οι διατάξεις αυτές του Συντάγματος δεν συναντώνται με το κρινόμενο ζήτημα αλλά και διότι, προεχόντως, η πιο πάνω επέκταση αποκλείεται λόγω του εξαιρετικού χαρακτήρα της ρύθμισης του Ψηφίσματος, που αφορά σε φορολογική απαλλαγή (κατά την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου οι διατάξεις περί φορολογικών

απαλλαγών εφαρμόζονται στενώς), το Ψήφισμα δε τούτο διατηρήθηκε σε ισχύ από το Σύνταγμα, ακόμη και κατά τις διατάξεις του που αντίκειται στο Σύνταγμα, και επομένως πριν καταργηθεί (με τον τρόπο που προβλέπει το άρθρο 111 παρ.2 του Συντάγματος) έχει αυξημένη, ήτοι συνταγματική, ισχύ.

Για τους λόγους αυτούς, κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, η νομική βάση της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης είναι έωλη και η κρινόμενη αίτηση αναιρέσεως

έπρεπε να γίνει δεκτή. Το δέκατο έκτο μέλος που μειοψήφισε, ο Αντιπρόεδρος Κ.Μ.Χαλαζωνίτης, διατύπωσε ως ακολούθως τη μειοψηφούσα γνώμη του: Από τα άρθρα 26, 87 και 88 του Συντάγματος απορρέει πράγματι η αρχή της ισοτιμίας των οργάνων που ασκούν τις τρεις λειτουργίες, η οποία συνεπάγεται την καταβολή στους δικαστικούς λειτουργούς, ανάλογα με

το βαθμό τους, καθαρών αποδοχών επιπέδου αντίστοιχου με εκείνο στο οποίο

ανέρχονται οι αποδοχές των βουλευτών και ότι οι φορολογικές απαλλαγές, όταν αποτελούν στην πραγματικότητα έμμεση αύξηση των αποδοχών, λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό του ύψους των καθαρών αποδοχών, στην υπό κρίση όμως περίπτωση η εν λόγω αρχή, με τις απορρέουσες απ' αυτήν συνέπειες, δεν μπορεί να έχει εφαρμογή, για το λόγο και μόνο ότι, όπως εκτίθεται πιο πάνω, η απαλλαγή ποσοστού 50% της βουλευτικής αποζημίωσης από το φόρο εισοδήματος έχει θεσπισθεί με το προαναφερθέν Ψήφισμα της Αναθεωρητικής Βουλής, το οποίο, σύμφωνα με το άρθρο 111 παρ.2 του Συντάγματος, ισχύει και κατά τις αντίθετες προς το Σύνταγμα διατάξεις του, επομένως και κατά το μέρος που έρχεται σε αντίθεση προς τις διατάξεις των άρθρων 26, 87 και 88, από τις οποίες απορρέει η αρχή αυτή. Για το λόγο αυτό η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση έπρεπε, και κατά τη γνώμη αυτή, να αναιρεθεί. □.

ΔΔΙΚΗ/1991 (469)

Δικαστικοί λειτουργοί. Επιτρέπεται στο δικαστή η έκφραση γνώμης δημοσίως, εκτός αν αποτελεί οιασδήποτε μορφής εκδήλωση υπέρ ή

κατά πολιτικού κόμματος ή κατά τις περιστάσεις είναι ασυμβίβαστη προς

το αξίωμά του και θίγει το κύρος του ως δικαστή ή της δικαιοσύνης.

Α.Π. 4/1991 Πρακτικό Ολομέλειας

Πρόεδρος: Βασ. Κόκκινος.

Εισηγητής: Πρόεδρ. Ασημιάδης, Αρεοπαγίτης.

Εισαγγελέας: Γεώργ. Πλαγιανάκος.

Η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου συνήλθε εκτάκτως σε Συμβούλιο και στο

Κατάστημα του Αρείου Πάγου, σήμερα την 24η Ιανουαρίου 1991, ημέρα Πέμπτη και ώρα 11.00', κατόπιν του υξπ' αριθμ. 3719/14.12.1990 εγγράφου

του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου προς τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου, το

περιεχόμενο του οποίου έχει αυτολεθεί ως εξής: "Κατ' εφαρμογή του άρθρου 14 παρ. παρ. ιβ, 4 και 7β του Ν. 1756/1988, όπως αντικαταστάθηκε

με το άρθρο 3 του Ν. 1868/1989, έχομε την τιμή να παρακαλέσουμε να εισαχθεί στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου προς ανταλλαγή γνώμων και απόψεων μεταξύ των μελών της και προς λήψη αποφάσεως το ακόλουθο νομικό

ζήτημα, το οποίο εμμέσως πλην σαφώς επηρεάζει τη λειτουργία των δικαστηρίων και την απονομή της δικαιοσύνης δια της σε σχέση με κατατιθεμένα προς ψήφιση στη Βουλή σχέδια νόμων, διατυπώσεως εκπεφρασμένων εκ των προτέρων επικριτικών ή επαινετικών για τα σχέδια

νόμων θέσεων εκ μέρους ορισμένων δικαστικών λειτουργών ή και ενώσεων

δικαστικών ή εισαγγελικών λειτουργών, οι οποίοι αργότερα θα κληθούν να

εφαρμόσουν τα εν λόγω σχέδια νόμων, όταν καταστούν νόμος του Κράτους.

Ειδικότερα:

1. Όπως σας είναι γνωστό, σε σχέση με το σχέδιο νόμου "Για την προστασία της κοινωνίας από το οργανωμένο έγκλημα", είδαν προσφάτως το

φως της δημοσιότητας επικριτικές ή επαινετικές δηλώσεις και ανακοινώσεις δικαστικών λειτουργών και δικαστικών ενώσεων, όπως φαίνεται και από τις συνημμένες φωτοτυπίες φύλλων των εφημερίδων "Ελευθεροτυπία" και "Επικαιρότητα" της 7.12.1990 (στα οποία δημοσιεύονται σχετικές με το ως άνω σχέδιο νόμου δηλώσεις των... Προέδρου Εφετών, ... Εφέτη και Προέδρου Πρωτοδικώ, και επί πλέον

ανακοίνωση του "Συνδέσμου...", παρόμοιες, δε δηλώσεις και ανακοινώσεις

δικαστικών λειτουργών και δικαστικών ενώσεων δημοσιεύθηκαν και σε άλλες εφημερίδες και μεταδόθηκαν από τα μαζικά μέσα ενημερώσεως.

2. Προς θεμελίωση του δικαιώματος να προβάλλουν οι δικαστικοί λειτουργοί σε παρόμοιες δηλώσεις και οι δικαστές ενώσεις σε παρόμοιες

ανακοινώσεις γίνεται επίκληση της διατάξεως του άρθρου 91 παρ. 5,

στοιχ. β' του Ν. 1756/1988, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989, με το οποίο ορίζεται ότι "Δεν αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα για το δικαστικό λειτουργό... β) η έκφραση γνώμης δημοσίως, εκτός αν γίνεται με σκοπό τη μείωση του κύρους της δικαιοσύνης ή υπέρ ορισμένου κόμματος ή άλλης ορισμένης πολιτικής οργάνωσης". Κατά την άποψη αυτή οι ως άνω δηλώσεις και ανακοινώσεις καλύπτονται από τη διατύπωση της διατάξεως του νόμου "η έκφραση γνώμης δημοσίως" εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού, η οποία διατύπωση, λόγω της γενικότητάς της, επιτρέπει (κατά την άποψη αυτή) στο δικαστικό λειτουργό να προβαίνει σε δηλώσεις και ανακοινώσεις "επί παντός επιστητού" όπως π.χ. για την εξωτερική ή αμυντική πολιτική της χώρας, για τη λειτουργία του Υπουργικού Συμβουλίου ή της Βουλής και για οποιοδήποτε άλλο πολιτικής ή άλλης φύσεως θέμα και ο μόνος περιορισμός που τίθεται (κατά την άποψη αυτή) είναι να μη γίνεται η έκφραση γνώμης δημοσίας "με σκοπό τη μείωση του κύρους της δικαιοσύνης", διατύπωση που προάγει την εκδοχή ότι απαιτείται άμεσος δόλος ή αμέλεια του δικαστικού λειτουργού ως προς την επερχόμενη (εκ της εκφράσεως της γνώμης του δημοσίως) μείωση του κύρους της δικαιοσύνης, ούτε αρκεί ότι αντικειμενικώς επήλθε πράγματι (εκ της εκφράσεως της γνώμης του δικαστικού λειτουργού δημοσίως) μείωση του κύρους της δικαιοσύνης, αν δεν συνοδεύεται και από το υποκειμενικό στοιχείο, δηλαδή από την εκ μέρους δικαστικού λειτουργού επιδίωξη ("με σκοπό", όπως ορίζεται στην ως άνω διάταξη) μειώσεως του κύρους της δικαιοσύνης (δηλαδή στοιχείο δυσαπόδεικτο).

3. Κατ' άλλη άποψη η κατά την ως άνω διάταξη "έκφραση γνώμης δημοσίως" ανάγεται σε ζητήματα σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία των δικαστηρίων, την απονομή και την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και γενικότερα για ζητήματα που αφορούν τη δικαιοσύνη και τους δικαστικούς ή εισαγγελικούς λειτουργούς και συνεπώς οι ως άνω δηλώσεις και ανακοινώσεις εκ μέρους δικαστικών λειτουργών και δικαστικών ενώσεων

δεν

καλύπτονται νομικώς από την προπαρατεθείσα διάταξη.

4. Ενόψει της ως άνω ευρύτερης ή στενότερης ερμηνείας της ως άνω

διατάξεως του άρθρου 91 παρ. 5, στοιχ. β' του Ν. 1756/1988, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989, σκόπιμο είναι,

μετά μάλιστα την ευρεία δημοσιότητα που προσέλαβε το ζήτημα, με αντιθέμενους για τις δηλώσεις και ανακοινώσεις αυτές σχολιασμούς, να

εισαχθεί το νομικό αυτό ζήτημα στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου προς

ανταλλαγή απόψεων μεταξύ των μελών της Ολομέλειας και προς λήψη αποφάσεως, σε σχέση με τα ακόλουθα ειδικότερα ζητήματα:

α) Ποιά είναι η έννοια της ως άνω διατάξεως του άρθρου 91 παρ. 5,

στοιχ. β. του Ν. 1756/1988, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3

του Ν. 1868/1989; Νομικώς είναι άραγε ορθότερη η ως άνω ευρύτερη η η ως

άνω στενότερη ερμηνεία της διατάξεως;

β) Σε περίπτωση που προκριθεί ότι ορθότερη νομικώς είναι η ως άνω

ευρύτερη ερμηνεία της διατάξεως, μήπως από άποψη δικαστικής δεοντολογίας είναι σκόπιμο να τροποποιηθεί νομοθετικώς η εν λόγω διάταξη και αν ναι ποιό θα πρέπει να είναι το περιεχόμενο της νέας διατάξεως;

5. Με το πάρόν έγγραφό μας θέτουμε ζήτημα, τα οποία προσφάτως προβληματίσαν τους περί τη Δικαιοσύνη ασχολουμένους, έγιναν αντικείμενο

ευρείας δημοσιότητας, προξένησαν αντιτιθέμενους δυσμενει η ευμενές σχολιασμούς και έθεσαν ερωτήματα ως προς το αν οι εκδηλώσεις αυτές συμβιβάζονται ή όχι με τη δικαστική δεοντολογία και ως προς το αν συμβάλλουν ή όχι στην προαγωγή του κύρους της δικαιοσύνης και των λειτουργών της. Ενόψει συνεπώς των ως άνω δημιουργηθέντων

προσφάτως

ζητημάτων, θεωρήσαμε ότι θα έπρεπε να σχοληθεί η ολομέλεια του Αρείου

Πάγου, με τα ως άνω ζητήματα, που συνδέονται αρρήκτως με τη δικαστική

δεοντολογία και το κύρος της Δικαιοσύνης και γι' αυτό κρίναμε σκόπιμο,

κατ' εφαρμογή των ως άνω στην αρχή του παρόντος διατάξεω, να ζητήσουμε

να τεθούν στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου τα ως άνω στον αριθμό 4,

στοιχεία α και β, ζητήματα, ώστε η ολομέλεια του Αρείου Πάγου με το απαιτούμενο κύρος να λάβει θέση επί των ζητημάτων αυτών.

6. Με το παρόν έγγραφό μας θέτουμε απλώς τα ζητήματα και δεν λαμβάουμε θέση επ' αυτών, ενόψει του ότι τη γνώμη μας θα διατυπώσουμε στην πρότασή μας, όταν θα συγκληθεί και θα συνέλθει η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου για τα ως άνω στον αριθμό 4, στοιχεία α και β, ζητήματα.
Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου Γ.Π."

Στη συνέχεια ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου πρότεινε τα εξής:
"Σε σχέση με το εισαγόμενο στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου ζήτημα, κατόπιν του υπ' αριθμ. 3719/14.12.1990 εγγράφου μου προς τον κ. Πρόεδρο του Αρείου Πάγου, εκθέτω παρακάτω λεπτομερώς τη γνώμη μου και τις προτάσεις μου προς την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου. Στη διατύπωση αυτή της γνώμης μου και των προς την Ολομέλεια προτάσεών μου ακολουθείται το εξής κατά θέματα διάγραμμα:

A. Ερμηνεία του άρθρου 91 παρ. 5, εδαφ. β' του Ν. 1756/1988, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989.

B. Παρατηρήσεις Συγκριτικού Δικαίου.

Γ. Ζητήματα δικαστικής δεοντολογίας.

Δ. Προτάσεις προς την Ολομέλεια.

Από τα ως άνω θέματα το υπό στοιχεία Β είναι απλώς περιγραφικό (συνοπτική σκειαγράφηση του τι ισχύει σχετικώς σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες), ενώ στα υπό στοιχεία Α, Γ και Δ περιέχονται λεπτομερώς η επί του θέματος γνώμη μου και οι προτάσεις του προς την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

A. Ερμηνεία του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' του Ν. 1756/1988, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989.

Παρακάτω διατυπώνων λεπτομερώς τη γνώμη μου για το ποιά είναι η

ορθή, κατ' εμέ, ερμηνεία της ως άνω διατάξεως και κατά ποιό
στοιχείο
πρέπει να τροποποιηθεί νομοθετικώς. Πρέπει να τονισθεί ότι κάνω
σαφή
διάκριση μεταξύ αφενός μεν της εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού
εκφράσεως γνώμης δημοσίως υπέρ ορισμένου πολιτικού κόμματος ή υπέρ
ορισμένης πολιτικής οργανώσεως (για το οποίο θέμα ισχύουν όσα
παρακάτω
στον αριθμό 2, στοιχεία α έως ε εκθέτω) και αφετέρου της εκφράσεως
γνώμης δημοσίως για οποιοδήποτε άλλο θέμα ή ζήτημα (για τα οποία
ισχύουν όσα παρακάτω στον αριθμό 1, στοιχεία α έως η εκθέτω).

1. Με τον αριθμό 91 παρ. 5 εδαφ. β' του Ν. 1756/1988 (όπως
τροποποιήθηκε με τη διάταξη του άρθρου 14. παρ. 3 του Ν.
1868/1989)
ορίζεται ότι "δεν αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα για το δικαστικό
λειτουργό... β) η έκφραση γνώμης δημοσίως, εκτός αν γίνεται με
σκοπό τη
μείωση του κύρους της δικαιοσύνης ή υπέρ ορισμένου κόμματος ή
άλλης
ορισμένης πολιτικής οργάνωσης ". Σε σχέση με την ερμηνεία της
διατάξεως
αυτής εκθέτω τα παρακάτω (στα στοιχεία α έως η), τα οποία όμως
ισχύουν
μόνο όταν η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμη
δημοσίως
δε γίνεται υπέρ ορισμένου πολιτικού κόμματος ή υπέρ ορισμένης
πολιτικής
οργανώσεως (οπότε ισχύουν τα παρακάτω στον αριθμό 2, στοιχεία α
έως ε
εκτιθέμενα), αλλά αναφέρεται σε οποιοδήποτε άλλο θέμα ή ζήτημα.

α) Η καταργηθείσα διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5 εδ. β' του Ν.
1756/1988 όριζε ότι "δεν αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα για το
δικαστικό
λειτουργό... β) η έκφραση γνώμης δημοσίως για φιλοσοφικά,
επιστημονικά
και πολιτιστικά θέματα". Παρατηρούμε ότι η διάταξη αυτή περιόριζε
το
επιτρεπτό της εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού εκφράσεως γνώμης
δημοσίως μόνο σε ορισμένα περιοριστικώς απαριθμούμενα θέματα
(φιλοσοφικά - επιστημονικά - πολιτιστικά).

β) Η ως άνω (στον αριθμό 1) νέα διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5,
εδαφ.
β' του Ν.1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του
Ν.1868/1989) επιτρέπει γενικώς την εκ μέρους του δικαστικού
λειτουργού
έκφραση γνώμης δημοσίως, χωρίς να περιορίζει το επιτρεπτό της

εκφράσεως
 γνώης μόνο σε ορισμένα θέματα, δηλαδή δεν περιέχεται στη νέα
 διάταξη
 περιοριστική απαρίθμηση των θεμάτων (όπως οριζόταν στην παλαιά
 διάταξη), για τα οποία και μόνο ο δικαστικός λειτουργός
 επιτρέπεται να
 διατυπώνει τη γνώμη του δημοσίως. Από την άποψη αυτή η νέα διάταξη
 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989) είναι
 πολύ
 ευρύτερη με την ως άνω (στο στοιχείο α) προϊσχύουσα διάταξη του
 άρθρου
 91 παρ. 5 εδαφ. β' του Ν. 1756/1988. Αυτή ακριβώς η αντιπαραβολή
 της
 παλαιάς προς τη νέα διάταξη οδηγεί αβιάστως στο συμπέρασμα, ότι με
 τη
 διάταξη διευρύνθηκαν τα επιτρεπτά όρια της εκ μέρους του
 δικαστικού
 λειτουργού εκφράσεως γνώμης δημοσίως.

γ) Η γενικότητα και χωρίς περιορισμούς διατύπωση της νέας
 διατάξεως
 του άρθρ. 91 παρ. 5 εδαφ. β του Ν. 1756/1988)όπως τροποποιήθηκε με
 το
 άρθρο 14 παρ. 3 του ν. 1868/1989) προάγει την εκδοχή ότι ο
 νομοθέτης
 δεν περιορίσε το επιτρεπτό της εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού
 εκφράσεως γνώμης δημοσίως μόνο σε θέματα σχετικά με την οργάνωση
 και
 λειτουργία των δικαστηρίων ή την απονομή της δικαιοσύνης ή τη
 δικαστική
 ανεξαρτησία ή του δικαστικούς εν γένει λειτουργούς και τις σχέσεις
 του
 προς τις άλλες συνεταγμένες λειτουργίες της Πολιτείας (εκτελεστική
 και
 νομοθετική), αλλά διηύρηνε το επιτρεπτό της εκ μέρους του
 δικαστικού
 λειτουργού εκφράσεως γνώμης δημοσίως για κάθε οιασδήποτε φύσεως
 θέμα ή
 ζήτημα. Η τυχόν υποστήριξη της απόψεως ότι η νέα διάταξη επιτρέπει
 την
 εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως μόνο
 για
 θέματα σχετικά με τα δικαστήρια, τη δικαιοσύνη και τους
 δικαστικούς
 λειτουργούς, θα έχει ως συνέπεια να καθιερωθούν περιορισμοί
 μεγαλύτεροι
 από τους περιορισμούς που περιείχοντο στην προϊσχύουσα διάταξη του
 άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' του Ν. 1756/1988. Και τούτο διότι υπό το
 κράτος ισχύος αυτής της προϊσχύουσας διατάξεως (αλλά και

παλαιότερα)

δεν είχε αμφισβητηθεί το δικαίωμα της εκ μέρους των δικαστικών λειτουργών εκφράσεως γνώμης δημοσίως για θέματα σχετικά με τα δικαστήρια, τη δικαιοσύνη και τους δικαστικούς λειτουργούς (για τα οποία άλλωστε θέματα και οι Ολομέλειες των δικαστηρίων μπορούσαν

να

αποφανθούν, όπως οριζόταν ρητώς στο άρθρο 14 παρ. 3β του Ν.1756/1988

και συνεπώς η προϊσχύουσα διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' του Ν.

1756/1988 (η οποία επέτρεπε την εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού

έκφραση γνώμης δημοσίως για φιλοσοφικά, επιστημονικά και πολιτιστικά

θέματα) επέτρεπε την εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης

δημοσίως για τα ως άνω θέματα, που δεν είχαν σχέση με τα δικαστήρια, τη

δικαιοσύνη και τους δικαστικούς λειτουργούς. Αν λοιπόν τώρα με την ισχύουσα νέα διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989), η

οποία

έχει γενικότερη και ευρύτερη διατύπωση, υποστηριχθεί ότι επιτρέπεται η

εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως μόνο για

θέματα σχετικά με τα δικαστήρια, τη δικαιοσύνη και τους δικαστικούς

λειτουργούς, είναι προφανές ότι η ερμηνεία αυτή περιορίζει τα όρια της

εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού εκφράσεως γνώμης δημοσίως πολύ περισσότερο από ό,τι τα περιόριζε η προϊσχύουσα διάταξη του άρθρου 91

παρ. 5 εδαφ. β' του Ν. 1756/1988, τούτο όμως αντιστρατεύεται προδήλως

προς την πρόθεση του νομοθέτη του άρθρου 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989 να

διευρύνει τα πλαίσια του επιτρεπτού της εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού εκφράσεως γνώμης δημοσίως.

δ) Για να αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα η εκ μέρους του δικαστικού

λειτουργού φραση γνώμης δημοσίως, θα πρέπει, κατά το άρθρ. 91 παρ. 5

εδαφ. β' του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρ. 14 παρ. 3 του

Ν.1868/1989), να συντρέχει στο πρόσωπο του δικαστικού λειτουργού και το

υποκειμενικό στοιχείο, θα πρέπει δηλαδή ο δικαστικο λειτουργός να

έχει

σκοπό (δηλαδή με την έκφραση της γνώμης του να επιδιώκει) τη μείωση του κύρους της δικαιοσύνης. Αυτό σημαίνει ότι αν με την εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως επήλθε με πράγματι αντικειμενικώς μείωση του κύρους της δικαιοσύνης, χωρίς όμως ο δικαστικός λειτουργός να επιδίωκε (να εσκόπει) το αποτέλεσμα τούτο, τότε

ελλείπει το απαιτούμενο από την ως άνω διάταξη υποκειμενικό στοιχείο

και δεν υπάρχει πειθαρχικό παράπτωμα, έστω και αν κατά τούτο υπάρχει

βαρειά αμέλεια ή ενδεχόμενος δόλος του δικαστικού λειτουργού (πρβλ.

σχετικώς επί εγκλήματος σκοπού Μπουροπούλου, Ερμηνεία του Ποινικού Κώδικος, τόμος τρίτος, 1964, υπ' αριθμ. 386, IV, 2, ΣΕΛ. 87). Ετσι η νέα

διάταξη στην περίπτωση εκφράσεως γνώμης δημοσίως αφήνει πειθαρχικών

ατιμώρητο τοδικαστικό λειτουργό, έστω και αν σε σχέση με τη μείωση του

κύρους της δικαιοσύνης τον βαρύνει βαρειά αμέλεια ή ενδεχόμενος δόλος

και κατά τούτο θα πρέπει να τροποποιηθεί νομοθετικώς η διάταξη, κατά τα

κατωτέρω στο στοιχείο εκτιθέμενα.

ε) Προτείνω στην Ολομέλεια να αποφανθεί ότι είναι σκόπιμο και σύμφωνο με τις λοιπές ισχύουσες διατάξεις και με τη δικαστική δεοντολογία να τροποποιηθεί η ως άνω διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ.

β' του ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 14 παρ. 3 του Ν.

1868/1989, δια τη απαλείψεως του στοιχείου του σκοπού από τη διάταξη

αυτή, ώστε για τη θεμελίωση του παραπτώματος να αρκεί οποιαδήποτε μορφή υπαιτιότητας του δικαστικού λειτουργού (ελαφρά ή βαρειά αμέλεια,

ενδεχόμενος ή άμεσος δόλος). Πρέπει να λεχθεί ότι, όπως καταφαίνεται

και από όσα εκθέτω παρακάτω (στο στοιχείο Β) για τοτι ισχύει σχετικώς

σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, δεν υπάρχει (καθόσο γνωρίζω) σε καμμιά άλλη

Ευρωπαϊκή χώρα τέτοια διάταξη, η οποία για τη θεμελίωση του πειθαρχικού

παραπτώματος να απαιτεί τον εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού σκοπό

μειώσεως του κύρους της δικαιοσύνης και να μην αρκείται ούτε σε

βαρειά
 αμέλεια, ούτε σε ενδεχόμενο δόλο του δικαστικού λειτουργού σε
 σχέση με
 τη μείωση του κύρους της δικαιοσύνης. Αν σκεφθεί κανείς ότι το
 υποκειμενικό στοιχείο του σκοπού μειώσεως του κύρους της
 δικαιοσύνης
 είναι δυσσπόδεικτο, αντιλαμβάνεται ότι θα είναι πολύ δυσχερές, αν
 μη
 αδύνατη, η ουσιαστική θεμελίωση του πειθαρχικού παραπτώματος, Η
 ως άνω
 διάταξη κατά το στοιχείο του σκοπού αντίκειται και στη δικαστική
 δεοντολογία, διότι είναι δύσκολο να κατανοήσει κανείς, από άποψη
 δικαστικής δεοντολογίας, πως είναι δυνατό να μη θεωρείται
 πειθαρχικό
 παράπτωμα του δικαστικού λειτουργού, όταν τον βαρύνει βαρειά
 αμέλεια ή
 ενδεχόμενος δόλος σε σχέση με τη μείωση του κύρους της
 δικαιοσύνης, που
 επήλθε συνεπεία της εκφράσεως της γνώμης του δημοσίως για ένα
 οποιοδήποτε θέμα ή ζήτημα. Θα πρέπει συνεπώς να τροποποιηθεί
 νομοθετικώς η εν λόγω διάταξη κατά τρόπο, ώστε για τη θεμελίωση
 του ως
 άνω πειθαρχικού παραπτώματος να μην απαιτείται και το πρόσθετο
 υποκειμενικό στοιχείο του εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού
 σκοπού
 μειώσεως του κύρους της δικαιοσύνης, αλλά να αρκεί προς τούτο
 οποιασδήποτε μορφής υπαιτιότητα του δικαστικού λειτουργού (ελαφρά
 ή
 βαρειά αμέλεια, ενδεχόμενος ή άμεσος δόλος). Εδώ, σε σχέση με την
 ελαφρά αμέλεια, θα πρέπει να επισημανθούν και οι διατάξεις των
 άρθρων
 93 παρ. 4 και 99 παρ. 4 του Ν. 1756/1988, κατά τις οποίες, αν το
 πειθαρχικό παράπτωμα οφείλεται σε ελαφρά αμέλεια και δικαιολογεί
 μόνο
 ποινή επίπληξης, η πειθαρχική δίωξη απόκειται στη διακριτική
 ευχέρεια
 του αρμόδιου οργάνου (ενόψει του συμφέροντος της δικαιοσύνης και
 της
 όλης διαγωγής του δικαστικού λειτουργού εντός και εκτός της
 υπηρεσίας),
 αλλά και αν ασκηθεί πειθαρχική δίωξη και πρόκειται για παράπτωμα
 που
 οφείλεται σε ελαφρά αμέλεια, ο πειθαρχικός δικαστής μπορεί,
 εκτιμώντας
 τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έχε τελεσθεί και την
 προσωπικότητα του
 διωκόμενου, να μην επιβάλει ποινή. Η προτεινόμενη ως άνω
 νομοθετική
 τροποποίηση της διατάξεως του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' του ν.

1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989),
 ως προς την απόλειψη του υποκειμενικού στοιχείου του σκοπού μειώσεως του κύρους της δικαιοσύνης, δεν αντίκειται ούτε στο άρθρο 10 του Ν.Δ/τος 53/1974, με το οποίο κυρώθηκε η από 4.11.1950, με το οποίο κυρώθηκε η από 4.11.1950 Σύμβαση της Ρώμης "για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών", ούτε στο άρθρο 14 του ισχύοντος Συντάγματος. Ειδικότερα το ως άνω άρθρο 10 της από 14.11.1950 Συμβάσεως της Ρώμης ρητώς επιτρέπει να καθιερωθούν νομοθετικώς από τα συμβαλλόμενα κράτη περιορισμοί (στο δικαίωμα της ελευθερίας της εκφράσεως και της ελευθερίας της γνώμης) "δια την διασφάλισιν του κύρους και της αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας", χωρίς καν να θέτει ως προϋπόθεση του επιτρεπτού των περιορισμών αυτών την ύπαρξη σκοπού μειώσεως του κύρους της δικαιοσύνης, όπως διαλαμβάνεται στη διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' του ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989). Οσον αφορά το άρθ. 14 του Συντάγματος, θα πρέπει να συνδυαστεί και με το άρθρο 25 παρ. 3 του Συντάγματος, κατά το οποίο "η καταχρηστική άσκηση δικαιώματος δεν επιτρέπεται".

στ) Θα πρέπει να τονιστεί ότι η διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' του 91 παρ. 5 εδαφ. β' του ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989) αναφέρεται στην έκφραση γνώμης καθ' εαυτή, δηλαδή αναφέρεται μόνο στο περιεχόμενεο της γνώμης καθ' εαυτό και συνεπώς η διάταξη αυτή δεν έχει εφαρμογή ως προς τα μέσα και ως προς τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η έκφραση γνώμης δημοσίως, διότι ως προς τον τρόπο και τα μέσα και γενικά ως προς τις περιστάσεις υπό τις οποίες γίνεται η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως εφαρμογή έχει η γενική διάταξη παρ. 1 του άρθρου 91 του Ν. 1756/1988, κατά την οποία "πειθαρχικό παράπτωμα συνιστά κάθε υπαίτια

(δηλαδή και από ελαφρά ακόμη αμέλεια) και καταλιγιστική πράξη η συμπεριφορά εν γένει του δικαστικού λειτουργού, που είναι ασυμβίβαστη προς το αξίωμά του και θίγει το κύρος του ή το κύρος της δικαιοσύνης".

Ετσι π.χ. αν ο δικαστικός λειτουργός εκφράζει τη γνώμη του δημοσίως δια της συμμετοχής του σε πορεία διαμαρτυρίας, κρατώντας "πανώ" ή μεταδίδων συνθήματα σε μεγάφωνα ή αν διατυπώνει τη γνώμη του σε ύψος οργίλο ή υβριστικό, τότε ως προς με το περιεχόμενο της γνώμης του καθ' εαυτό εφαρμογή έχει η παρ. 5 εδαφ. β' του άρθρου 91 του ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989), ως προς τον τρόπο όμως τα μέσα και τις περιστάσεις, υπό τις οποίες γίνεται η έκφραση της γνώμης του δημοσίως, εφαρμογή έχει η παρ. 1 του άρθρου 91 του Ν. 1756/1988 (κατά την οποία, για να υπάρξει πειθαρχικό παράπτωμα, αρκεί και ελαφρά αμέλεια σε σχέση με πράξη που θίγει το κύρος του δικαστικού λειτουργού ή το κύρος της δικαιοσύνης).

ζ) Επίσης δεν υπάγεται στην παρ. 5 εδαφ. β' του άρθρου 91 του ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989) η περίπτωση, κατά την οποία στην "έκφραση γνώμης" του δικαστικού λειτουργού περιέχονται ανακριβή, ψευδή ή συκοφαντικά γεγονότα ή ανακριβείς, ψευδείς ή συκοφαντικοί ισχυρισμοί. Στην περίπτωση αυτή έχει εφαρμογή η ως άνω (στο στοιχείο ε) παρ. 1 του άρθρου 91 του Ν. 1756/1988, οπότε για τη στοιχειοθ'ετηση του πειθαρχικού παραπτώματος αρκεί και ελαφρά αμέλεια του δικαστικού λειτουργού. Και τούτο διότι ως "έκφραση γνώμης" νοούνται μόνον υποκειμενικές αντιλήψεις και αφηρημένες ή αξιολογικές απόψεις, κρίσεις ή πεποιθήσεις, οι οποίες μπορεί εδεχομένως, κατ' άλλη υποκειμενική αντίληψη, να χαρακτηρισθούν ως ορθές ή εσφαλεμένες, αλλά οι οποίες ουδέποτε μπορούν να χαρακτηρισθούν αντικειμενικώς ως ψευδείς ή αληθείς, ενόψει του ότι δεν είναι νοητό να καταστεί αντικείμενο αποδείξεως το αληθές ή ψευδές αυτών. Ψευδείς, αναληθείς ή ανακριβείς μπορούν να είναι μόνο ισχυρισμοί περί ορισμένων

γεγονότων, όχι όμως και οι αφηρημες ή αξιολογικές απόψεις, κρίσεις
 η
 πεποιθήσεις. Γι' αυτό ακριβώς στην κατ' άρθρο 91 παρ. 5 του Ν.
 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 14 παρ. 3 του Ν.
 1868/1989
 έννοια της εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού "εκφράσεως γνώμης"
 δημοσίως (για την οποία απαιτείται "σκοπός" μείωσης του κύρους
 της
 δικαιοσύνης προς στοιχειοθέτηση του πειθαρχικού παραπτώματος)
 εμπίπτουν μόνο οι ως άνω υποκειμενικές αντιλήψεις και αφηρημένες ή
 αξιολογικές απόψεις, κρίσεις ή πεποιθήσεις, ενώ αντιθέτως οι εκ
 μέρους
 του δικαστικού λειτουργού ισχυρισμοί περί ορισμένων γεγονότων
 εμπίπτουν
 (αν οι ισχυρισμοί αυτοί είναι ψευδείς, αναληφθείς ή ανακριβείς)
 στην
 παρ. 1 του άρθρου 91 του Ν. 1756/1988 (οπότε αρκεί και ελαφρά
 αμέλεια
 του δικαστικού λειτουργού για τη στοιχειοθέτηση του πειθαρχικού
 παραπτώματος).

η) Οποιαδήποτε άποψη, η οποία το περιεχόμενο καθ' εαυτό της
 γνώμης
 του δικαστικού λειτουργού, που διατυπώθηκε δημοσίως, το θεωρούσε
 πειθαρχικό παράπτωμα με μοναδικό κριτήριο το αν συνεπεία της εκ
 μέρους
 του δικαστικού λειτουργού εκφράσεως της γνώμης του δημοσίως επήλθε
 αντικειμενικώς μείωση του κύρους του και του κύρους τη
 δικαιοσύνης,
 χωρίς να ερευνά περαιτέρω και το αν συντρέχει και το ως άνω (στο
 στοιχείο δ) πρόσθετο υποκειμενικό στοιχείο, το αν δηλαδή ο
 δικαστικός
 λειτουργός είχε σκοπό (και όχι απώς αν κατά τούτο τον βαρύνει
 ελαφρά ή
 βαρειά αμέλεια η ενδεχόμενος δόλος) μείωσης του κύρους της
 δικαιοσύνης, θα παρέβλεπε το ρητό γράμμα και τη ρητή διατύπωση της
 παρ.
 5 του άρθρου 91 του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο
 14
 παρ. 3 του Ν. 1868/1989 και ως εκ τούτου θα αποτελούσε contra
 legen
 ερμηνεία της εν λόγω διατάξεως, που θα ισοδυναμούσε με θεσμοθετήση
 νέας
 διαφορετικής διατάξεως νόμου, η οποία όμως είναι έργο όχι της
 δικαστικής, αλλά της νομοθετικής εξουσίας. Επί πλέον δε η άποψη
 αυτή θα
 αντιστρατευόταν και προς τη βασική αρχή του πειθαρχικού δικαίου,
 κατά
 την οποία δεν μπορεί να θεμελιωθεί πειθαρχικό παράπτωμα, χωρίς να

υπάρχει σχετική διάταξη νόμου και κατ' επέκταση δεν μπορεί να θεωρηθεί πειθαρχικό παράπτωμα πράξη, για την οποία δεν συντρέχουν όλα τα στοιχεία (αντικειμενικά και υποκειμενικά) που απαιτεί ο νόμος για τη θεμελίωση του πειθαρχικού παραπτώματος. Απόρροια ακριβώς αυτών των αρχών αποτελεί και η διάταξη του άρθρου 90 παρ. 4 του Ν. 1756/1988, κατά την οποία "αν από την τέλεση του πειθαρχικού παραπτώματος έως την έκδοση της αμετάκλητης απόφασης ίσχυσαν περισσότεροι νόμοι, εφαρμόζεται ο νόμος που περιεί τις ευμενέστερες για τοδιωκόμενο διατάξεις".

Για όλους τους παραπάνω λόγους δεν διαβλέπω πως είναι νομικώς δυνατόν να αγνοήσει κανείς τον από την παρ. 5 εδ. β' του άρθρου 91 του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989) για τη θεμελίωση του πειθαρχικού παραπτώματος, απαιτούμενο σκοπό μείωσης του κύρους της δικαιοσύνης και γι' αυτό ακριβώς προτείνω να αποφανθεί η Ολομέλεια ότι επιβάλλεται η κατά τα ανωτέρω (στο στοιχείο ε εκτεθέντα) νομοθετική τροποποίηση της παρ. 5, εδαφ. β' του άρθρου 91 του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989).

2. Όπως σαφώς προκύπτει από την ως άνω (στον αριθμό 1) προπαρατεθείσα διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ β' του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989) πειθαρχικό παράπτωμα συνιστά η κε μέρους του δικαστικού λειτουργού "έκφραση γνώμης δημοσίως υπέρ ορισμένου πολιτικού κόμματος ή άλλης ορισμένης πολιτικής οργανώσεως". Επί της διατάξεως αυτής ρητέα τα ακόλουθα:

α) Η διάταξη αυτή συμπολιτεύεται προς το άρθρο 29 παρ. 3 του Συντάγματος, κατά το οποίο "απαγορεύονται απολύτως αι οποιασδήποτε μορφής εκδηλώσεις υπέρ πολιτικών κομμάτων στους δικαστικούς λειτουργούς".

β) Η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως η οποιασδήποτε μορφής εκδήλωση υπέρ ορισμένου πολιτικού κόμματος ή υπέρ ορισμένης πολιτικής οργανώσεως συνιστά κατά το άρθρο 91 παρ. 5

εδαφ. β

του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν.1868/1989), σε συνδυασμό με το άρθρο 29 παρ. 3 του Συντάγματος, πειθαρχικό παράπτωμα χωρίς στην περίπτωση αυτή να ρευνάται να ο δικαστικός λειτουργός επδίωκε (εσκόπει) τη μείωση του κύρους της δικαιοσύνης. Στην περίπτωση δηλαδή αυτή για τη στοιχειοθέτηση του πειθαρχικού παραπτώματος δεν απαιτείται να υπάρχει και ο ως άνω

(στον

αριθμό 1, στοιχείο δ) σκοπός μείωσης του κύρους της δικαιοσύνης
αλλ'

αρκεί το ότι η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως γίνεται υπέρ ορισμένου πολιτικού κόμματος ή ορισμένης πολιτικής οργανώσεως.

γ) Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το κατά τα άνω (στον αριθμό 1, στοιχείο δ) υποκειμενικό στοιχείο, δηλαδή ο σκοπός μείωσης του κύρους

της δικαιοσύνης, απαιτείται μόνο όταν η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως δεν ενέχει εκδήλωση υπέρ ορισμένου

πολιτικού κόμματος ή υπέρ ορισμένης πολιτικής οργανώσεως, αλλά έχει

οποιοδήποτε άλλο περιεχόμενο και αναφέρεται σε οποιοδήποτε άλλο θέμα ή

ζήτημα. Η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως

υπέρ ορισμένου πολιτικού κόμματος ή υπέρ ορισμένης πολιτικής οργανώσεως

συνιστά καθ' εαυτήν πειθαρχικό παράπτωμα, χωρίς να ερευνάται και αν ο

δικαστικός λειτουργός είχε ή δεν είχε σκοπό μείωσης του κύρους τη δικαιοσύνης. Ετσι η για τη θεμελίωση του πειθαρχικού παραπτώματος διερεύνηση του ως άνω (στον αριθμό 1, στοιχείο δ) υποκειμενικού στοιχείου δηλαδή του αν ο δικαστικός λειτουργός είχε σκοπό μείωσης του

κύρους της δικαιοσύνης, περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις κατά τις

οποίες η εκ μέρους δικαστικού λειτουργού έκφραση της γνώμης του δημοσίως δεν ενέχει εκδήλωση υπέρ ορισμένου κόμματος ή ορισμένης πολιτικής οργανώσεως.

δ) Το πότε και υπό ποιες προϋποθέσεις η εκ μέρους του δικαστικού

λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως συνιστά εκδήλωση υπέρ ορισμένου πολιτικού κόμματος ή υπέρ ορισμένης πολιτικής οργανώσεως είναι δυνατόν

στις συγκεκριμένες περιπτώσεις να γεννήσει αμφιβολίες και αμφισβητήσεις,

ενόψει του ότι τούτο μπορεί να συμβεί όχι μόνο όταν η εκ μέρους

του
 δικαστικού λειτουργού έκφραση της γνώμης του δημοσίως γίνεται
 ευθέως
 και σαφώς υπέρ ορισμένου πολιτικού κόμματος ή υπέρ ορισμένης
 πολιτικής
 οργανώσεως, αλλά μπορεί να συμβεί και ότα η υπέρ πολιτικού
 κόμματος ή
 πολιτικής οργανώσεως έκφραση της γνώμης του δημοσίως διατυπύται
 εμμέσως, συγκεκριμένως, πλαγίως, με εμφανή υπονοούμενα ή με
 οποιασδήποτε μορφής επιδοκίμασίες των εν γένει δραστηριοτήτων,
 σκοπών
 και επιδιώξεων του πολιτικού κόμματος ή της πολιτικής οργανώσεως.

Η
 άποψη αυτή ενισχύεται και από το άρθρο 29 παρ. 3 του Συντάγματος,
 κατά
 το οποίο "απαγορεύονται απολύτως οι οποιασδήποτε φύσεως εκδηλώσεις
 υπέρ
 πολιτικών κομμάτων" στην έννοια δε των "οποιασδήποτε φύσεως
 εκδηλώσεων"
 περιλαμβάνονται και όσα παραπάνω εκτέθηκαν για τις κατ' έμμεσο και
 συγκεκριμένο τρόπο εκδηλώσεις υπέρ πολιτικών κομμάτων ή πολιτικών
 οργανώσεων. Θα πρέπει όμως να τονιστεί ότι η εκ μέρους του
 δικαστικού
 λειτουργού διατύπωση της γνώμης του δημοσίως ουδέποτε μπορεί να
 θεωρηθεί ως εκδήλωση υπέρ ορισμένου πολιτικού κόμματος ή υπέρ
 ορισμένης
 πολιτικής οργανώσεως, εκ μόνου του γεγονότος (και άνευ άλλου
 τινός) ότι
 η γνώμη ή η άποψη που εκφράζει δημοσίως ο δικαστικός λειτουργός
 συμβαίνει να ταυτίζεται, να συμπίπτει ή να συμφωνεί, εν όλω ή εν
 μέρει,
 προς την επί του ιδίου ζητήματος ή θέματος γνώμη ή άποψη ορισμένου
 πολιτικού κόμματος ή ορισμένης πολιτικής οργανώσεως.

ε) Αυτονόητο, νομίζω, είναι το ότι όταν το Σύνταγμα και ο
 νόμος
 απαγορεύουν την εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης
 δημοσίως υπέρ ορισμένου πολιτικού κόμματος ή υπέρ ορισμένης
 πολιτικής
 οργανώσεως, απαγορεύουν για την ταυτότητα τουνομικού λόγου και την
 εκ
 μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως κατά
 ορισμένου
 πολιτικού κόμματος ή κατά ορισμένης πολιτικής οργανώσεως. Και
 τούτο
 διότι το μεν συντρέχει ο ίδιος δικαιολογητικός λόγος της
 απαγορεύσεως
 (πρβλ. παρακάτω στοιχείο Γ, αριθμός 2α), το δε πολλές φορές η κατά
 ορισμένου πολιτικού κόμματος έκφραση γνώμης δημοσίως καταλήγει να

είναι, υπό ανεστραμμένη όψη, έμμεση ή συγκεκριμενισμένη εκδήλωση υπέρ του αντιπάλου ή αντιθέτου πολιτικού κόμματος. Γι' αυτό και για την περίπτωση αυτή (της κατά ορισμένου πολιτικού κόμματος κλπ. εκφράσεως γνώμης δημοσίως) ισχύουν αναλόγως *mutatis mutandis* τα παραπάνω στα στοιχεία α έως δ εκτεθέντα. Πάντως θα πρέπει και εδώ να τονιστεί ότι η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού διατύπωση της γνώμης του δημοσίως ουδέποτε μπορεί να θεωρηθεί ως εκδήλωση κατά ορισμένου πολιτικού κόμματος ή κατά ορισμένης πολιτικής οργανώσεως, εκ μόνου του γεγονότος (και άνευ άλλου τινός) ότι η γνώμη ή η άποψη που εκφράζει δημοσίως ο δικαστικός λειτουργός συμβαίνει να διαφέρει, να δίσταται ή να αντιτίθεται, εν όλω ή εν μέρει, προς την επί του ίδιου ζητήματος ή θέματος γνώμη ή άποψη ορισμένου πολιτικού κόμματος ή ορισμένης πολιτικής οργανώσεως.

B. Παρατηρήσεις Συγκριτικού Δικαίου

Μετά την ως άνω (στο στοιχείο Α) ερμηνεία της διατάξεως του άρθρου 91 παρ. παρ. 1 και 5, εδαφ. β' του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν.1868/1989) σκόπιμο είναι να εκτεθεί συνοπτικά τι ισχύει σχετικώς για τους δικαστικούς λειτουργούς σε άλλες Ευρωπαϊκές χώρες, η σύντομη δε αυτή από άποψη Συγκριτικού Δικαίου σκιαγράφηση μεν θα καταδείξει ότι η κατά τα άνω (στο Α, αριθ. 1, στοιχείο ε) προτεινόμενη νομοθετική τροποποίηση της ως άνω διατάξεως συμξπολιτεύεται και προς τις νομοθεσίες των άλλων Ευρωπαϊκών κρατών, το δε θ χρησιμεύσει και για την πληρέστερη κατανόηση των όσων εκθέτω παρακάτω (στο στοιχείο Γ) για ζητήματα δικαστικής δεοντολογίας και για τις προτεινόμενες εκεί νομοθετικές ρυθμίσεις.

1. Στην Αγγλία και στον Καναδά οι δικαστικοί λειτουργοί απέχουν γενικώς και από του να ψηφίσουν ακόμη κατά τις βουλευτικές εκλογές (πρβλ. σχετικώς R.Prrot, *Institutions judiciaires* Paris 1986, 2η έκδ., No 374, σε. 384, σημ. 42 πρβλ. επίσης P.Gilles εις "*Deutsche Richterzeitung*" , 1983 sel. 45) και τούτο προφανώς από υπερβολική ευαισθησία για τη μη ανάμειξή του, ουδέ πόρρωθεν, στους πολιτικούς

ανταγωνισμούς.

2. Στη Γαλλία ισχύει για τους δικαστικούς λειτουργούς στο άρθρο 10 του " Statut de la magistrature" στο οποίο ορίζονται τα ακόλουθα:

" toute deliberation politique est interdite au corps judiciaire. Toute manifestation d' hostilite au principe ou a la forme du Gouvernement de la Republique est interdite aux magistrats, de meme que toute demonstration politique incompatible avec la reserve que leur imposent leur fonctions". Από τη διάταξη αυτή έχει γίνει δεκτό στη Γαλλία ότι απορρέει για τους δικαστικούς λειτουργούς μια υποχρέωση πολιτικής ουδετερότητας και μαι υποχρέωση επιφυλακτικότητας σε σχέση με τους πολιτικούς ανταγωνισμούς και για τις πολιτικές αντιπαραθέσεις (η υποχρέωση αυτή είναι γνωστή ως "obligation de reserve" των δικαστικών λειτουργών), ως προς την έννοια όμως και το ειδικότερο περιχόμενο της υποχρέωσης αυτής έχουν ανακύψει και αμφισβητήσεις (πρβλ. σχετικά Solon, Raison pour la justice, Paris 1986, σε. 169 - 172). Από τις υπάρχουσες στη Γαλλία τρείς ενώσεις δικαστικών λειτουργών (που έχουν ως τίτλους "Union Syndicale des Magistrats", " Association Professionnelle des Magistrats" και " Syndicat national de la Magistrature") μόνο η τελευταία (που ιδρύθηκε τον Ιούνιο του 1986) έχει έντονα στοιχεία πολιτικοποιήσεως, ενώ οι δύο άλλες δικαστικές ενώσεις (που ιδρύθηκαν το 1945 και το 1981 αντίστοιχα) διακηρύσσουν την πολιτική ουδετερότητα των δικαστικών λειτουργών (πρβλ. σχετικά Solon, Rasion pour la justice, 1986, σε. 158 - 166, πρβλ. επίσης R.Perrot, Institutions Judiciaires, 1986, 2η έκδ., No 375, σελ. 385) Στους ανήκοντες στο ως άνω "Syndicat national de la Magistrature" δικαστικούς λειτουργούς αναφέρονται κυρίως τα παρακάτω που γράφει ο Καθηγητής Roger Perrot: " Ce n'est pas un mystere pour personne que certains juges (specialement dans l' ordre judiciaire) affichent parfois leurs opinions politiques de facon ostensible. Les pouvoirs publics feignent de l' ignorer" (πρβλ. σχετικά R.Perrot, institutions judiaciaires, Paris 1986, 2η έκδ.,

No
374, σελ. 385).

3. Στη Γερμανία, παρόλο που επιτρέπεται οι δικαστικοί λειτουργοί να είναι επισήμως μέλη πολιτικών κομμάτων (γίνεται ευρεία χρήση και του όρου "der polititsche Richter"), εν τούτοις στην πράξη χρήση της νομικής δυνατότητας κάνει μια μικρή μειοψφία δικαστικών λειτουργών (πρβλ. σχετικά P.Gilles, Richterlich Unabhagigkeit und parteipolitische Bindung von Richtern, εις " Deutsche Richterzeitung" 1983, σε. 42), τούτο δε ακριβώς καταδεικνύει ότι η μεγάλη πλειοψηφία των Γερμανών δικαστών αισθάνεται την ανάγκη, χαριν του κύρους του δικαστικού λειτουργήματος, να τηρεί εκουσίως την κατά τα άνω επιφυλκατικότητα και τον κατά τα άνω αυτοπεριορισμό σε σχέση με τις πολιτικές δραστηριότητες και αντιπαραθέσεις. Επί πλέον το άρθρο 39 του Γερμανικού νόμου περί δικαστικών λειτουργών ("Richtergesetz") υποχρεώνει τους Γερμανούς δικαστές (και ιδίως εκείνους που κατά τα άνω είναι επισήμως μέλη πολιτικών κομμάτων) να συμπεριφέρονται κατά τέτοιο τρόπο, ακόμη και κατά την πολιτική δραστηριότητά τους, ώστε να μην θέτουν σε αμφισβήτησ (σε κίνδυνο) την εμπιστοσύνη των πολιτικών στη δικαστική του ανεξαρτησία. Ειδικότερα το ως άνω άρθρο 39 έχει ως εξής:

"Der Richter hat sich innerhalb und ausserhalb seines Amtes, auch die politischer Betatigung, so zu verhalten, dass das Vertauen in seine Unabhangigkeit nicht gefahrdet wird" Απόρροια αυτών των νομικών ρυθμίσεων είναι ότι για τους Γερμανούς δικαστές ισχύει ένα ευρύτατο πλαίσιο δυνατότητας εκφράσεως της γνώμης τους δημοσίως, δια του τύπου ή των μαζικών μέσων ενημερώσεως (πρβλ.ξ R. Wassermann, εις "Deutsche Richterzeitung" , 1987, σελ. 146 και σημ. 23, όπου γίνεται παραπομπή και σε σχετική απόφαση του Γερμανικού Συνταγματικού Δικστηρίου εις BVerfGe 35, 174). Πρέπει όμως να παρατηρηθεί ότι το ως άνω ευρύ νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει για τους Γερμανούς δικαστικούς λειτουργούς και το οποίο διαφέρει από το αντίστοιχο νομοθετικό πλαίσιο

που ισχύει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, μπορεί να εξηγηθεί και εκ του ότι εμφανίζεται ως αντίδραση κατά των αναμνήσεων που κληροδότησε η κατάσταση της Γερμανική δικαιοσύνης από την περίοδο του Χιτλερισμού.

Παρόλα αυτά είναι χαρακτηριστικό ότι 35 Γερμανοί Πρωτοδίκες, οι οποίοι στις 6 Αυγούστου 1983 (ημέρα που ρίχτηκε η πρώτη ατομική βόμβα στη Χιροσίμα) δημοσίευσαν στην γερμανική εφημερίδα "Frankfurter Rundschau" κοινή διακήρυξη, με την οποία καταδίκάζαν την εγκατάσταση αμερικανικών πυραύλων Περσιγκ και Κρουζ στο γερμανικό έδαφος, τιμωρήθηκαν πειθαρχικώς 9πρβλ. σχετικώς Αρ. Καλύβα ΝοΒ 1984, σελ. 463, όπου και οι αντίθετες απόψεις) και τούτο, διότι προφανώς η ενέργειά τους αυτή κρίθηκε ότι αντέκτιτο στο ως άνω παρατεθέν άρθρο 39 του "Deutsches Richtergesetz" . Το ότι η ως άνω ενέργεια των 35 Γερμανών Πρωτοδικών συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα δέχθηκε με απόφασή του τόσο το Διοικητικό Εφετείο του Luneburg (με την από 10.12.1985 απόφασή του, την οποία βλέπε εις NJW 1986, σελ. 1126 - 1128), όσο και το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (με τις από 29.10.1987 και 6.6.1988 αποφάσεις του, τις οποίες βλέπε εις "Deutsche Richtergesetz" 1988, σελ. 180 επ. και 301 επ.), με τις αποφάσεις δε αυτές έγινε δεκτό ότι ο δικαστικός λειτουργός, σε σχέση με την έκφραση γνώμης του δημοσίως, υπό την δικαστική του ιδιότητα, για ζητήματα πολιτικής φύσεως, οφείλει να τηρεί τη δέουσα επιφυλακτικότητα και αυτοσυγκράτηση (Massigungs - und Zuruckhaltunggebot, προβ. για τις παραδοχές της ως άνω από 6.6.1988 αποφάσεως και παρακάτω στο Γ, αριθ. 2, στοιχείο α'). Στη συνέχεια, μετά τις ως άνω αποφάσεις, ο νέος Υπουργός της Δικαιοσύνης του Γερμανικού κρατιδίου Schleswig - Holstein ανακάλεσε τις πειθαρχικές "παρααινέσεις" (Ermahnungen) του παραιτηθέντος προκατόχου του υπουργού Δικαιοσύνης προς τους ως άνω 35 Πρωτοδίκες, η ανάκληση δε αυτή από άλλους με χαρακτηρίσθηκε ως κατάχρηση διακριτικής εξουσίας και ως αντιπαράθεση προς τις ως άνω δικαστικές αποφάσεις, ενώ από άλλους (μεταξύ των οποίων και η τοπική ένωση δικαστών του Lubeck, στην οποία ανήκαν οι ως άνω Πρωτοδίκες) χαιρετίσθηκε ως ανάκληση "πολιτικής αποφάσεως" ("Politische Entscheidung") του παραιτηθέντος Υπουργού της

Δικαιοσύνης (πρβλ. σχετικώς για όλα αυτά " Deutsche Richtergesetz" 1988, σελ. 307).

4. Στην Αυστρία, στην Ιταλία και στην Ολλανδία οι δικαστικοί λειτουργοί υποχρεούνται να τηρούν τη δέουσα επιφυλακτικότητα σε σχέση με πολιτικές δραστηριότητες, ενώ στην Ιαπωνία, στο Βέλγιο, στην Ισπανία και στην Ιρλανδία (όπως και σε μας) απαγορεύεται στους δικαστικούς λειτουργούς κάθε πολιτική δραστηριότητα (πρβλ σχετικώς P. Gilles, Richterliche Unabhängigkeit und parteipolitische Bindung von Richtern, εις "Deutsche Richterzeitung" 1983, σελ. 45). Αντιθέτως δεν υπάρχουν τέτοιοι περιορισμοί για τους δικαστικούς λειτουργούς στη Σουηδία, στη Νορβηγία και στη Φιλανδία, ενώ όπου οι δικαστικοί στη Φιλανδία, ενώ όπου οι δικαστικοί λειτουργοί εκλέγονται απ' ευθείας από το λαό (όπως σε μερικές πολιτείες των Ηνωμένων Πολιτειών και μερικοί δικαστές στην Ελβετία) προηγείται ένα είδος πολιτικής προεκλογικής αναμετρήσεως (βλ. σχετικώς P. Gilles, ο.π.).

Εντονα στοιχεία πολιτικοποίησεως (εξικνουμένης μέχρι και της κομματικοποίησεως) είχε η απ' ευθείας από το λαό ή από συλλογικά όργανα εκλογή δικαστών από λίστα ονομάτων, που καταρτιζόταν από το κυβερνών κομμουνιστικό κόμμα στις ανατολικές χώρες του λεγόμενου "υπαρκτού σοσιαλισμού" (πρβλ. σχετικώ Rene David, Les grands systemes de droit contemporains, 8η έκδ., 1982, No 202 και 230, σελ. 250- 251 και 275 -276).

Γ. Ζητήματα δικαστικής δεοντολογίας.

1. Οι αναφερόμενες στο άρθρο 91 του ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989) έννοιες της "ασυμβίβαστης προς το αξίωμα) του δικαστικού λειτουργού πράξεως ή συμπεριφοράς "που θίγει το κύρος του ή το κύρος της δικαιοσύνης" ανήκουν στις αόριστες νομικές έννοιες, οι οποίες γίνονται αντιληπτές και κατανοητές σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, κατά την οποία διαπιστώνεται ότι συντρέχουν οι για την εφαρμογή τους αναγκαίες προϋποθέσεις. Οι ως άνω αόριστες νομικές έννοιες καθιερώνουν

κανόνες
 αποροσδιόριστους με εκ των προτέρων, συλληπτους όμως και αφ' εαυτών
 επιβαλλόμενους στη συγκεκριμένη περίπτωση, τους οποίους το πειθαρχικό
 δίκαιο, για να εξασφαλίσει το κύρος της δικαιοσύνης και των λειτουργιών
 της, αναγκάζει τους δικαστικούς λειτουργούς να μη παραβαίνουν στην ιδιωτική ή στην υπηρεσιακή ζωή και συμπεριφορά τους. Η ανάγκη θεσπίσεως
 των ως άνω αοριστων νομικών εννοιών εκπηγάζει από τη διαπίστωση ότι
 είναι τόση η ποικιλία, η ιδιομορφία και περιπτωσιολογία της δυνατής
 συμπεριφοράς του δικαστικού λειτουργού πολλές, ποικιλόμορφες και διαφορετικές οι περιστάσεις και οι συνθήκες που είναι δυνατόν να συνοδεύουν τις πράξεις και δραστηριότητες του δικαστικού
 λειτουργού,
 ώστε είναι πολύ δυσχερές, αν μη αδύνατο, να περιληφθούν στο σύνολό τους
 περιπτωσιολογικώς σε διάταξη νόμου.

2. Στο πλαίσιο των όσων εκτέθηκαν παραπάνω (στον αριθμό 1) τοποθετείται και η διαπίστωση του ότι είναι πολύ δυσχερές, αν μη αδύνατο, να οριοθετηθεί επακριβώς το πότε, υπό ποιές προϋποθέσεις και
 μέσα σε ποιά περίγραμμα είναι επιτρεπτή η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως, χωρίς να θίγεται το κύρος του και
 το κύρος της δικαιοσύνης. Η προσπάθεια ακριβούς οριοθετήσεως του ως άνω
 δικαιώματος εκφράσεως γνώμης δημοσίως ενέχει τον κίνδυνο είτε να είναι
 στενότερη και να μην περιλάβει όλες τις δυνατές περιπτώσεις, είτε να
 είναι ευρύτερη και να απαγορεύσει και το επιτρεπόμενο. Α π.χ.
 τεθεί ως
 κανών ότι αντίκειται στη δικαστική δεοντολογία οι δικαστικοί λειτουργοί
 να εκφέρουν γνώμη δημοσίως για διατάξεις ορισμένου νομοσχεδίου (το οποίο οι ίδιοι θα κληθούν να εφαρμόσουν, όταν καταστεί νόμος του κράτους), τότε η απαγόρευση αυτή θα περιλαμβάνει και το
 επιτρεπόμενο
 (για δικαίωμα που ουδέποτε μέχρι τώρα έχει αμφισβητηθεί), δηλαδή η απαγόρευση θα περιλαμβάνει και την εκ μέρους του δικαστικού
 λειτουργού
 συγγραφή ενός καθαρώς επιστημονικού άρθρου στις στήλες ενός νομικού
 περιοδικού, με αντικείμενο τη νομική αξιολόγηση και κριτική των

διατάξεων του εν λόγω νομοσχεδίου. Γι' αυτό η προσπάθεια ακριβούς οριοθετήσεως της έννοιας της δικαστικής δεοντολογίας, επί τη βάσει θεσπίσεως ειδικών περιπτώσιολογικών κανόνων, προσκρούει σε σημαντικές, αν όχι σε ανυπέρβλητες δυσχέρειες. Και τούτο διότι το τι κάθε φορά είναι το "δέον" καθορίζεται από το συνδυασμό της αντικειμενικότητας της ιδέας του δικαίου και της υποκειμενικότητας της περί δικαίου συνειδήσεως. Την εξήγηση του φαινομένου αυτού μπορεί, νομίζω, να ανεύρει κανείς στην ακόλουθη παλαιότερη φράση από τη "Φιλοσοφία του Δικαίου" του Radbruch: "Δεοντολογικές προταεις αιτιολογούνται και αποδεικνύονται μόνο με άλλες δεοντολογικές προτάσεις είναι αναπόδεικτες, αξιωματικές, δυνάμενες να καταστούν μόνο αντικείμενο πίστεως και όχι γνώσεως" (Radbruch. Rechtsphilosophie, 1950 σελ. 100).

Σ' αυτές τις συσχέριες ακριβούς οριοθετήσεως της δικαστικής δεοντολογίας οφείλονται και οι αμφιβολίες και αμφισβητήσεις που μπορούν να διατυπωθούν για οριακές συγκεκριμένες περιπτώσεις εκφράσεως γνώμης δημοσίως, ως προς το αν είναι ή όχι σύμφωνες με τη δικαστική δεοντολογία και ως προς το αν είναι ή όχι ασυμβίβστες προς το αξίωμα του δικαστικού λειτουργού και ως προς το αν θίγουν ή όχι το κύρος του και το κύρος της δικαιοσύνης, αυτές δε οι αμφιβολίες και αμφισβητήσεις μπορούν να πολλαπλασιασθούν όταν πρόκειται για "έκφραση γνώμης και κριτικής άποψης που γίνεται στα πλαίσια της συνδικαλιστικής δραστηριότητας", όπως ρητώς επιτρέπεται τούτο από τη διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5, εδαφ. γ' του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989). Ακριβώς αυτά τα δυσδιάκριτα πολλές φορές όρια επιβάλλουν στο δικαστικό λειτουργό, από απόψη δικαστικής δεοντολογίας, να τηρεί, ιδίως σε οριακές περιπτώσεις επιτρεπτού και μη επιτρεπτού, μια κάποια επιφυλακτική στάση στις δημόσιες εκδηλώσεις του και να αναδέχεται εκουσίως ένα κάποιο αυτοπεριορισμό στα πλαίσια και των όσων εκθέτω παρακάτω στα στοιχεία α έως δ.

α) Όπως έχει δεχθεί και η υπ' αριθ. 1/1.2.1990 απόφαση της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου (σε Συμβούλιο) "η λειτουργική και προσωπική

ανεξαρτησία των δικαστικών λειτουργών έχει θεσπιστεί από το
 Σύνταγμα
 κυρίως για την προστασία των δικαζομένων πολιτικών". Χρέος συνεπώς
 και
 καθήκον του δικαστικού λειτουργού είναι να εδραιώσει με την εν
 γένει
 συμπεριφορά του την πεποίθηση για την αμεροληψία του σε όσο το
 δυνατόν
 ευρύτερο κύκλο προσώπων μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Σε όσο
 ευρύτερο
 κύκλο προσώπων μέσα στο κοινωνικό σύνολο εμπνέει εμπιστοσύνη για
 την
 αμεροληψία του ο δικαστικός λειτουργός, τόσο ευκρινέστερη είναι
 και η
 "έξωθεν καλή μαρτυρία" για την προσωπικότητά του και τόσο
 μεγαλύτερο
 είναι το ύρος του και το κύρος της δικαιοσύνης. Θα μπορούσε να
 λεχθεί
 ότι το κύρος του δικαστικού λειτουργού και το κύρος της
 δικαιοσύνης
 είναι ευθέως ανάλογα προς την έκταση και το βαθμό της εμπιστοσύνης
 που
 εμπνέει ο δικαστικός λειτουργός για την αμεροληψία του μέσα στο
 κοινωνικό σύνολο. Στη διασφάλιση ακριβώς της εμπιστοσύνης των
 πολιτών
 στην αμεροληψία του δικαστικού λειτουργού αποβλέπει και η
 συμπορευόμενη
 προς το άρθρο 29 παρ. 3 του Συντάγματος διάταξη του άρθρου 91 παρ.
 5,
 εδάφ. β' του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ.
 3 του
 ν. 1868/1989), κατά την οποία, αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα η κε
 μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση γνώμης δημοσίως υπέρ
 ορισμένου
 πολιτικού κόμματος ή υπέρ ορισμένης πολιτικής οργανώσεως. Σε
 περιπτώσεις συνεπώς, κατά τις οποίες μπορούν να γεννηθούν
 αμφιβολίες
 για το αν η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση της γνώμης
 του
 δημοσίως, σε ζητήματα που δημιουργούν πολιτικές αντιπαραθέσεις,
 συνεπάγεται ή όχι αντικειμενικώς μείωση του ύρους του ή του κύρους
 της
 δικαιοσύνης, ο δικαστικός λειτουργός θα πρέπει να ενεργεί με πολλή
 περισκεψη και, από άποψη δικαστικής δεοντολογίας (υπό το πρίσμα
 και των
 όσων αναφέρονται παρακάτω στα στοιχεία β έως δ), είναι
 προτιμότερη η
 εκούσια αυτοσυγκράτηση και ο εκούσιος αυτοπεριορισμός, προκειμένου
 ο

δικαστικός λειτουργός να μη θέσει σε κίνδυνο και να μην κλονίσει την εμπιστοσύνη των δικαζομένων (ή σημαντικού μέρους αυτών) για την αμεροληψία του. Από την άποψη αυτή είναι χαρακτηριστικό ότι το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο (Bundesverfassungsgericht) στην ως άνω (στο Β, αριθμό 3), από 6.6.1988 απόφασή του επισημαίνει ότι είναι αντίθετη προς την κατά το Σύνταγμα ιδιότητα του δικαστικού λειτουργού η εκ μέρους του διατύπωση απόψεων δημοσίως για ζητήματα πολιτικής φύσεως, όταν η διατύπωση αυτή στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι δυνατόν να κλονίσει την εμπιστοσύνη των πολιτών για την **δικαστική ανεξαρτησία** και για την ουδετερότητα του δικαστικού λειτουργού και για την εκ μέρους του τήρηση των απαιτούμενων αποστάσεων στις πολιτικές αντιπαραθέσεις. Ειδικότερα το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο στη σχετική περικοπή επισημαίνει: " Sind Meinungsäusserungen von Richtern zu politischen Fragen geeignet, dieses Vertrauen zu erschüttern, so Widersprechen sie dem Richterbild des Grundgesetzes".

β) Σε οριακές περιπτώσεις, κατά τις οποίες μπορούν να γεννηθούν αμφιβολίες για το αν η εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού έκφραση της γνώμης του δημοσίως, σε ζητήματα που δημιουργούν πολιτικές αντιπαραθέσεις, συνεπάγεται ή όχι αντικειμενικώς μείωση του κύρους του ή του ύρους της δικαιοσύνης, ο δικαστικός λειτουργός θα πρέπει προηγουμένως να προβαίνει σε μια οιονεί στάθμιση των εκατέρωθεν διακυβευομένων εννόμων αγαθών (της εκφράσεως της γνώμης του δημοσίως και του ως άνω στο στοιχείο α κινδύνου) και να σταθμίζει, αν το ζήτημα, για το οποίο πρόκειται να εκφράσει τη γνώμη του δημοσίως, είναι τόσης σημασίας και σπουδαιότητας, ώστε να αξίζει να αψηφήσει τον ως άνω στο στοιχείο α κίνδυνο και να δημιουργήσει την, έστω εσφαλμένη εντύπωση ότι εμπλέκεται σε πολιτικές αντιπαραθέσεις. Σε οριακές περιπτώσεις επιβάλλεται ο εκούσιος αυτοπεριορισμός και η εκούσια αυτοσυγκράτηση.

γ) Στις ως άνω (στο στοιχείο β) οριακές περιπτώσεις εκφράσεως γνώμης δημοσίως σε ζητήματα που δημιουργούν πολιτικές αντιπαράθεσεις, θα πρέπει, ενόψει και της ως άνω στο στοιχείο β σταθμίσεως, να επιδρά ανσταλτικώς και υπέρ του εκουσίου αυτοπεριορισμού και της εκούσιας αυτοσυγκράτησης του δικαστικού λειτουργού το γεγονός, ότι διαβλέπει η διασθάνεται ότι υφέρπει ο ως άνω στο στοιχείο α κίνδυνος και ότι ενδέχεται οι δημόσιες δηλώσεις η εκδηλώσεις του το μεν να δημιουργήσουν, ως προς τα κίντρα και τους στόχους τους, εντυπώσεις σε ευρύτερα στρώματα του κοινωνικού συνόλου, οι οποίες υπερακοντίζουν και υπερβαίνουν τις προθέσεις και τους σκοπούς του ίδιου του προβαίνοντος στις δηλώσεις ή στις εκδηλώσεις αυτές δικαστικού λειτουργού, το δε να εμφανίσουν μια ψευδή η ανακριβή εικόνα του ίδου του δικαστικού λειτουργού.

δ) Επιφυλακτικότητα, αυτοσυγκράτηση και αυτοπεριορισμό του δικαστικού λειτουργού σε ανάλογες περιπτώσεις θεσπίζουν, όπως ειδικότερα εκτέθηκε παραπάνω στο στοιχείο Γ και οι νομοθεσίες άλλων ευρωπαϊκών κρατών (όπως π.χ. η "obligation de reserve" στη Γαλλία, η "Massignugs-und Zuruckhaltungsgebot" στη Γερμανία κ.τ.λ), χωρίς ποτέ να θεωρηθεί ότι αυτή η επιφυλακτικότητα, η εκουσία αυτοσυγκράτηση και ο εκούσιος αυτοπεριορισμός του δικαστικού λειτουργού αντίκεινται στη **δικαστική ανεξαρτησία**. Και τούτο διότι **δικαστική ανεξαρτησία** δεν σημαίνει ότι "δεν υπολογίζω τίποτα", αλλ' αντιθέτως σημαίνει ότι σέβομαι ορισμένες αρχές, αναδέχομαι ορισμένους υποχρεώσεις σε ορισμένα καθήκοντα και, προς αποτροπή του κλονισμού της εμπιστοσύνης στην αμεροληψία του δικαστικού λειτουργού, αυτοπεριορίζομαι εκουσίως, όταν τούτο επιβάλλει η προάσπιση και η διασφάλιση του κύρους της δικαιοσύνης και των λειτουργιών της.

3. Για τους λόγους που αναπτύχθηκαν παραπάνω (στους αριθμούς 1 και

2) υπάρχουν πολλές φορές οριακές περιπτώσεις, που κινούνται στα όρια του επιτρεπτού και του μη επιτρεπτού της εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού εκφράσεως της γνώμης του δημοσίως και μπορούν να δώσουν

λαβή

σε αμφισβητήσεις ως προς το αν τελέσθηκε ή όχι πειθαρχικό παράπτωμα (ενόψει μάλιστα του ως άνω στο Α, αριθ. 1, στοιχείο δ απαιτούμενου υποκειμενικού στοιχείου του "σκοπού" μείωσης του κύρους της δικαιοσύνης). Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις κατά τις οποίες, συνεπεία της εκ μέρους του δικαστικού λειτουργού εκφράσεως της γνώμης του δημοσίως (ιδίως σε ζητήμα που προκαλούν πολιτικές αντιπαραθέσεις και παρέχουν την, έστω εσφαλμένη, εντύπωση εμπλοκής στις αντιπαραθέσεις αυτές), επέρχεται με αντικειμενική μείωση του κύρους του δικαστικού λειτουργού και τους κύρους της δικαιοσύνης, χωρίς όμως για το αποτέλεσμα αυτό να υπάρχει η συνδρομή του υποκειμενικού στοιχείου του σκοπού του δικαστικού λειτουργού και συνεπώς χωρίς να στοιχειοθετείται το κατ' άρθρ. 91 παρ. 5 εδαφ. β' του ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν. 1868/1989) πειθαρχικό παράπτωμα, έστω και αν ως προς το άνω αποτέλεσμα βαρύνει το δικαστικό λειτουργό αμέλεια (ελαφρά ή βαρεία) η ενδεχόμενος δόλος (όπως ερμηνεύθηκε η διάταξη αυτή παραπάνω στο Α, αρ. 1, στοιχείο δ). Τέλος υπάρχουν περιπτώσεις, κατά τις οποίες μπορούν να γεννηθούν αμφιβολίες για το αν ο δικαστικός λειτουργός και την έκφραση της γνώμης του δημοσίως (ιδίως σε ζητήματα που δημιουργούν πολιτικές αντιπαραθέσεις και παρέχουν την, έστω εσφαλμένη, εντύπωση εμπλοκής στις αντιπαραθέσεις αυτές) τήρησε ή όχι τους κανόνες της δικαστικής δεοντολογίας. Για όλες τις περιπτώσεις αυτές, αλλά και για άλλες ανάλογες, θα πρέπει, για λόγους που αναφέρονται παρακάτω (στον αριθμό 4), να θεπιστεί νομοθετικώς η ακόλουθη διαδικασία "δικαστικής δεοντολογίας":

α) Ο Υπουργός της Δικαιοσύνης, ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου και ο Προϊστάμενος της Επιθεωρήσεως των Δικαστηρίων Αντιπρόεδρος του Αρείου Πάγου να έχουν το δικαίωμα να ενεργούν ή να παραγγέλουν

προκαταρτική
 εξέταση (κατ' άρθ. 99 παρ. παρ. 9 και 10 του Ν. 1756/1988) προς
 διαπίστωση του αν η συγκεκριμένη συμπεριφορά του δικαστικού
 λειτουργού
 αντίκειται ή όχι στη δικαστική δεοντολογία και σε καταφατική
 περίπτωση
 να έχουν δικαίωμα να απευθύνουν ενώπιον του Επταμελούς Πειθαρχικού
 Συμβουλίου του Αρείου Πάγου "έγγραφο δεοντολογίας" (στρεφόμενο
 κατά
 συγκεκριμένου δικαστικού λειτουργού), με το οποίο να ζητούν να
 διαπιστωθεί από το εν λόγω Πειθαρχικό Συμβούλιο ότι η συγκεκριμένη
 συμπεριφορά του δικαστικού λειτουργού αντίκειται στη δικαστική
 δεοντολογία. Στο απευθυνόμενο ενώπιον του Επταμελούς Πειθαρχικού
 Συμβουλίου του Αρείου Πάγου "έγγραφο δεοντολογίας" θα πρέπει να
 αναφέρονται ειδικώς οι λόγοι, για τους οποίους η συμπεριφορά του
 δικαστικού λειτουργού αντίκειται στη δικαστική δεοντολογία.

β) Για την εν γένει προδικασία και την εκδίκαση θα ακολουθείται
 η
 πειθαρχική διαδικασία.

γ). Το Πειθαρχικό Συμβούλιο δεν θα δικαιούται να επιβάλει
 πειθαρχική ποινή στο δικαστικό λειτουργό, αλλά θα περιορίζεται
 απλώς
 και μόνο στην αιτιολογημένη διαπίστωση του αν η συγκεκριμένη
 συμπεριφορά του δικαστικού λειτουργού αντίκειται ή όχι δικαστική
 δεοντολογία.

δ) Κατά της αποφάσεως του Πειθαρχικού Συμβουλίου θα έχουν
 δικαίωμα
 προσφυγής ενώπιον της Ολομελείας του Αρείου Πάγου τόσο το όργανο
 που
 απηύθυνε το "έγγραφο δεοντολογίας" ενώπιον του Πειθαρχικού
 Συμβουλίου,
 όσο και ο δικαστικός λειτουργός, κατά του οποίου απευθυνόταν το
 "έγγραφο δεοντολογίας". Η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου θα
 περιορίζεται
 απλώς στην αιτιολογημένη διαπίστωση του αν η συγκεκριμένη
 συμπεριφορά
 του δικαστικού λειτουργού αντίκειται ή όχι στη δικαστική
 δεοντολογία.

4. Επί της ως άνω διαδικασίας πρέπει να παρατηρηθούν τα
 ακόλουθα:

α) Η ως άνω διαδικασία, η οποία είναι ηπιώτερη (σε σχέση με την
 πειθαρχική διαδικασία για επιβολή πειθαρχικής ποινής) και η οποία
 δεν
 μπορεί να καταλήξει σε επιβολή πειθαρχικής ποινής σε βάρος του

δικαστικού λειτουργού, θα έχει κυρίως ηθική σημασία. Στην περίπτωση δηλαδή αυτή τόσο το Πειθαρχικό Συμβούλιο, όσο και η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου θα ενεργούν ως οιοονεί "Συμβούλια Τιμής" του δικαστικού σώματος.

β) Η καθιέρωση της ως άνω διαδικασίας δικαιολογείται εκ του ότι, όπως ελέχθη παραπάνω (στους αριθμούς 1 και 2), υπάρχουν οριακές περιπτώσεις, κατά τις οποίες μπορούν να ανακύψουν αμφιβολίες ή αμφισβητήσεις ως προς το αν η συγκεκριμένη συμπεριφορά του δικαστικού λειτουργού αντίκειται η όχι στη δικαστική δεοντολογία και γι' αυτό στις περιπτώσεις αυτές και σε άλλες ανάλογες τον τελευταίο λόγο και την τελευταία λέξη θα πρέπει να έχει ένα αυξημένου κύρους συλλογικό δικαστικό όργανο, όπως είναι η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

γ) Η καθιέρωση της ως άνω "διαδικασίας δεοντολογίας" επιβάλλεται, νομίζω, κατά μείζονα λόγο, αν δεν τροποποιηθεί η διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5 του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του ν. 1868/1989) δια της απολείψεως από τη διάταξη αυτή του υποκειμενικού στοιχείου του σκοπού μείωσης του κύρους της δικαιοσύνης (πρβλ σχετικά παραπάνω στο Α, αριθμός 1, στοιχείο ε). Και τούτο διότι, ενόψει της εν λόγω διατάξεως, ο δικαστικός λειτουργός δεν διαπράτει πειθαρχικό παράπτωμα, αν, συνεπεία της εκφράσεως της γνώμης του δημοσίως, επήλθε με αντικειμενικώς μείωση του κύρους της δικαιοσύνης, χωρίς όμως να συντρέχει και το υποκειμενικό στοιχείο, χωρίς δηλαδή ο δικαστικός λειτουργός να είχε και σκοπό, σε σχέση με το αποτέλεσμα τούτο και είναι αδιάφορο αν, σε σχέση με το αποτέλεσμα τούτο, βαρύνει το δικαστικό λειτουργό αμέλεια (βαρεία ή ελαφρά) η ενδεχόμενος δόλος. Η περίπτωση αυτή αποτελεί τυπικό παράδειγμα του ότι ορισμένη συμπεριφορά του δικαστικού λειτουργού και όταν ακόμη δεν συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα, εν τούτοις μπορεί να αντίκειται στη δικαστική δεοντολογία. Δεν πρέπει άραγε στις περιπτώσεις αυτές να υπάρχει μια τουλάχιστον διαπιστωτική δυνατότητα από τα αρμόδια συλλογικά δικαστικά όργανα ότι η

συγκεκριμένη συμπεριφορά του δικαστικού λειτουργού αντίκειται στη δικαστική δεοντολογία;

δ) Η ως άνω (στο στοιχείο γ) περίπτωση δείχνει επί πλέον ότι είναι ευχερέστερο να αποφανθεί κανείς αρνητικώς ότι ορισμένη συμπεριφορά του δικαστικού λειτουργού δεν συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα, αλλά είναι δυσχερέστερο να αποφανθεί κανείς θετικώς ότι η ίδια συμπεριφορά του δικαστικού λειτουργού είναι σύμφωνη με τη δικαστική δεοντολογία, η δυσχέρεια δε αυτή οφείλεται και στο ότι η εν λόγω θετική διαπίστωση ενέχει και εμπεριέχει, έστω και σιωπηρώς, μια οινεί θετική ηθική αξιολόγηση και επιδοκιμασία της συμπεριφοράς του δικαστικού λειτουργού και γι' αυτό οι δισταγμοί αυξάνονται προκειμένου να προβεί κανείς ρητώς στην ως άνω θετική διαπίστωση.

ε) Η κρίση του αν ορισμένη συμπεριφορά του δικαστικού λειτουργού αντίκειται ή όχι στη δικαστική δεοντολογία, συνδεόμενη και με την ευρύτερη ή στενότερη οριθέτηση των αορίστων εννοιών του "κύρους της δικαιοσύνης" και της "δικαστικής δεοντολογίας", είναι πολλές φορές δυσχερής. Γι' αυτό και η κίνηση της ως άνω (στον αριθμό 3) "διαδικασίας δικαστικής δεοντολογίας" θα πρέπει να αναταθεί στον Υπουργό της Δικαιοσύνης και σε ανώτατα δικαστικά όργανα (πρβλ. παραπάνω στον αριθμό 3, στοιχείο α), σύμφωνα και με τη γενικότερη αρχή που διατυπώνεται στο άρθρο 99 παρ. 1α και γ γ και 12 του Ν.1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14. του ν. 1868/1989) και η τελική κρίση να ανατεθεί στην Ολομέλεια του Αρείου Πάγου, ώστε στα ζητήματα αυτά να υπάρξει ένα ενιαίο μέτρο κρίσεως και να δημιουργηθεί από τις ειδικότερες επί μέρους συγκεκριμενες περιπτώσεις ένας οινεί κώδικας δικαστικής δεοντολογίας.

5. Ανάλογη, αλλά αυστηρότερη ρύθμιση πειθαρχικού χαρακτήρα, ισχύει στη Γερμανία. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 26 παρ. 2 του γερμανικού νόμου περί δικαστικών λειτουργών (Richtergesetz) ο ασκών την εποπτεία (Dienstaufsicht) δικαστικός λειτουργός μπορεί να απευθύνει "παραίνεση"

(Ermahnung) προς τον υποπεσόντα σε παράπτωμα δικαστικό λειτουργό (πρβλ. σχετικώς για τέτοια περίπτωση στη Γερμανία Αρ. Καλύβα, ΝοΒ 32,463), ο οποίος όμως, κατ' εφαρμογή της παρ. 3 του ως άνω άρθρου 26, έχει δικαίωμα να προσφύγει κατά της "παραινέσεως" αυτής στο δικαστήριο (πρβλ για το όλο θέμα R. Schmidt-Rantsch, Dienstaufsicht Uber Richter, 1985, σε. 25 και 28 επ.).

Δ. Προτάσεις προς την Ολομέλεια του Αρείου Πάγου.

Συμπερασματικώς και ενόψει όλων όσων εκτέθηκαν παρπάνω προτείνω προς την Ολομέλεια τα ακόλουθα:

α) Να αποφανθεί η Ολομέλεια ότι η διάταξη του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' του ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το άρθ. 14 παρ. 3 του ν. 1868/1989) έχει την ως άνω στο στοιχείο Α (αριθ. 1 και 2) έννοια.

β) Ν' αποφανθεί η Ολομέλεια ότι είναι σκόπιμο να τροποποιηθεί νομοθετικώς η ως άνω (στο στοιχείο α) διάταξη, δια της απαλείψεως του στοιχείου του "σκοπού" μείωσης του κύρους της δικαιοσύνης, κατά τα ως άνω στο στοιχείο Α, αριθ. 1, στοιχείο ε εκτιθέμενα.

γ) Να αποφανθεί η Ολομέλεια ότι είναι σκόπιμο να θεσπιστεί νομοθετικώς η ως άνω (στο στοιχείο Γ, αριθ. 3, στοιχείο α έως δ) "διαδικασία δικαστικής δεοντολογίας". Ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου,
Γεώργιος Πλαγιανάκος.

Κατόπιν τούτου και αφού απεχώρησε ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, ο

Εισηγητής Αρεοπαγίτης Πρόδρομος Ασημιάδης, στον οποίο δόθηκε ο λόγος, αναφερόμενος στο ιστορικό της για την οποία πρόκειται διατάξεως, είπε

τα εξής: Ο Δικαστής: Ως μέλος του δικαστικού συλλόγου μπορούσε και μξπορεί κατά τη σύνοδο αυτού να εκφέρει τη γνώμη του για τα υπό συζήτηση θέματα, χωρίς όμως να δικαιούται να προβεί και σε δημοσιοποίηση της γνώμης που εξέφρασε επί των συζητηθέντων θεμάτων. Ως

μέλος όμως της κοινωνίας ο δικαστής μπορεί να έχει γνώμη για κάθε

ζήτημα. Γεννάται όμως το ερώτημα αν μπορεί ως εκ της θέσεως και του λειτουργήματός του τη γνώμη του αυτή να την εκφράζει δημοσίως. Το θέμα αυτό ούτε από τον Οργανισμό των Δικαστηρίων του έτους 1834, ούτε από τα νομοθετικά διατάγματα 962/1971 "Περί Κώδικας Δικαστικών Λειτουργών" και 74/1974 "Περί πειθαρχικού δικαίου των Δικαστικών Λειτουργών" αντιμετωπίζονταν. Τα νομοθετήματα αυτά που όριζαν κατά τρόπο θετικό τα πειθαρχικά παραπτώματα των δικαστικών λειτουργών, δεν απέκλειαν ρητώς δημόσιες επί διαφόρων, μη πολιτικών θεμάτων, δηλώσεις των δικαστών, που κατά κανόνα τις απόφευγαν, από το περιεχόμενο των οποίων, όταν ελάμβαναν χώρα κρίνονταν αν αυτές είχαν δυσμενή αντίκτυπο στο κύρος του δικαστικού λειτουργού ή έθιγαν το κύρος της δικαιοσύνης. Το πρώτο με το άρθρο 91 παρ. 1, εδαφ. β' του Ν. 1756/1988 ορίστηκε ότι δεν αποτελούν πειθαρχικά παραπτώματα για το δικαστικό λειτουργό α)...β) η έκφραση γνώμης δημοσίως για φιλοσοφικά, επιστημονικά και πολιτιστικά θέματα. Η διάταξη αυτή, που αναγνώριζε ρητώς στο δικαστή το δικαίωμα να εκφράζει τη γνώμη του δημοσίως για τα περιοριστικώς αναφερόμενα θέματα, τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του ν. 1868/1989 και ορίστηκε ότι δεν αποτελούν πειθαρχικά παραπτώματα για το δικαστικό λειτουργό η έκφραση γνώμης δημοσίως, εκτός αν γίνεται με σκοπό τη μείωση του κύρους της δικαιοσύνης ή υπέρ ορισμένου κόμματος ή άλλης ορισμένης πολιτικής οργανώσεως. Με τον τρόπο αυτό ο νομοθέτης εναρμονιζόμενος με τις διατάξεις των άρθρων 14 παρ. 1 και 29 παρ. 3 του Συντάγματος και 10 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, η οποία από της κυρώσεώς της με το ν.δ. 53/1974 αποτελεί κατά το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού ελληνικού δικαίου και υπερισχύει από κάθε άλλη αντίθετη διάταξη νόμου, ηθέλησε ο δικαστής, ως πολίτης της χώρας (Οράτε περί της προθέσεως του νομοθέτη την εισηγητική έκθεση και τις συζητήσεις στη Βουλή επί του ν. 1868/1989) να

εκφράζει

τη γνώμη του όχι μόνο για θέματα που αναφέρονται στην οργάνωση και λειτουργία των δικαστηρίων, στην απονομή και ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και στους δικαστικούς λειτουργούς, για τα οποία ποτέ

δεν

αμφισβητήθηκε στο δικαστή το δικαίωμα να έχει γνώμη, αλλά και για οποιοδήποτε άλλο θέμα πέραν των αναφερομένων στην τροποποιηθείσα διάταξη, απαγορεύοντας μόνο τις εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικού διάταξη, απαγορεύοντας μόνο τις εκδηλώσεις υπέρ ή κατά πολιτικού

επιδίωξη μείωσης του κύρους της δικαιοσύνης. Αν πρόθεση του νομοθέτη,

η διερυρυντική των δικαιωμάτων του δικαστή τάση του οποίου καθίσταται

εμφανής και από άλλες διατάξεις των νόμων 1756/1988 προ της τροποποίησής του θέματα με εκείνα της δικαιοσύνης, πράγμα που ηθελημένα δεν έπραξε για να μπορεί ο δικαστής να δημοσιοποιεί την

επί

παντός θέματος γνώμη του χωρίς γι' αυτήν, αν δεν αποτελεί

εκδήλωση υπέρ

ή κατά ορισμένου κόμματος ή άλλου πολιτικού οργανισμού ή αν δεν επιδιώκει τη μείωση του κύρους της δικαιοσύνης, να διώκεται

πειθαρχικά.

Το γεγονός όμως ότι ο δικαστής μπορεί ανελέγκτως να εκφράζει δημοσίως

τη γνώμη του για θέματα που δεν άπτονται της πολιτικής και δεν επιδιώξει τη μείωση του κύρους της δικαιοσύνης, δεν σημαίνει ότι παραμένει ανέλεγκτος όταν τα μέσα, ο τρόπος, ο χρόνος και γενικά οι

περιστάσεις υπό τις οποίες γίνεται η έκφραση της γνώμης ασκού δυσμενή

επίδραση στο κύρος του ίδιου του δικαστή ή της δικαιοσύνης.

Καθόσον η

φραση της γνώμης υπό τους προαναφερθέντες περιορισμούς

προβλέπεται από

το άρθρο 91 παρ. 5 εδαφ. β' του ν. 1756/1988, όπως τροποποιήθηκε με το

άρθρο 14 παρ. 4 του Ν. 1868/1989, που αναφέρεται στο περιεχόμενο μόνο

της γνώμης, ενώ τα μέσα, ο τρόπος, ο χρόνος και γενικά οι περιστάσεις

υπό τις οποίες γίνεται η έκφραση της γνώμης προβλέπονται από το άρθρο

91 παρ. 1 του ν. 1756/1988 το οποίο θεωρεί ως πειθαρχικό

παράπτωμα την

υπαίτια και καταλογιστή συμπεριφορά του δικαστή που είναι

ασυμβίβαστη

προς το αξίωμά του καθ' θίγει το κύρος αυτού ή της δικαιοσύνης.

Εν όψει

όλων αυτών εισηγούμαι ότι η έννοια του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' του Ν.

1756/1988, όπως τροποποιήθηκε, είναι ότι η έκφραση από το δικαστή δημοσίως της γνώμης του τότε μόνο δεν συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα όταν

δεν αποτελεί εκδήλωση υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος ή άλλου πολιτικού

οργανισμού ή με το περιεχόμενό της δεν σκοπεύει ο δικαστής τη μείωση

του κύρους της δικαιοσύνης. Και όχι όταν από τον τρόπο, τα μέσα, το

χρόνο και γενικά από τις περιστάσεις με τις οποίες εκφράζεται η γνώμη

από το δικαστή δημοσίως θίγεται το κύρος αυτού ή της δικαιοσύνης.

Στη συνέχεια η Ολομέλεια, μετά από ανταλλαγή απόψεων επί του θέματος μεταξύ των μελών της και τελικά ψηφοφορία αποφάσισε, κατά πλειοψηφία, ότι η έννοια του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' , του ν. 1756/1988, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του Ν.

1868/1989,

ερμηνευομένου σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 14 παρ. 1 και 29

παρ. 3 του Συντάγματος. 10 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την

προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών,

που κυρώθηκε με το ν. δ. 53/1974 και 91 παρ. 1 του ανωτέρω νόμου είναι

ότι επιτρέπεται στο δικαστή η έκφραση γνώμης δημοσίως, εκτός αν αποτελεί οιασδήποτε μορφής εκδήλωση υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος ή

κατά τις περιστάσεις είναι ασυμβίβαστη προς το αξίωμά και θίγει το

κύρος αυτού ως δικαστή ή της δικαιοσύνης. Μειοψήφισαν Α) Οι Αρεπογατίτες: 1).....2)....3)....και 4)... οι οποίοι διατύπωσαν τη γνώμη

ότι η έννοια του άρθρου 91 παρ. 5 εδαφ. β' του ν. 1756/1988 όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 14 παρ. 3 του ν. 1868/1989,

ερμηνευομένου σε

συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 14 παρ. 1 και 29 παρ. 3 του Συντάγματος, 10 παρ. 2 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προστασία των

δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που κυρώθηκε με

τον ν.δ. 53/1974 και 91 παρ. του ανωτέρω νόμου, είναι ότι επιτρέπεται

στο δικαστή η έκφραση γνώμης δημοσίως, εκτός αν αποτελεί οιασδήποτε

μορφής εκδήλωση υπέρ ή κατά πολιτικού κόμματος ή το περιεχόμενό της σκοπεύει στη μείωση του κύρους της δικαιοσύνης ή κατά τις περιστάσεις υπό τις οποίες γίνεται είναι ασυμβίβαστη προς το αξίωμα του δικαστή και θίγει το κύρος αυτού ή της δικαιοσύνης Β) Ο Αρεοπαγίτης... ο οποίος διατύπωσε τη γνώμη ότι η έννοια της για την οποία πρόκειται διατάξεως είναι όπως αναφέρεται στη γνώμη των ανωτέρω τεσσάρων μελών, με μόνη τη διαφορά ότι απαγορεύεται η εκδήλωση μόνο υπέρ και όχι και κατά πολιτικού κόμματος.

Στη συνέχεια η Ολομέλεια αποφάσισε ότι με την ερμηνεία της ανωτέρω διατάξεως, δεν συντρέχει, επί τους παρόντος, λόγος να αποφανθεί επί των λοιπών θεμάτων που αναφέρονται υπό στοιχείο Δ Β και γ στην Εισαγγελική πρόταση.

-

Απόφαση 8/1998 Διοικητικής Ολομέλειας ΑΠ. Σύνταγμα. Διάκριση λειτουργιών. Ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Δημόσιο εγκώμιο ή επίκριση συγκεκριμένης δικαστικής απόφασης από τον Υπουργό Δικαιοσύνης μπορεί να εκληφθεί ως απόπειρα επηρεασμού και ενέχει εξ αντικειμένου επέμβαση στην "προσωπική ανεξαρτησία" των δικαστών, ιδίως όταν αφορά υπόθεση εκκρεμή.

Α.Π. Αριθ. 8/1998 (Διοικ. Ολομ.)

Πρόεδρος: Στέφανος Ματθίας, Πρόεδρος του Α.Π.
Εισαγγελέας: Παναγιώτης Δημόπουλος, Εισαγγελέας Α.Π.
Εισηγητής: Γεώργιος Νικολόπουλος, Αρεοπαγίτης

Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 26 και 87 παρ. 1 και 2 του Συντάγματος, η νομοθετική λειτουργία, ασκείται από τη Βουλή και τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η εκτελεστική λειτουργία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την Κυβέρνηση. Η δικαστική λειτουργία

ασκείται από τα δικαστήρια και "οι αποφάσεις τους εκτελούνται στο όνομα του Ελληνικού Λαού". Η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές, που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία. Οι δικαστές κατά την άσκηση των καθηκόντων τους υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και τους νόμους. Με τις Θεμελιώδεις οργανωτικές αυτές διατάξεις (βλ. και άρθρ. 110 παρ. 1 Συντ.) καθιερώνεται η αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών, που αποτελεί το Θεμέλιο της συνταγματικής νομιμότητας και χαρακτηρίζει κάθε δημοκρατική κοινωνία ως Κράτος Δικαίου. Το άρθρο 26 Συντ. αναθέτει την άσκηση καθεμιάς από τις τρεις συντεταγμένες λειτουργίες σε ξεχωριστά όργανα, απαγορεύοντας οποιαδήποτε ανάμειξη (επέμβαση) των οργάνων της μιας στα καθήκοντα και της αρμοδιότητες της άλλης. Με τα άρθρα 87 επ. Συντ. προσδιορίζονται οι αρμοδιότητες των οργάνων της δικαστικής λειτουργίας και ανατίθεται αποκλειστικά στα δικαστήρια το καθήκον να επιλύουν τις διαφορές των πολιτών και να ασκούν την ποινική δικαιοδοσία της πολιτείας. Για την εκπλήρωση της αποστολής τους αυτής και την ορθή και ενεπηρεάστη απονομή δικαιοσύνης οι δικαστές "απολαμβάνουν λειτουργικής και προσωπικής ανεξαρτησίας", υποκείμενοι μόνο στο Σύνταγμα και τους νόμους. Η λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία της οποίας "απολαμβάνουν" οι δικαστές αποτελεί εκδήλωση της διακρίσεως των λειτουργιών και της συνταγματικής νομιμότητας. Η **δικαστική ανεξαρτησία** δεν είναι προνόμιο, αλλά ευθύνη και δέσμευση των δικαστών που οφείλουν, κατά το Σύνταγμα, να τηρούν, ως εγγύηση του πολίτη ότι η δικαιοσύνη απονέμεται από ανεξάρτητα όργανα που υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και τους νόμους. Μέσα από την ανεξαρτησία των δικαστών το Σύνταγμα εγγυάται το κύρος της δικαιοσύνης και των δικαστικών αποφάσεων. Τα όργανα και οι φορείς των άλλων συντεταγμένων λειτουργιών και ιδιαίτερα της εκτελεστικής οφείλουν να τηρούν τη συνταγματική νομιμότητα και να μη δίνουν την εντύπωση κυβερνητικής παντοδυναμίας στο Χώρο της δικαιοσύνης. Πρέπει να αποφεύγεται κάθε ανάμειξη ή παρακίνηση ή παραίνεση ή παρέμβαση, άμεση ή έμμεση στο έργο της δικαιοσύνης από οποιονδήποτε και για οποιονδήποτε λόγο (Σύσταση της Επιτροπής εξ Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης 94/12 από 13.10.1994). Ούτε στο

όνομα "του κοινού περί δικαίου αισθήματος" ή της λαϊκής κυριαρχίας επιτρέπονται τέτοιες επεμβάσεις. Επομένως, το φαινόμενο να γίνεται δημόσια επίκριση ή επιτιμητικός σχολιασμός συγκεκριμένων δικαστικών αποφάσεων από κυβερνητικούς παράγοντες είναι ασυμβίβαστο προς την αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών. Επί πλέον έτσι κλονίζεται η πεποίθηση των πολιτών στην ανεξαρτησία των δικαστών. Γιατί ο μέσος πολίτης δεν γνωρίζει πως σκέφθηκε το δικαστήριο. Εύλογα δε μπορεί να εκλάβει κάθε τέτοια εκδήλωση ως απόπειρα επηρεασμού και επέμβασης στην προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών. Κάθε δικαστική απόφαση υπόκειται και πρέπει να υπόκειται σε επιστημονική και λογική κριτική όχι όμως σε επίσημη κυβερνητική αποδοκιμασία. Δεν πρέπει με την κριτική ή το σχολιασμό να τίθεται σε αμφισβήτηση η **δικαστική ανεξαρτησία** και το κύρος της δικαιοσύνης (άρθρ. 10 παρ. 2 της Συμβάσεως της Ρώμης που κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1.974). Από σεβασμό στην αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών, που αποτελεί τη βάση του κράτους δικαίου, δεν πρέπει να γίνεται κριτική και σχολιασμός των δικαστικών αποφάσεων από τα όργανα των άλλων συντεταγμένων λειτουργιών, ιδίως επί εκκρεμών υποθέσεων, γιατί είναι δυνατόν να προκαλέσουν την εντύπωση επέμβασης στη προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών". Στη συνέχεια ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου πρότεινε τα εξής: "Η Ελληνική Πολιτεία, ως κράτος δικαίου, έχει αναγάγει σε βασική αρχή της οργάνωσης και λειτουργίας της την διάκριση και ισοτιμία των εξουσιών και την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης έναντι των δύο άλλων εξουσιών, Εκτελεστικής και Νομοθετικής. Το άρθρο 87 παρ. 1 του Συντάγματος αναγνωρίζει και κατοχυρώνει την λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών από τους οποίους συγκροτούνται τα δικαστήρια, ενώ στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι οι δικαστές, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, υπόκεινται μόνο στο Σύνταγμα και στους νόμους. Εν συνεχεία, με ένα πλέγμα διατάξεων του Συντάγματος που αφορούν τις προαγωγές, τοποθετήσεις, μεταθέσεις, αποσπάσεις και μετατάξεις, την οριστική απόλυση, την άσκηση της πειθαρχικής εξουσίας και τις αποδοχές των δικαστικών λειτουργιών, επιδιώκεται η αποτελεσματική

διασφάλιση της προσωπικής ανεξαρτησίας τους, που είναι απαραίτητη προϋπόθεση και συμπλήρωμα της λειτουργικής ανεξαρτησίας τους.

Η έναντι της Εκτελεστικής εξουσίας ανεξαρτησία των Δικαστικών Λειτουργών έχει την έννοια της απαγόρευσης πάσης επέμβασης της εκτελεστικής εξουσίας, επέμβασης η οποία θα μπορούσε να επηρεάσει τους δικαστές στη διαμόρφωση της δικαιοδοτικής τους κρίσης επί συγκεκριμένης υποθέσεως, στην εκδίκαση της οποίας μετέχουν ή πρόκειται να μετάσχουν.

Κάθε εκδήλωση των οργάνων της εκτελεστικής εξουσίας η οποία, ανεξαρτήτως των προθέσεων του οργάνου, είναι πρόσφορη, κατ' αντικειμενική κρίση, να διαταράξει την νηφαλιότητα και αμεροληψία ή και να νοθεύσει ή υπονομεύσει το άδολο και την αγνότητα της συνειδήσεως του δικαστή και να τον επηρεάσει, δυσμενώς ή ευμενώς, στη διαμόρφωση της δικαιοδοτικής του κρίσης, είναι ανεπίτρεπτη. Ιδιαίρετα δε είναι ανεπίτρεπτη και επικίνδυνη για την αμεροληψία και ανεξαρτησία του δικαστή η εκδήλωση, όταν αυτή προέρχεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης ο οποίος έχει αποφασιστικό λόγο στην υπηρεσιακή εξέλιξη και εν γένει μεταχείριση των δικαστικών λειτουργών. Ειδικότερα, εφόσον η εκδίκαση της υποθέσεως δεν έχει οριστικά και αμετάκλητα περατωθεί, η εκ μέρους του Υπουργού Δικαιοσύνης δημόσια επίκριση ή ο δημόσιος εγκωμιασμός συγκεκριμένης οριστικής (αλλά μη αμετάκλητης) απόφασης επί συγκεκριμένης υποθέσεως συνιστά επέμβαση στην προσωπική ανεξαρτησία των δικαστών που πρόκειται να δικάσουν και δύναται, κατ' αντικειμενική κρίση, να εκληφθεί, ανεξαρτήτως των προθέσεων του Υπουργού, ως απόπειρα επηρεασμού των δικαστών στη διαμόρφωση της δικαιοδοτικής τους κρίσης στην υπόθεση αυτή, αφού ο Υπουργός Δικαιοσύνης, κατά το Σύνταγμα και τον Κώδικα Κατάστασης Δικαστικών Λειτουργών, έχει αποφασιστικό λόγο στην ευνοϊκή ή δυσμενή μεταχείριση των δικαστικών λειτουργών, δεδομένου ότι δικαιούται να χορηγεί εκπαιδευτικές άδειες στο εξωτερικό και μισθολογικές προαγωγές, να εγείρει την πειθαρχική αγωγή εναντίον κάθε δικαστικού λειτουργού, να διαφωνεί προς την απόφαση του Α.Δ.Σ. για κάθε ζήτημα που αφορά την προσωπική και υπηρεσιακή κατάσταση των δικαστικών λειτουργών, μετέχει δε και εισηγείται στο γυπουργικό

Συμβούλιο για την προαγωγή στις θέσεις των προέδρων και αντιπροέδρων των ανωτάτων δικαστηρίων, καθώς και του Εισαγγελέως του Αρείου Πάγου.

ΔΙΑ ΤΑΥ-ΤΑ Προτείνω να αποφανθεί η Ολομέλεια ότι: Η από τον γπουργό Δικαιοσύνης επίκριση ή ο εγκωμιασμός συγκεκριμένης δικαστικής απόφασης, που αφορά υπόθεση εκκρεμή ή δυναμένη να καταστεί εκκρεμής, μπορεί να εκληφθεί ως απόπειρα επηρεασμού των δικαστικών λειτουργιών στο σχηματισμό της δικανικής τους πεποιθήσεως και ενέχει επέμβαση στην "προσωπική ανεξαρτησία τους".

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

Αποφασίζει ότι:

Δημόσιο εγκώμιο ή επίκριση συγκεκριμένης δικαστικής απόφασης από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, μπορεί να εκληφθεί ως απόπειρα επηρεασμού και ενέχει εξ αντικειμένου επέμβαση στην "προσωπική ανεξαρτησία" των δικαστών, ιδίως όταν αφορά υπόθεση εκκρεμή.

.....

ΠΟΙΝΧΡ/1994 (410)
Πειθαρχικός έλεγχος των δικαστικών λειτουργών για τη δικαστική κρίση τους. Προϋποθέσεις που το επιτρέπουν.
Αντίθετη άποψη μειοψηφίας.

Α' ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ

Αριθμ. 18/1993

Προεδρεύων ο πρόεδρος Β. Κόκκινος

Εισηγητής ο αρεοπαγίτης Σ. Μαθίας

Κατά το άρθρο 14 παρ. 7 στοιχ. β' του Κώδικα που κυρώθηκε με το Ν. 1756/1988, όπως το άρθρο αυτό έχει αντικατασταθεί δια του άρθρου 3 του Ν. 1868/1989, στην αρμοδιότητα της Ολομέλειας του Δικαστηρίου υπάγεται και η λήψη αποφάσεων για θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος, καθώς και για θέματα που αφορούν την απονομή της δικαιοσύνης. Επομένως, λόγω και τούτου, η Ολομέλεια, μετά το 3786/15-12-1992 έγγραφο του Εισαγγελέως προς τον Πρόεδρο του Αρείου Πάγου και την ακόλουθη σύγκλησή της, συννόμως επιλαμβάνεται του ζητήματος του επιτρεπτού ή μη του πειθαρχικού ελέγχου δικαστικών λειτουργιών για την επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστική κρίση τους και, σε καταφατική περίπτωση, των ορίων τέτοιου ελέγχου, προκειμένου να αποφανθεί σχετικώς.

Σύμφωνα με το άρθρο 87 παρ. 1, 2 του Συντάγματος του 1975, η δικαιοσύνη απονέμεται από δικαστήρια συγκροτούμενα από τακτικούς δικαστές που απολαμβάνουν λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία και υπόκεινται, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, μόνο στο Σύνταγμα και τους νόμους. Διατύπωση συνεπειών της συνταγματικής αρχής της δικαστικής ανεξαρτησίας (αρχής συναγομένης υπό την ισχύ του Συντάγματος του 1952 από τα άρθρα 87, 88 παρ. 1, 90 αυτού, συνδυαζόμενα) περιέχουν και τα άρθρα 177 του ΚΠοινΔ και 340 εδ. α του ΚΠολΔ. Κατά το πρώτο οι δικαστές δεν υποχρεούνται να ακολουθούν νομικούς κανόνες αποδείξεων, αλλά πρέπει να αποφασίζουν κατά την δική τους πεποίθηση, ακούοντας, για τον σκοπό αυτόν, την φωνή της συνειδήσεώς τους και οδηγούμενοι από την απροσπόληπτη κρίση, που προκύπτει από τις συζητήσεις, για την αλήθεια των πραγματικών γεγονότων, για το αξιόπιστο των μαρτύρων και για την αξία των λοιπών αποδείξεων. Κατά το δεύτερο, εκτός από τις περιπτώσεις που ορίζει ρητά ο νόμος, το δικαστήριο κρίνει ελεύθερα τα αποδεικτικά μέσα και αποφασίζει κατά συνείδηση αν οι ισχυρισμοί είναι αληθινοί.

Σύμφωνα με το άρθρο 91 παρ. 1 του Κώδικα, του κυρωμένου με το άρθρο 91 παρ. 1 του Κώδικα, του κυρωμένου με τον Ν. 1756/1988, "πειθαρχικό παράπτωμα συνιστά κάθε υπαίτια και καταλογιστική πράξη ή συμπεριφορά εν γένει του δικαστικού λειτουργού εντός ή εκτός υπηρεσίας, εφ' όσον αντίκειται προς τις υποχρεώσεις του που απορρέουν από το Σύνταγμα και τις κείμενες διατάξεις ή είναι ασυμβίβαστη προς το αξίωμά του και θίγει το κύρος του ή το κύρος της δικαιοσύνης". Ορίζεται δε στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου ότι "οι ειδικότερες υποχρεώσεις των δικαστικών λειτουργών καθορίζονται από τις διατάξεις που αναφέρονται στην απονομή της δικαιοσύνης, την εσωτερική οργάνωση και λειτουργία των δικαστηρίων και την κατάστασή τους ως δικαστικών λειτουργών". Το άρθρο 99 παρ. 2 του προαναφερομένου Κώδικα περιέχει διάταξη κατά την οποία "ο αρμόδιος να ασκήσει τη δίωξη, όταν λάβει με οποιοδήποτε τρόπο γνώση ότι τελέστηκε από δικαστικό λειτουργό πράξη που μπορεί να χαρακτηριστεί ως πειθαρχικό παράπτωμα, υποχρεούται να ασκήσει πειθαρχική αγωγή, εκτός αν συντρέχει η περίπτωση της παραγράφου 4". Και ορίζεται στην παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου ότι "αν πρόκειται για πειθαρχικά παραπτώματα που οφείλονται σε ελαφρά αμέλεια και δικαιολογούν μόνο ποινή επίπληξης, η δίωξη απόκειται στη διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου οργάνου, το οποίο λαμβάνει υπόψη το συμφέρον της δικαιοσύνης και την όλη διαγωγή του δικαστικού λειτουργού εντός και εκτός της υπηρεσίας". Κατά δε το άρθρο 93 παρ. 4 του Κώδικα "όταν πρόκειται για παράπτωμα που οφείλεται σε ελαφρά αμέλεια, ο πειθαρχικός δικαστής μπορεί, εκτιμώντας τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έχει τελεσθεί και την προσωπικότητα του διωκομένου, να μην επιβάλει ποινή". Εν όψει όμως των διατάξεων του άρθρου 87 παρ. 1, 2 του Συντάγματος που προαναφέρονται και της επαυξημένης, ως διατάξεων Συντάγματος, δυνάμεώς τους, οι περί πειθαρχικού παραπτώματος δικαστικού λειτουργού γενικές ως άνω διατάξεις (των άρθρων 91 παρ. 1, 93 παρ. 4, 99 παρ. 2, 4 του Κώδικα), λαμβανόμενες σε συνδυασμό,

πρέπει
 ειδικώς αναφορικά με πράξεις δικαστικού λειτουργού ως μονοπροσώπου
 ή
 μέλους συλλογικού οργάνου απονομής της δικαιοσύνης, ενέχουσες
 δικαιοδοτική κρίση, να νοηθούν προοριζόμενες, δυνάμει των ανωτέρω
 διατάξεων του Συντάγματος, ως προς το περιεχόμενο ή την έκταση της
 ισχύος τους, αναλόγως, ούτως ώστε να μην αντίκεινται ουσιαστικώς
 αλλά
 να εναρμονίζονται προς την κατοχυρωμένη συνταγματικώς **δικαστική**
ανεξαρτησία. Ανεξαρτησία, όμως, η οποία, συνοδευόμενη με δέσμευση
 των
 δικαστών από το Σύνταγμα και τους νόμους που δεν αντίκεινται σ'
 αυτό,
 δεν εκτείνεται στον χώρο της μη δικαιολογούμενης από τον Νόμο,
 βάσει
 συγκεκριμένου πραγματικού, δικαστικής πράξεως. Τέτοια πράξη πρέπει
 να
 θεωρηθεί αντικειμενικώς αυθαίρετη εφόσον η σχετική δικαστική κρίση,
 στερούμενη νομιμότητας, δύναται, υπό την άποψη αντικειμενικής
 αιτιότητας, να στηριχθεί σε μόνη τη βούληση του δικάζοντος. Είναι
 δε
 και υποκειμενικώς αυθαίρετη, όχι μόνο στην περίπτωση αντίστοιχου
 δόλου
 (άμεσου ή ενδεχομένου), οπότε πρόκειται για ενεργητική αυθαιρεσία,
 αλλά
 και στην περίπτωση αμέλειας βαριάς, που ενέχει έντονη αφροντισία
 του
 δικάζοντος για την πραγμάτωση, στη συγκεκριμένη περίπτωση, του κατά
 τον
 νόμο ορθού και δικαίου, οπότε πρόκειται για αυθαιρεσία παθητική. Το
 έργο, αφ' ετέρου, του δικαστή στην έκδοση δικαστικών αποφάσεων
 δύναται
 βασικώς να συνοψισθεί σε 1) προσδιορισμό της εννοίας (ερμηνεία
 ευθεία ή
 έμμεση) κανόνων δικαίου, ουσιαστικών ή δικονομικών, 2) διαπίστωση
 του
 κρίσιμου πραγματικού της εκάστοτε υποθέσεως, κατά το σύνολο των
 ζητημάτων, και των παρεπιπτόντων, ουσιαστικών ή δικονομικών και 3)
 παράθεση του πραγματικού στην απόφαση και υπαγωγή του σε κανόνες
 δικαίου, ουσιαστικούς ή δικονομικούς, με συναγωγή, ευθεία ή έμμεση,
 συμπεράσματος του δικανικού συλλογισμού (εφαρμογή κανόνων δικαίου).
 Αναφορικά δε με τις ενέργειες αυτές, ο δικαστής έχει αυτονόητη, εκ
 του
 νόμου, υποχρέωση ορθής πραγματώσεως. Σύμφωνα με όσα έχουν
 προεκτεθεί,
 παράπτωμα δικαστικού λειτουργού που αφορά δικαιοδοτική κρίση και
 δικαιολογεί πειθαρχικό έλεγχο, πέραν της περιπτώσεως αντικειμενικού
 σφάλματος γεγομένου από πρόθεση (δόλο άμεσο ή ενδεχόμενο) στην
 ερμηνεία, την εφαρμογή κανόνων δικαίου ή στον προσδιορισμό κρίσιμου

πραγματικού, υπάρχει επίσης σε περίπτωση προφανούς σφάλματος από βαριά αμέλεια. Τέτοιο, προφανές σφάλμα νοείται, ειδικότερα, υπαρκτό 1) στην ερμηνεία κανόνος δικαίου, αν η ερμηνευτική εκδοχή που έγινε ασφαμένως δεκτή, ευρίσκεται σε έκδηλη αντίθεση προς την σαφή και αναμφίβολη, τυχόν, πραγματική του έννοια, ούτως ώστε η εκδοχή αυτή να μη δύναται, αντικειμενικώς, να θεωρηθεί υποστηρίξιμη, 2) στη διαπίστωση κρίσιμου πραγματικού, αν το κατά την απόφαση σχετικό, ασφαμένο, πόρισμα είναι αναμφιβόλως και προφανώς διάφορο εκείνου που αντικειμενικώς, βάσει και των κανόνων της λογικής και της κοινής πείρας, προκύπτει από αποδεικτικά στοιχεία ληπτέα υπ' όψιν, και ιδίως στοιχεία που έχουν δύναμη πλήρους αποδείξεως (όπως η οριζόμενη στα άρθρα 352 παρ. 1, 430 παρ. 1, 438, 440, 445, 448 του ΚΠολΔ) και 3) στη νομική υπαγωγή, με συναγωγή συμπεράσματος (ρητού ή εμμέσου) δικανικού συλλογισμού, αν το συμπέρασμα αυτό ευρίσκεται σε προφανή ανακολουθία προς τον συνδυασμό εφαρμοστέων, μη παρερμηνευομένων στην απόφαση, κανόνων δικαίου και εκτιθεμένου, τυχόν, πραγματικού (περίπτωση ευθείας παραβιάσεως κανόνων) ή στερείται εκδήλως πραγματικής, στην απόφαση, βάσεως, ικανής να στηρίξει γνώμη για ορθότητα ή μη αυτού (περίπτωση παραβιάσεως κανόνων εκ πλαγίου). Κατ' εξαίρεση από τον κανόνα του άρθρου 91 παρ. 1 του Κώδικα που προαναφέρεται, την οποία η συνταγματική αρχή της δικαστικής ανεξαρτησίας στην απονομή της δικαιοσύνης επιβάλλει, για την ουσιαστικότητα αυτής της ανεξαρτησίας, η ελαφρά αμέλεια δεν αρκεί για την γένεση πειθαρχικής ευθύνης δικαστή από σφάλμα σε δικαιοδοτική κρίση του και η εφαρμογή των άρθρων 93 παρ. 4 και 99 παρ. 4 του Κώδικα περιορίζεται, συνακολούθως, στις περιπτώσεις σφάλματος δικαστικών λειτουργιών που δεν αφορά τέτοια, δικαιοδοτική, κρίση.

Δέκα (10) όμως μέλη της Ολομέλειας έχουν τη γνώμη ότι: I. Δεν επιτρέπεται πειθαρχικός έλεγχος των δικαστικών λειτουργιών για τη δικαστική κρίση τους καθαυτή, δηλαδή για την επιστημονική άποψη που ακολούθησαν όσον αφορά τα νομικά ζητήματα που αντιμετώπισαν και για την πεποίθηση την οποία σχημάτισαν από την εκτίμηση των αποδείξεων. Η συνταγματικώς εγγυημένη "λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία" των

δικαστικών λειτουργιών αυτό ακριβώς σημαίνει. Πράγματι, η δικαιοδοτική κρίση καθεαυτή αποτελεί την έκφραση της προσωποπαγούς συνείδησης του δικαστικού λειτουργού κατά την άσκηση του έργου του. Η δυνατότητά της, εκ των υστέρων έστω, αναζήτησης πειθαρχικών ευθυνών γι' αυτήν, καταλύει την ανεξαρτησία του. Διότι το ενδεχόμενο αυτό ενεργεί κατά πρόληψη και εισάγει στη συνείδηση του δικαστή, κατά τη μόρφωση της δικανικής του πεποίθησης, υπολογισμούς και κριτήρια τρίτων. Έτσι, ο δικαστής, αντιμετωπίζοντας τον κίνδυνο της πειθαρχικής διώξεως, αυτολογοκρίνεται, απαλλοτριώνει τη δική του συνείδηση και γνώμη, υποκαθιστά στην κρίση του τη γνώμη εκείνων που μπορούν να τον διώξουν και που θα τον ελέγξουν. Από τη στιγμή που ο δικαστής θα αρχίσει να σκέπτεται και να αποφασίζει υπό το κράτος τέτοιων διαλογισμών, είναι διχασμένος, έχει χάσει τη "λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία του", έχει αποκτήσει την έξη να λογοδοτεί, άρα να συμμορφώνεται. Επιπλέον, η αντίθετη άποψη έχει τα ακόλουθα σοβαρότατα μειονεκτήματα: α) Καλλιεργώντας κλίμα ευθυνοφοβίας, οδηγεί σε μεθοδευμένες αναβολές, σε αναζήτηση απαραδέκτων και υπεκφυγών, δηλαδή σε συγκεκριμένη αρνησιδικία, που καταταλαιπωρεί τους δικαζομένους και διασύρει την Δικαιοσύνη. β) Υποβαθμίζοντας την αποστολή και τις θεσμικές εγγυήσεις των δικαστικών λειτουργιών, απομακρύνει από το δικαστικό σώμα τους άξιους νέους που είναι απαραίτητοι για τη στελέχωσή του. γ) Επιτρέποντας τον πειθαρχικό έλεγχο για τη δικαστική ψήφο, αποκλείει τη "δίκαιη δίκη", όπως αυτή νοείται από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. δ) Η πειθαρχική δίωξη εξαιτίας μιας άστοχης, έστω, δικαστικής γνώμης είναι μέτρο άδικο, δεδομένου ότι ο δικαστής δεν ευθύνεται για την τυχόν ανεπάρκειά του. Είναι δε και μέτρο απρόσφορο, διότι η έλλειψη καταρτίσεως ή ευθυκρισίας δεν διορθώνεται με διώξεις και κυρώσεις. Προληπτικώς μεν θεραπεύεται μόνο με τη συστηματική επιμόρφωση, κατασταλτικώς δε ελέγχεται κατά

την
 επιθεώρηση και, ως έσχατο μέτρο, αντιμετωπίζεται με την οριστική
 παύση
 λόγω ανεπάρκειας (άρθρο 88 παρ. 4 Συντάγματος), που δεν αποτελεί
 ποινή
 αλλά μέτρο. Για τους ίδιους λόγους δεν μπορεί να ελεγχθεί
 πειθαρχικά η
 δικαιοδοτική κρίση ούτε λόγω υπέρβασης των "ακραίων ορίων". Μια
 τέτοια,
 ποσοτική απλώς, οριοθέτηση δεν παύει να είναι ασυμβίβαστη προς τη
 συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξαρτησία του δικαστή, και δεν
 αποτρέπει τα
 ως άνω μειονεκτήματα. Τα όρια άλλωστε αυτά είναι πάντοτε ρευστά και
 με
 το χαρακτηρισμό αυτό θα μπορεί πάντοτε να διώκεται κάθε μη αρεστή
 δικαστική απόφαση. Αλλά και όταν ο χαρακτηρισμός αυτός είναι
 καλοπροαίρετος, παραμένει πάντοτε επισφαλής, θα δημιουργεί δε
 αμφισβητήσεις που θα καταλήγουν σε παλινωδίες. II. Πειθαρχικός
 έλεγχος,
 αντίθετα, επιβάλλεται, κατά την άποψη της μειοψηφίας, μόνο: Α. Όταν
 η
 δικαιοδοτική κρίση είναι προϊόν δόλου (ιδιοτέλειας, μεροληψίας
 κ.λπ.),
 έστω και ενδεχομένου (αδιαφορίας). Σε τέτοια περίπτωση ο δικαστής
 διώκεται όχι για τη δικαιοδοτική κρίση του αλλά, ακριβώς, για τη
 νόθευσή της, για την παραβίαση του δικαστικού του καθήκοντος. Β.
 Όταν
 πρόκειται για σφάλμα που ανάγεται όχι στη δικαιοδοτική κρίση που
 εξέφερε, καθεαυτή, αλλά στα προαπαιτούμενα (εξωτερικούς όρους) της
 κρίσης του, ιδίως σε παράλειψη δικαστικού καθήκοντος (όπως λ.χ.
 όταν ο
 δικαστής παρείδε κατηγορία ή επιβαρυντική περίπτωση, παρείδε
 αγωγική
 βάση ή ισχυρισμό, άφησε αίτημα αδίκαστο, αγνόησε αποδεικτικό μέσο,
 διέλαβε αντιφάσεις στο διατακτικό). Στις περιπτώσεις αυτές το
 πειθαρχικό παράπτωμα συνίσταται στην παράλειψη του δικαστή να
 εκπληρώσει το δικαιοδοτικό έργο που όφειλε να εκπληρώσει. Και Γ.
 Όταν η
 απόφαση στερείται αιτιολογίας ή έχει ελλειπίες ή αντιφατικές
 αιτιολογίες. Στις περιπτώσεις αυτές ελέγχεται πειθαρχικά όχι το
 περιεχόμενο της δικαιοδοτικής κρίσης αλλά η, κατά παράβαση του
 δικαστικού καθήκοντος, παράλειψη αιτιολόγησής της. III. Τέλος, κατά
 την
 άποψη της μειοψηφίας, όσον αφορά την υπαγωγή σε αόριστες νομικές
 έννοιες (ΑΚ 281, 288, 200, 179, 919), τη συναγωγή ή μη ομολογίας
 κατά
 το άρθρο 261 ΚΠολΔ, την εκτίμηση της συνδρομής ή μη των όρων
 προσωρινής
 κράτησης (ΚΠοινΔ 282, 291), θα εφαρμοστούν οι προαναφερόμενες

διακρίσεις: Αν δηλαδή η υπαγωγή ή εκτίμηση στηρίχθηκε σε όλα τα στοιχεία που υπήρχαν και έπρεπε να ληφθούν υπόψη, είναι αιτιολογημένη, δεν υπήρξε δε ούτε άλλη παράλειψη δικαστικού καθήκοντος αναγόμενα στα προαπαιτούμενα (εξωτερικούς όρους), ούτε συνέτρεξε τυχόν δόλος, υπό την ανωτέρω έννοια, η δικαιοδοτική κρίση καθεαυτή, έστω και άστοχη, παραμένει πειθαρχικώς ανέλεγκτη. Διαφορετικά υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο.

Το περιεχόμενο του εγγράφου του Εισαγγελέως Γ, Πλαγιαννάκου, με το οποίο προκλήθηκε η σύγκληση της Ολομέλειας έχει ως εξής:

"1. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 14, παραγρ. 2β, 4 και 7β του Ν. 1756/1988, όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 1868/1989, έχουμε την τιμή να παρακαλέσουμε να συγκληθεί η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου για να ανταλλάξουν τα μέλη της απόψεις και για λήψη αποφάσεως επί του παρακάτω (στους αριθμούς 2 επομ.) εξόχως λεπτού και δυσχερούς νομικού, γενικότερου ενδιαφέροντος και με την απονομή της δικαιοσύνης συνδεδεμένου ζητήματος του επιτρεπτού ή μη του πειθαρχικού ελέγχου δικαστικών λειτουργών για την επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστική κρίση τους και σε καταφατική περίπτωση της εκτάσεως και της οριοθετήσεως του εν λόγω πειθαρχικού ελέγχου, ζητήματα και ερωτήματα, τα οποία επανειλημμένως εμφανίζονται στην πράξη.

2. Πολλές φορές υποβάλλονται αναφορές διαδίκων ή δικηγόρων, με τις οποίες προσάπτονται αιτιάσεις σε δικαστικούς λειτουργούς για μη ορθή ή για εσφαλμένη δικαστική κρίση επί συγκεκριμένων υποθέσεων και με τις αναφορές αυτές ζητείται σε τελευταία ανάλυση ο πειθαρχικός έλεγχος δικαστικών λειτουργών για την επί της ουσίας της υποθέσεως εκδοθείσα δικαστική απόφαση. Επίσης κατά την κατ' άρθρ. 99 του Ν. 1756/1988 (όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 1868/1989) εξ επαγγέλματος άσκηση πειθαρχικής δικαιοδοσίας ανακύπτει πολλές φορές το ζήτημα κατά πόσο και σε ποιά έκταση είναι ή όχι επιτρεπτός ο πειθαρχικός έλεγχος της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως, το πρόβλημα δε αυτό ανακύπτει και επί

πολιτικών και επί ποινικών υποθέσεων. Το ζήτημα αυτό του επιτρεπτού ή

μη του πειθαρχικού ελέγχου της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής

κρίσεως ανέκυψε και προσφάτως, εξ αφορμής συγκεκριμένης ποινικής υποθέσεως, έλαβε ευρεία δημοσιότητα και αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεως και στη Βουλή. Όλες οι παραπάνω παράμετροι, οι οποίες αναγκαίως συνδέονται και με την έννοια και το περιεχόμενο της κατά

το Σύνταγμα δικαστικής ανεξαρτησίας, καθιστούν αναγκαία (ενόψει και του

ότι παρόμοια ζητήματα εμφανίζονται επανειλημμένως στην πράξη) την οριοθέτηση του ως άνω πειθαρχικού ελέγχου και γι' αυτό ακριβώς επ' αυτού του γενικότερου, εξόχως λεπτού, δυσχερούς και την απονομή της δικαιοσύνης αφορώντος ζητήματος θεωρούμε υπηρεσιακώς σκόπιμο και αναγκαίο να διατυπωθούν οι απόψεις της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου κατά

τα ως άνω στον αριθμό 1 εκτεθέντα, όπως είχε συμβεί και παλαιότερα (καίτοι χωρίς ειδικότερες περιπτωσιολογικές επισημάνσεις) με το υπ' αριθμ. 45/1955 Πρακτικό της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου (πρβλ. το Πρακτικό αυτό και την εκεί Εισαγγελική πρόταση στο ΝΟΒ 1956, σελ. 74).

Ανεξαρτήτως του αν οι επί του ως άνω ζητήματος απόψεις της Ολομέλειας

δεσμεύουν ή όχι δεοντολογικώς τους κατά το άρθρο 99 παραγρ. 1 του Ν.

1756/1988 ασκούντες την πειθαρχική δίωξη ή τα αρμόδια Πειθαρχικά Συμβούλια, εν τούτοις οι απόψεις που θα διατυπωθούν στην Ολομέλεια του

Αρείου Πάγου θα μπορούν να συμβάλουν στην επίλυση ενός εξόχως λεπτού,

δυσχερούς, επανειλημμένως εμφανιζόμενου στην πράξη και με την απονομή

της δικαιοσύνης συνδεδόμενου γενικότερου ζητήματος, όπως είναι η οριοθέτηση της εκτάσεως του ως άνω πειθαρχικού ελέγχου.

Ενόψει του ότι επανειλημμένως προκαλεί διχογνωμίες και αμφισβητήσεις

το ζήτημα της οριοθετήσεως του πειθαρχικού ελέγχου της επί της ουσίας

της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως και του καθορισμού του πότε είναι κατά

νόμο επιτρεπτός και πότε είναι κατά νόμο ανεπίτρεπτος ο εν λόγω πειθαρχικός έλεγχος, θα εκθέσουμε παρακάτω (στους αριθμούς 3 έως 12) σε

γενικές γραμμές την επί του ζητήματος αυτού γνώμη μας, επιφυλασσόμενοι

να αναπτύξουμε και προφορικώς λεπτομερέστερα τις σχετικές απόψεις μας,

όταν θα συγκληθεί η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου κατά τα ως άνω στον αριθμό 1 εκτιθέμενα.

3. Εν πρώτοις θα πρέπει να τονισθεί ότι ο κανόνας είναι ότι δεν ελέγχεται πειθαρχικώς η επί της ουσίας της υποθέσεως κρίση του δικαστή και μόνο κατ' εξαίρεση μπορεί να υπάρξει περίπτωση τέτοιου πειθαρχικού ελέγχου. Ειδικότερα βάσει της κατά το Σύνταγμα δικαστικής ανεξαρτησίας δεν υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο ο πυρήνας της κατ' ουσίαν δικαστικής κρίσεως, ενώ αντιθέτως οι δυνάμενοι να θεμελιώσουν νομικά ή πραγματικά σφάλματα ή νομικές παραδοχές εξωτερικοί όροι οι οποίοι είτε έπρεπε κατά νόμο να ληφθούν υπόψη και να αξιολογηθούν για την τελική διαμόρφωση της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως, είτε πράγματι ελήφθησαν υπόψη και αξιολογήθηκαν προς σχηματισμό της κατ' ουσίαν δικαστικής κρίσεως, υπόκειται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, σε πειθαρχικό έλεγχο. Ως πυρήνας της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως, ο οποίος δεν υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο, μπορεί σε γενικές γραμμές να ορισθεί η απόφαση στην οποία κατέληξε ο δικαστής, αφού έλαβε κατά νόμο υπόψη και αιτιολόγησε νομικώς και ουσιαστικώς όλα τα κρίσιμα στοιχεία της υποθέσεως, η δε οποιαδήποτε κρίση του, κείμενη μέσα στα πλαίσια που ορίζονται από τις κείμενες διατάξεις, δεν συνιστά υπέρβαση της από το νόμο παρεχομένης στο δικαστή εξουσίας. Ανάλογη διάκριση (καίτοι σε ζητήματα ασκήσεως εποπτείας) μεταξύ "Kerubereich" (μη ελεγχόμενου πειθαρχικώς) και "Bereich ausserer Ordnung" (ελεγχόμενου πειθαρχικώς) γίνεται και από τη νομολογία του Γερμανικού Ακυρωτικού (Bundesgerichtshof), δικάζοντος ως πειθαρχικού δικαστηρίου πειθαρχικά παραπτώματα δικαστικών λειτουργών, στα οποία περιλαμβάνεται και η περίπτωση της "offensichtlich fehlerhaften Entscheidung" (πρβλ. σχετικώς το βιβλίο υπό Ruth Schmidt-Rantsch, Dienstaufsicht über Richter, 1985, σελ. 33 επ., 44 επ. και 49 επ.).

4. Προς κατανόηση της ως άνω (στον αριθμό 3) υποστηριζομένης απόψεως

και της διατυπούμενης ως άνω γενικής και βασικής αρχής παραθέτουμε ενδεικτικώς και μόνο τις ακόλουθες συγκεκριμένες περιπτώσεις:

α) Η μη λήψη παντάπασι υπόψη από το δικαστή κρίσιμων για την ένδικη υπόθεση εγγράφων, προσαχθέντων και επικληθέντων, ανήκει στους ως άνω "εξωτερικούς όρους" και γι' αυτό ελέγχεται πειθαρχικώς (πρβλ. σχετικώς την υπ' αριθμ. 1/1966 απόφαση του Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας, εις NOB 14, σελ. 860), ενώ αντιθέτως η κατόπιν λήψεως υπόψη και αιτιολογημένης εκτιμήσεως των εγγράφων αυτών διαμορφούμενη κατ' ουσία δικαστική κρίση είναι πειθαρχικώς ανέλεγκτος, ως ανήκουσα υπό τη μορφή αυτή στον πυρήνα της δικαστικής κρίσεως (πρβλ. όμως και παρακάτω στο στοιχείο δ).

β) Τα ίδια ως άνω (στο στοιχείο α) ισχύουν και στην περίπτωση της λήψεως ή μη λήψεως υπόψη "πραγμάτων" (ισχυρισμών κλπ. των διαδίκων) ουσιωδών για την έκβαση της δίκης.

γ) Η αιτιολογημένη κρίση και εκτίμηση περί του βαθμού και του μέτρου της αξιοπιστίας ή μη των μαρτύρων ανήκει στον πυρήνα της κατ' ουσίαν δικαστικής κρίσεως και είναι ως εκ τούτου πειθαρχικώς ανέλεγκτος (πρβλ. σχετικώς και παρακάτω στο στοιχείο στ). Οπως αναφέρεται στην επί του υπ' αριθμ. 45/1955 Πρακτικού της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου Εισαγγελική πρόταση (βλέπε σχετικώς NOB 1955, σελ. 74), "οσοιδήποτε μάρτυρες και αν καταθέτωσι συμφώνως προς την άποψιν, ο δικαστής δεν δεσμεύεται, διότι τούτο θα ήγε εις τυπικήν απόδειξιν". Αντιθέτως ανήκει στους ως άνω "εξωτερικούς όρους" και ως εκ τούτου μπορεί να ελεγχθεί πειθαρχικώς η διαστροφή ή η παραμόρφωση των καταθέσεων των μαρτύρων, ή άλλων κρίσιμων αποδεικτικών στοιχείων ή ουσιωδών ισχυρισμών (όπως π.χ. όταν ο δικαστικός δέχεται ότι ο μάρτυς κατέθεσε ότι το τάδε περιστατικό έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της ημέρας, ενώ από τα Πρακτικά προκύπτει ότι ο μάρτυς κατέθεσε ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή ότι το περιστατικό

έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της νύκτας και τούτο είναι κρίσιμο για την έκβαση της δίκης).

δ) Η κατοπιν εκτιμήσεως ή ερμηνείας του περιεχομένου του εγγράφου απόφαση ανήκει στον "πυρήνα" της δικαστικής κρίσεως και είναι ως εκ τούτου πειθαρχικώς ανέλεγκτος, ενώ αντιθέτως η κατά το άρθρο 55, παραγρ. 20 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας παραμόρφωση του περιεχομένου του εγγράφου ανήκει στους ως άνω "εξωτερικούς όρους" και ως εκ τούτου ελέγχεται πειθαρχικώς (σε σχέση όμως με την έννοια της εκτιμήσεως του εγγράφου πρβλ. στενότερη ερμηνεία, κινούμενη μεταξύ των ορίων του "πυρήνα" της δικαστικής κρίσεως και των ως άνω "εξωτερικών όρων", την υπ' αριθ. 3/1964 απόφαση του Δικαστηρίου Αγωγών Κακοδικίας, εις NOB 13, σελ. 10 και Φιλ. Αγγελή εις NOB 13, σελ. 97 επ.).

ε) Η εκ μέρους του δικαστή παραβίαση της υποχρεώσεως να προσδώσει σε ορισμένο αποδεικτικό μέσο την αποδεικτική δύναμη που ορίζει ο νόμος (όπως π.χ. πλήρη απόδειξη στα κατά τα άρθρα 352 παραγρ. 1, 430 παραγρ. 1 και 440 ΚΠολΔ αποδεικτικά μέσα της ομολογίας, της δόσεως του όρκου και των δημοσίων εγγράφων για τις διαπιστώσεις του συντάκτη τους) ανήκει στους ως άνω "εξωτερικούς όρους" και ως εκ τούτου ελέγχεται πειθαρχικώς.

στ) Η παντελώς αναιτιολόγητη κατ' ουσία δικαστική κρίση και υπό ορισμένες προϋποθέσεις η ελλιπής και ανεπαρκής αιτιολόγηση της κατ' ουσία δικαστικής κρίσεως, ανήκουσα στους ως άνω "εξωτερικούς όρους" και αντιβαίνουσα στο άρθρο 93 παραγρ. 3 του Συντάγματος, ελέγχεται πειθαρχικώς, ενώ αντιθέτως η σε πλήρη αιτιολογία όλων των στοιχείων της υποθέσεως ερειδομένη απόφαση του δικαστή, ανήκει στον πυρήνα της κατ' ουσία δικαστικής κρίσεως και ως εκ τούτου δεν ελέγχεται πειθαρχικώς. Έτσι η σε πλήρη αιτιολογία όλων των κρίσιμων στοιχείων της υποθέσεως ερειδομένη παραδοχή ή απόρριψη της αγωγής, καταδίκη ή αθώωση του κατηγορουμένου, επιμέτρηση της ποινής εντός των υπό του νόμου καθοριζόμενων πλαισίων κ.τ.λ. ανήκουν στον πυρήνα της δικαστικής κρίσεως και δεν ελέγχονται πειθαρχικώς (πρβλ. σχετικώς και παραπάνω στα

στοιχεία γ και δ). Η έννοια της "πλήρους αιτιολογίας" δεν ταυτίζεται με την υποκειμενική κρίση και αντίληψη εκάστου ως προς το τι αποδεικνύεται από την εκτίμηση των αποδείξεων και τούτο διότι, όπως αναφέρεται και στην Εισαγγελική πρόταση στο ανωτέρω μνημονευθέν υπ' αριθμ. 45/1955 Πρακτικό της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου (βλέπε NOB 4, σελ. 74), "δεν είναι ο δικαστής ελεγκτέος, διότι εκείνο το οποίο άλλοι θεωρούσαν ως αποδεικνυόμενον εκ των αποδείξεων, ούτος δεν το θεωρεί, διότι η πεποίθησις είναι αποτέλεσμα πλειόνων πνευματικών λειτουργιών και ασταθμίων παραγόντων, ως ο δικάζων παρακολουθεί μεθ' όσης αυτώ η φύσις, αι κτηθείσαι γνώσεις και η πείρα, δυνάμει, τω παρέχουσι την ικανότητα να εκτιμήση" και γι' αυτό, όπως αναφέρεται στο ως άνω υπ' αριθμ. 45/1955 Πρακτικό της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου, "η υποκειμενική κρίσις του δικαστού (όταν δεν συντρέχουν οι ως άνω υπό τα στοιχεία α έως σι ή άλλες ανάλογες περιπτώσεις) δεν δύναται να υποβληθεί εις πειθαρχικόν έλεγχον". Επομένως η "πλήρης αιτιολογία", μη ταυτιζόμενη προς την ως άνω υποκειμενική κρίση και αντίληψη τρίτων, ως προς το τι αποδεικνύεται από τις αποδείξεις, σημαίνει ότι η κατ' ουσία δικαστική κρίση στηρίζεται σε αντικειμενικώς λογική αλληλουχία και λογική συνέπεια των δικαστικών συλλογισμών κατά την εκτίμηση των αποδείξεων, σε πληρότητα από απόψεως αιτιολογίας όλων των κρίσιμων στοιχείων της υποθέσεως και στη νομική δυνατότητα υπαγωγής στη μείζονα πρόταση του νομικού συλλογισμού των πραγματικών παραδοχών της ελάσσονος προτάσεως του δικανικού συλλογισμού. Υπό τη μορφή αυτή η δικαστική απόφαση, ανήκουσα στον πυρήνα της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως, δεν ελέγχεται πειθαρχικώς.

ζ) Η δικαστική επιμέτρηση της ποινής (μεγαλύτερη ή μικρότερη, μέσα στα όρια που διαγράφει ο νόμος), κατόπιν αιτιολογημένης λήψεως υπόψη των από το άρθρο 79 του Ποινικού Κώδικα οριζομένων στοιχείων, ανήκει στον πυρήνα της κατ' ουσίαν δικαστικής κρίσεως και ως εκ τούτου δεν ελέγχεται πειθαρχικώς. Αντιθέτως ανήκει στους "εξωτερικούς όρους" της

κατ' ουσίαν δικαστικής κρίσεως και ως εκ τούτου ελέγχεται πειθαρχικώς η κατά παράβαση των διατάξεων του νόμου επιμέτρηση της ποινής, όπως είναι π.χ. η καθ' υπέρβαση των από το νόμο προβλεπομένων ανωτάτων ή κατωτάτων ορίων επιβαλλόμενη ποινή ή, υπό ορισμένες προϋποθέσεις (σταθερά και πάγια νομολογία κ.τ.λ.), η κατά την επιμέτρηση της ποινής διπλή αξιολόγηση των στοιχείων της ποινικής υποστάσεως του εγκλήματος (πρβλ. σχετικώς ΑΠ 355/1985, ΠοινΧρον ΛΕ, 873 και Αλ. Κατσαντώνη, ΠοινΧρ ΛΕ, 97 επ.) κ.τ.λ.

η) Άλλες ειδικότερες περιπτώσεις επιτρεπτού και μη επιτρεπτού πειθαρχικού ελέγχου της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως αναφέρονται παρακάτω στους αριθμούς 5 έως 9.

5. Ενώ στις ως άνω (στον αριθμό 4, στοιχεία α έως ζ) περιπτώσεις μπορεί να υπάρξει κατά το μάλλον ή ήττον οριοθέτηση μεταξύ του μη πειθαρχικώς ελεγχόμενου "πυρήνος" της δικαστικής κρίσεως και των πειθαρχικώς ελεγχόμενων "εξωτερικών όρων", αντιθέτως σημαντικές δυσχέρειες μπορούν να ανακύψουν κατά την οριοθέτηση της εκτάσεως και της δυνατότητας ή μη πειθαρχικού ελέγχου της καθ' υπέρβαση των ακραίων λογικών ορίων δικαστικής κρίσεως επί της ουσίας της υποθέσεως. Συγκεκριμένα παραδείγματα τέτοιου πειθαρχικού ελέγχου (το ένα επί πολιτικής και το άλλο επί ποινικής υποθέσεως) είναι τα ακόλουθα:

α) Σε σχέση με τα άρθρα 261 (κατά το οποίο στο δικαστή απόκειται να κρίνει αν συνάγεται ομολογία ή άρνηση της αγωγής) και 340 (κατά το οποίο το δικαστήριο κρίνει ελευθέρως τα αποδεικτικά μέσα και αποφαινεται κατά συνείδηση περί της αληθείας των ισχυρισμών) του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας έγινε δεκτό με την υπ' αριθμ. 2/1.7.1991 απόφαση του κατά το άρθρο 91 παραγρ. 2 του Συντάγματος Ανωτάτου Πειθαρχικού Συμβουλίου (στις σελίδες 29 και 30 της αποφάσεως) ότι αποτελεί πειθαρχικό παράπτωμα των εκδοσάντων απόφαση του Εφετείου Αθηνών δικαστικών λειτουργών το ότι "κατά πλήρη παραποίηση και διαστροφή των αρνητικών ισχυρισμών της εναγόμενης εταιρίας και συνακόλουθα καθ' υπέρβαση των επιτρεπομένων από τα άρθρα 261 και 340 ΚΠολΔ ακραίων ορίων λογικής και ελεύθερης εκτιμήσεως των ισχυρισμών αυτών η υπό των εν λόγω

δικαστών εκδοθείσα απόφαση του Εφετείου Αθηνών δέχθηκε κατ' ουσίαν το κεφάλαιο αυτό της αγωγής και υποχρέωσε την εναγόμενη εταιρία να καταβάλει στην ενάγουσα το ισάξιο κατά το χρόνο της πληρωμής σε ελληνικές δραχμές ποσό των 1.516.864 μάρκων Δυτ. Γερμανίας".

β) Με την υπ' αριθμ. 4/6.3.1989 απόφαση του Επταμελούς Πειθαρχικού Συμβουλίου του Αρείου Πάγου τιμωρήθηκε πειθαρχικώς με προσωπική παύση πρόεδρος εφετών (κατά δε του Εισηγητή της υποθέσεως ασκήθηκε ποινική δίωξη για παράβαση καθήκοντος), διότι με το βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών που εξέδωσαν αντικαταστάθηκε η προσωρινή κράτηση του αλλοδαπού (Σύριου) εμπόρου ναρκωτικών Α.Ν. (κατηγορουμένου για εισαγωγή και εμπορία ηρωίνης 30 περίπου κιλών) με περιοριστικούς όρους (υποχρέωση να εμφανίζεται στο οικείο αστυνομικό τμήμα κ.τ.λ.), το βούλευμα δε αυτό εκδόθηκε διότι ο Εισηγητής της υποθέσεως εμφάνισε στο Συμβούλιο των Εφετών τον ως άνω κατηγορούμενο ως μόνιμο κάτοικο Παλαιού Φαλήρου, με Ελληνίδα σύζυγο και πατέρα δύο ανήλικων παιδιών, ενώ από τη δικογραφία προέκυπτε ότι τα πραγματικά αυτά περιστατικά δεν ανταποκρίνονταν στην αλήθεια, αφού ο ως άνω κατηγορούμενος ήταν αλλοδαπός και μόνιμος κάτοικος εξωτερικού και άλλης οικογενειακής καταστάσεως, δι' ον λόγον και όταν με το ως άνω βούλευμα απολύθηκε από τις φυλακές διέφυγε στο εξωτερικό και μέχρι σήμερα δεν είχε συλληφθεί.

6. Πρέπει να εξαρθεί το ότι στις ως άνω (στον αριθμό 5, στοιχεία α και β) δύο περιπτώσεις η καθ' υπέρβαση των ακραίων λογικών ορίων δικαστική κρίση συνδέεται με πειθαρχικώς ελεγχόμενους (κατά τα ως άνω στον αριθμό 3 εκτεθέντα) "εξωτερικούς όρους" και ειδικότερα συνδέεται είτε με την "πλήρη παραγνώριση και διαστροφή των αρνητικών ισχυρισμών της εναγομένης εταιρίας" (στην υπ' αριθμ. 2/1.7.1991 απόφαση του Ανωτάτου Πειθαρχικού Συμβουλίου), είτε με "πραγματικά περιστατικά που δεν ανταποκρίνονταν στην αλήθεια" (στην υπ' αριθμ. 4/6.3.1989 απόφαση του Επταμελούς Πειθαρχικού Συμβουλίου του Αρείου Πάγου). Όλα αυτά

συνιστούν πειθαρχικώς ελεγχόμενους "εξωτερικούς όρους", κατά τα ειδικότερον ανωτέρω στον αριθμό 4, στοιχεία γ και στ, εκτεθέντα.

7. Ενόψει των ως άνω στους αριθμούς 5 και 6 εκτεθέντων μπορεί να λεχθεί ότι η δυνατότητα του πειθαρχικού ελέγχου της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως, λόγω υπερβάσεως των ακραίων λογικών ορίων εκτιμήσεως, προϋποθέτει ότι η δικαστική αυτή κρίση συνδέεται με πειθαρχικώς ελεγχόμενους "εξωτερικούς όρους", κατά τα ως άνω στους αριθμούς 5 και 6 εκτεθέντα (όπως π.χ. με διαστροφή ή παραγνώριση αποδεικτικών στοιχείων ή ισχυρισμών ή με έλλειψη ή ανεπάρκεια αιτιολογίας κ.τ.λ.), αλλιώς η επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστική κρίση δεν υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο για υπέρβαση των ακραίων λογικών ορίων εκτιμήσεως και τούτο διότι τότε ελέγχεται ο πυρήνας της δικαστικής κρίσεως, αφού στην περίπτωση αυτή κριτήριο πλέον της προσαπτόμενης υπερβάσεως των ακραίων λογικών ορίων εκτιμήσεως θα αποτελεί η σχετική με την εκτίμηση των στοιχείων της υποθέσεως υποκειμενική κρίση και αντίληψη εκάστου, κατά τα ως άνω στον αριθμό 4, στοιχείο στ, ειδικότερον εκτεθέντα. Γι αυτό ακριβώς δεν είναι ευχερές (αν δεν συντρέχουν οι ως άνω προϋποθέσεις) να ευρεθεί περίπτωση επιτρεπτού πειθαρχικού ελέγχου για υπέρβαση των ακραίων λογικών ορίων εκτιμήσεως επί των ακολούθων περιπτώσεων δικαστικής κρίσεως επί της ουσίας της υποθέσεως:

α) Στις περιπτώσεις υπαγωγής από το δικαστή συγκεκριμένων πραγματικών περιστατικών στις γενικές ρήτρες ή στις αόριστες νομικές έννοιες, όπως π.χ. αν ορισμένα περιστατικά συνιστούν ή όχι την κατ' άρθρ. 281 Αστικού Κώδικα έννοια της καταχρήσεως δικαιώματος ή την κατά τα άρθρα 97, 200 και 288 Αστικού Κώδικα έννοια της καλής πίστεως ή των συναλλακτικών ηθών ή την κατά τα άρθρα 178, 179 και 919 Αστικού Κώδικα έννοια της αδικοπραξίας (πρβλ. σχετικώς και παρακάτω στον αριθμό 9). Στις περιπτώσεις αυτές ελέγχονται όμως πειθαρχικώς οι κατά τα άνω (στους αριθμούς 3 και 4) "εξωτερικοί όροι" (νομικά σφάλματα κ.λπ.) της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως, όπως λ.χ. όταν ο δικαστής δέχεται ότι ορισμένα περιστατικά συνιστούν την κατ' άρθρ. 914 Αστικού Κώδικα έννοια της αδικοπραξίας, χωρίς στα περιστατικά αυτά να περιλαμβάνεται και το κατ' άρθρ. 914 Αστικού Κώδικα στοιχείο της

υπαιτιότητας ή όταν ο δικαστής δέχεται ότι ορισμένα περιστατικά συνιστούν κατάχρηση δικαιώματος κατ' άρθρ. 281 Αστικού Κώδικα, χωρίς όμως να δέχεται συγχρόνως ότι η άσκηση του δικαιώματος υπερβαίνει "προφανώς" τα αναφερόμενα στη διάταξη αυτή όρια.

β) Στις περιπτώσεις των άρθρων 261 (κατά το οποίο στο δικαστή απόκειται να κρίνει αν συνάγεται ομολογία ή άρνηση της αγωγής) και 340 (κατά το οποίο το δικαστήριο κρίνει ελευθέρως τα αποδεικτικά μέσα και αποφαινεται κατά συνείδηση περί της αληθείας των ισχυρισμών) του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας και στην περίπτωση του άρθρου 177 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (αρχή της ηθικής αποδείξεως στην ποινική δίκη, κατά την οποία οι δικαστές πρέπει να αποφασίζουν κατά την πεποίθησή τους, ακολουθώντας τη φωνή της συνείδησής τους, οδηγούμενοι από την απροσωπώληπτη κρίση που προκύπτει από τη συζήτηση της υποθέσεως). Στις περιπτώσεις αυτές ο πειθαρχικός έλεγχος για υπέρβαση των ακραίων λογικών ορίων εκτιμήσεως είναι επιτρεπτός μόνο αν η επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστική κρίση συνδέεται με τους κατά τα άνω (στους αριθμούς 3 και 4) πειθαρχικούς ελεγχόμενους "εξωτερικούς όρους", όπως ειδικότερα αναπτύχθηκε παραπάνω στους αριθμούς 5, 6 και 7.

γ) Η κατά τα άρθρα 282 παραγρ. 1 και 291 παραγρ. 1 και 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας κρίση του ανακριτή, ή του δικαστικού συμβουλίου ή του δικαστηρίου περί της συνδρομής ή μη των κατά το άρθρο 282 παραγρ. 1 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προϋποθέσεων για να διαταχθεί ή όχι η προσωρινή κράτηση του κατηγορουμένου (και ειδικότερα ως προς το ότι είναι ή όχι εξαιρετικά πιθανή η φυγή του κατηγορουμένου ή ως προς το ότι ο κατηγορούμενος κρίνεται ή όχι ιδιαίτερος επικίνδυνος κ.τ.λ.) ελέγχεται πειθαρχικώς για υπέρβαση των ακραίων λογικών ορίων εκτιμήσεως μόνο υπό τις ως άνω στο στοιχείο β' προϋποθέσεις (πρβλ. σχετικώς για συγκεκριμένη περίπτωση πειθαρχικώς ανελέγκτου της κρίσεως του ανακριτή περί συνδρομής του στοιχείου της εξαιρετικά πιθανής φυγής δώδεκα

κατηγορουμένων, εμφανισθέντων για απολογία ενώπιον του ανακριτή και ζητησάντων προθεσμία προς απολογία, κατά των οποίων όμως ο ανακριτής εξέδωσε εντάλματα προσωρινής κρατήσεως, το από 29 Ιανουαρίου 1991 Πόρισμα Προέδρου Εφετών και ήδη Αρεοπαγίτη, το οποίο υποβλήθηκε στην Εισαγγελία του Αρείου Πάγου με την υπ' αριθμ. Ε.Π. 6/29.1.1991 αναφορά του Προέδρου Εφετών Αθηνών και την εν συνεχεία υπ' αριθμ. 239/17.6.1991 πράξη αρχειοθετήσεως του Αντεισαγγελέα του Αρείου Πάγου).

8. Αμφιβολίες και διχογνωμίες μπορούν να γεννηθούν αν οι ως άνω εκτεθείσες αρχές θα εφαρμοσθούν και στις παρακάτω δύο (υπό στοιχεία α και β) περιπτώσεις, ή αν στις περιπτώσεις αυτές (για τους λόγους που αναφέρονται παρακάτω) θα πρέπει να διευρυνθούν τα όρια και τα πλαίσια του πειθαρχικού ελέγχου. Ειδικότερα:

α) Στις περιπτώσεις των αναβολών των ποινικών ιδίως δικών και κυρίως στις περιπτώσεις, κατά τις οποίες πριν από την μετ' αναβολή δικάσιμο συμπληρώνεται είτε ο χρόνος παραγραφής της αξιόποινης πράξεως, είτε το δεκαοκτάμηνο της προσωρινής κρατήσεως επί κακουργημάτων. Στις περιπτώσεις αυτές θα πρέπει ίσως να υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο η εκ μέρους του δικαστηρίου μη εξάντληση όλων των υπάρχουσών δικονομικών δυνατοτήτων για να διεξαχθεί η δίκη (όπως π.χ. αν στις ως άνω περιπτώσεις της επικείμενης συμπληρώσεως του χρόνου της παραγραφής ή του 18μήνου της προσωρινής κρατήσεως η δίκη αναβλήθηκε λόγω απουσίας μαρτύρων, η προσέλευση όμως των οποίων θα ήταν ευχερώς ή εγκαίρως δυνατή, αν το δικαστήριο εφάρμοζε το περί αμέσου εμφανίσεως ή βιαίας προσαγωγής των μαρτύρων αυτών άρθρο 353 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, το οποίο άρθρο παρά ταύτα το δικαστήριο δεν εφάρμοσε και ανέβαλε τη δίκη, με συνέπεια την παραγραφή της αξιόποινης πράξεως ή τη συμπλήρωση του 18μήνου της προσωρινής κρατήσεως). Σε τέτοιες ή άλλες παρεμφερείς περιπτώσεις αναβολής της δίκης (και ιδίως σε περιπτώσεις επανειλημμένων παρομοίων αναβολών) υπάρχει μια μορφή περιστασιακής αρνησιδικίας,

αφού

ο πειθαρχικός έλεγχος αντικείμενο θα έχει πλέον όχι το πως δίκασε ο δικαστής (όπως συμβαίνει στις υπόλοιπες ως άνω στους αριθμούς 4 έως

7

περιπτώσεις), αλλά το γιατί δεν εδίκασε.

β) Στις ποινικές υποθέσεις για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών και

ιδίως με κατηγορουμένους ή καταδίκους εμπόρους ναρκωτικών μη τοξικομανείς (πρβλ. σχετικώς την ως άνω στον αριθμό 5, στοιχείο β περίπτωση). Μερικές από τις ποινικές αυτές υποθέσεις έχουν έλθει

και

στο φως της δημοσιότητας και έχουν προκαλέσει την καθολική

αντίδραση

της κοινής γνώμης. Η αντικοινωνική απαξία των περιπτώσεων αυτών και

οι

ολέθριες για την κοινωνία και ειδικότερα για τη νεολαία συνέπειες

που

συνεπάγονται οι εν γένει δραστηριότητες των εμπόρων ναρκωτικών συσπειρώνουν την αντίδραση και την ηθική καταδίκη εκ μέρους της κοινωνίας, κατά τρόπο ομόθυμο και καθολικό, ώστε η κοινωνία να προσπαθεί αγωνιωδώς να ανεύρει τρόπους προστασίας της. Αυτοί είναι

οι

λόγοι, για τους οποίους η Εισαγγελία του Αρείου Πάγου ενήργησε

ειδική

έρευνα μόνο για τις ποινικές υποθέσεις παραβάσεων του νόμου περί ναρκωτικών, χωρίς να επεκτείνει την ειδική αυτή έρευνα και σε άλλη κατηγορία ποινικών υποθέσεων. Οι λόγοι αυτοί, συνδυαζόμενοι και με άλλες ανάλογες παραμέτρους, δικαιολογούν ίσως για τις περιπτώσεις αυτές

αυτές

(και ιδίως για ακραίες ή κραυγαλέες περιπτώσεις) τη σε σχέση με τα ανωτέρω (στους αριθμούς 4 έως 7) διεύρυνση των ορίων ή τουλάχιστον

την

εντός των ως άνω (στους αριθμούς 3 έως 7) πλαισίων αυστηρότερη

άσκηση

του πειθαρχικού ελέγχου, χωρίς όμως και πάλι να υπόκειται σε

πειθαρχικό

έλεγχο ο κατά τω άνω (στον αριθμό 3 επ.) πυρήνας της επί της ουσίας

της

υποθέσεως εξενεχθείσης δικαστικής κρίσεως.

9. Η γνώμη του δικαστή για την ορθότερη νομική άποψη επί ορισμένου

νομικού ζητήματος, την οποία ο δικαστής δέχθηκε ή ακολούθησε σε ορισμένη υπόθεση, ανήκει στον πυρήνα της δικαστικής κρίσεως και

συνεπώς

δεν ελέγχεται πειθαρχικώς, έστω και αν η νομική αυτή άποψη είναι αντίθετη με τη νομολογία του Αρείου Πάγου ή αντίθετη προς

προγενέστερη

άποψη του ίδιου δικαστή, την οποία ούτος είχε δεχθεί σε προγενέστερες αποφάσεις του. Διάφορο βεβαίως είναι το ζήτημα αν από το σύνολο των παρομαρτουςών περιστάσεων προκύπτει ότι η μεταβολή αυτή της νομικής απόψεως του δικαστή οφείλεται στο προσωπικό ή άλλο εξωπληρεσιακό, θετικό ή αρνητικό, ενδιαφέρον του δικαστή για τη συγκεκριμένη υπόθεση, διότι τότε ελέγχεται πλέον πειθαρχικώς όχι η νομική άποψη του δικαστή, αλλά η αντικείμενη σε λόγους δικαστικής δεοντολογίας, ή ευπρεπείας, ή εξαιρέσεως συμμετοχή του δικαστή στη σύνθεση του δικαστηρίου.

10. Οι ανωτέρω (στους αριθμούς 4 έως 9) συγκεκριμένες περιπτώσεις παρατέθηκαν ενδεικτικώς και μόνο για την πληρέστερη κατανόηση της ενταύθα υποστηριζομένης απόψεως, σε σχέση με τη διάκριση μεταξύ του μη ελεγχόμενου πειθαρχικώς πυρήνα της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως και των πειθαρχικώς ελεγχόμενων "εξωτερικών όρων" (κατά τα ως άνω στους αριθμούς 3 έως 9 ειδικότερον εκτεθέντα). Οι ως άνω όμως ενδεικτικώς αναφερόμενες περιπτώσεις πόρρω απέχουν από του να εξαντλούν τον πίνακα των δυναμένων να εμφανισθούν στην πράξη παντοειδών και ποικίλων επί μέρους περιπτώσεων.

11. Ενόψει όλων όσων εκτέθηκαν παραπάνω, μπορούν τελικώς ως συμπερασματικές κρίσεις να επισημανθούν τα ακόλουθα:

α) Οι ως άνω (στον αριθμό 3 επ.) πειθαρχικώς ελεγχόμενοι "εξωτερικοί όροι" συνιστούν κυρίως νομικά σφάλματα, νομικές παραδρομές, παραβάσεις κειμένων διατάξεων, αναιτιολόγητες δικαστικές αποφάσεις και άλλες νομικές ή πραγματικές πλημμέλειες, οι οποίες δεν έχουν σχέση με τον μη πειθαρχικώς ελεγχόμενο πυρήνα της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως. Τέτοια διάκριση συνάγεται εμμέσως και από την ακόλουθη περικοπή του υπ' αριθμ. 45/1955 Πρακτικού της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου. "Η παράλειψις του δικαστού να λάβη υπ' όψει ουσιώδη ισχυρισμόν των διαδίκων ή επικληθέν αποδεικτικόν μέσον, μη αναφερομένη εις την δοθείσαν ψήφον, συνιστά βεβαίως εν τη εκτελέσει των καθηκόντων του ραθυμίαν και οκνηρίαν, ελεγκτέαν πειθαρχικώς".

β) Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι ο πειθαρχικός έλεγχος δεν θίγει τη δικαστική ανεξαρτησία, εφ' όσον περιορίζεται μέσα στα ως άνω περιγραφέντα νομικά και πραγματικά πλαίσια, η επέκταση όμως των πλαισίων αυτών και η περαιτέρω διεύρυνση των ορίων του πειθαρχικού ελέγχου υπάρχει κίνδυνος να θίξει τον πυρήνα της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως και κατά συνέπειαν να περιορίσει την κατά το Σύνταγμα δικαστική ανεξαρτησία. Γι αυτό ακριβώς η οριοθέτηση του πειθαρχικού ελέγχου στα πλαίσια της από το Σύνταγμα διασφαλιζόμενης δικαστικής ανεξαρτησίας, είναι έργο εξόχως λεπτό και δυσχερές και απαιτεί μεγάλη προσοχή, σύνεση και σωφροσύνη κατά την άσκηση πειθαρχικού ελέγχου της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως. Ως παραδείγματα αυτής της δυσχέρειας και αυτού του κινδύνου μπορεί να αναφερθούν οι περιπτώσεις της ελλείψεως ή ανεπαρκούς αιτιολογίας (πρβλ. παραπάνω στον αριθμό 4, στοιχείο στ) και της υπερβάσεως των ακραίων λογικών ορίων εκτιμήσεως (πρβλ. παραπάνω στους αριθμούς 5 έως 7 και τον εκεί προτεινόμενο περιορισμό του πειθαρχικού ελέγχου για την περίπτωση αυτή).

γ) Θα πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι η προσπάθεια να συμπολιτεύεται ο ως άνω πειθαρχικός έλεγχος με την κατά το Σύνταγμα δικαστική ανεξαρτησία είναι πολύ δυσχερέστερη επί ποινικών υποθέσεων από ό,τι είναι στις πολιτικές υποθέσεις. Και τούτο διότι στις ποινικές υποθέσεις υπάρχει για το δικαστή μεγαλύτερη διακριτική ευχέρεια κρίσεως κατά τους κατά το άρθρο 177 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας κανόνες της ηθικής αποδείξεως (χωρίς να δεσμεύεται ο δικαστής, όπως συμβαίνει στην πολιτική δίκη, από περιπτώσεις "τυπικής αποδείξεως") και μεγαλύτερη δυνατότητα εξ επαγγέλματος ενέργειας και έρευνας (χωρίς να δεσμεύεται ο δικαστής από τον ισχύοντα στην πολιτική δίκη κανόνα, κατά τον οποίο ο δικαστής κρίνει σύμφωνα με όσα προβάλλουν, προτείνουν και ισχυρίζονται οι διάδικοι). Γι αυτό ακριβώς (αλλά και για άλλους επί πλέον λόγους) ο ως άνω πειθαρχικός έλεγχος στις ποινικές υποθέσεις είναι έργο πολύ περισσότερο δυσχερές, ευπαθές και λεπτό από ό,τι είναι στις πολιτικές υποθέσεις και εμφανίζει (σε σχέση με τον ως άνω πειθαρχικό έλεγχο στις πολιτικές υποθέσεις) μεγαλύτερους κινδύνους περιορισμού της δικαστικής

ανεξαρτησίας, δια της τυχόν διερευνήσεως των ορίων του πειθαρχικού ελέγχου πέραν των ως άνω διαγραφέντων πλαισίων.

ε) Σε συνάφεια προς τα ανωτέρω θα μπορούσε να παρατεθεί η ακόλουθη
 επισήμανση: Από άποψη δικαστικής ανεξαρτησίας είναι προτιμότερη μια εσφαλμένη δικαστική απόφαση, η οποία είναι προϊόν της κατά συνείδηση αμερόληπτης δικαστικής κρίσεως του δικαστή, παρά μια ορθή δικαστική απόφαση, η οποία είναι προϊόν παντοειδών, εμφανών ή αφανών, επιδράσεων, παρεμβάσεων ή υποδείξεων οποιωνδήποτε τρίτων. Και τούτο διότι στη μεν πρώτη περίπτωση η κατά τρόπο αυθύπαρκτο και ανεπηρέαστο λειτουργία του ανθρωπίνου πνεύματος και της δικαστικής κρίσης και συνείδησης παρέχει βάσιμες ελπίδες μελλοντικής βελτιώσεως του δικαστή αυτού και ενισχύει την εμπιστοσύνη των δικαζομένων στον τρόπο απονομής της δικαιοσύνης, ενώ αντιθέτως στη δεύτερη περίπτωση υπάρχει ο κίνδυνος εθισμού του δικαστή στην τακτική αυτή, με συνέπεια την βαθμηδόν απώλεια της εσωτερικής δικαστικής ανεξαρτησίας του και την ως εκ τούτου δημιουργία δυσπιστίας στους δικαζομένους για τον τρόπο απονομής της δικαιοσύνης.

12. Στα πλαίσια όλων των ως άνω εκτεθέντων θα μπορούσαν να παρατεθούν ως επιστέγασμα των παραπάνω αναπτύξεων οι παρακάτω περικοπές από το υπ' αριθμ. 45/1955 Πρακτικό της Ολομέλειας του Αρείου Πάγου και την εκεί Εισαγγελική Πρόταση (βλέπε αυτά εις NOB 1956, σελ. 714 επ.):

"Δεν είναι ο δικαστής ελεγκτέος διότι εκείνο το οποίον οι άλλοι θεωρούσαν ως αποδεικνυόμενον εκ των αποδείξεων, ούτος δεν το θεωρεί, διότι η πεποίθησις, όπου δεν είναι, κατά νομοθετικήν επιταγήν, μορφωτέα εξ ωρισμένων στοιχείων, π.χ. εγγράφων, όρκου κλπ, είναι αποτέλεσμα πλειόνων πνευματικών λειτουργιών και πλείστων άλλων ασταθμήτων παραγόντων, ας ο δικάζων παρακολουθεί πείρα, δυνάμενος, τω παρέχουσι την ικανότητα να εκτιμήση. Οσοιδήποτε μάρτυρες και αν καταθέτωσι συμφώνως προς την άποψιν, ο δικαστής δεν δεσμεύεται, διότι ταύτα θα ήγον εις τυπικήν απόδειξιν".

"Το ανέλεγκτον, άλλωστε, του δικαστού υπό τις ανωτέρω προϋποθέσεις, δεν είναι ζήτημα προστασίας του δικαστού, αλλά των δικαζομένων. Ο δικαστής δέον να έχη εστραμμένην και προσηλωμένην την προσοχήν του εις την κατά την συνείδησίν του και τη χρήσει των πνευματικών εφοδίων του φυσικών ή επικτήτων, ανεύρεσιν της αληθείας, χωρίς ποτέ να σκέπτηται πως οι άλλοι θα έκριναν την υπόθεσιν".

"Μη λησμονώμεν ότι εις τας δημοκρατικές χώρας ο έλεγχος των πολιτών και η συνεπεία της καθ' ωρισμένον τρόπον, σκόπιμον ή πεπλανημένον, αδιάφορον, εμφάνισις των γεγονότων, προτρέχει της ηρέμου και ευσυνειδήτου κρίσεως της δικαστικής αρχής. Αλλοίμονον, αν ο δικαστής δεν θα είχε την δύναμιν ν' αγνοήσει την σχηματισθείσαν ή υποβληθείσαν διάφορον του κοινού περί της υποθέσεως αντίληψιν, η αν, εν τω σχηματισμώ της γνώμης αυτού, έστω και υποσυνειδήτως, υπεισήρχοντο, ως στοιχείον, αι συνέπειαι εκ της αντιθέσεως της γνώμης του προς την γνώμην των άλλων".

"Κατ' ανάγκην η πεποίθησις του δικαστού περί των κρίσιμων περιστατικών εξαρτάται εκ πολλών και διαφόρων σταθμητών και ασταθμητών αιτιών, σχετιζομένων με την κοινωνικήν, επιστημονικήν και ψυχικήν ανάπτυξίν των, άτινα συνιστώσι τον ατομικόν χαρακτήρα αυτού ως προς τον τρόπον του σκέπτεσθαι και κρίνειν. Ταύτα κατ' ανάγκη ποικίλλουσιν εις κάθε άνθρωπον, σχέσιν δε πάντοτε έχουσι προς τον βαθμόν της λογικής, της κριτικής δυνάμεως αυτού και της αντιλήψεως περί της ψυχολογίας των δικαζομένων και της αξιοπιστίας των μαρτύρων, άτινα διαφοροτρόπως έκαστος άνθρωπος δύναται να κρίνη αναλόγως της κοινωνικής πείρας, ην έχει. Ούτως ανεπιγνώτως η κρίσις του δικαστού εξαρτάται εκ των όρων της κοινωνικής πείρας και της ψυχικής συνθέσεώς του, ην οφείλει να ακολουθήσει. Εκ τούτου η υποκειμενική κρίσις του δικαστού, όταν δεν υφίσταται υπόνοια μεροληπτικής κρίσεως ή δεν αντίκειται προφανώς προς τα υπ' αυτού δεκτά γενόμενα πραγματικά περιστατικά ή προς σαφές και ωρισμένον περιεχόμενον επικληθέντων και προσαχθέντων εγγράφων, οπότε

μόνον είναι δυνατόν να κριθεί ότι υφίσταται κουφότης εν τη ασκήσει των καθηκόντων του ελεγκτέα, δεν δύναται να υποβληθή εις πειθαρχικόν έλεγχον".

13. Τέλος θα πρέπει να λεχθεί ότι η οποιαδήποτε επί της ουσίας υποθέσεως κρίση του δικαστή (και όταν ακόμη δεν συντρέχει περίπτωση πειθαρχικού ελέγχου) αποτελεί αντικείμενο αξιολογήσεως κατά τη διενέργεια της επιθεωρήσεως από τους Επιθεωρητές - Αρεοπαγίτες κ.τ.λ., αφού κατά το άρθρο 85 παραγρ. 2 και 3 του Ν. 1756/1988 οι επιθεωρητές συντάσσουν έκθεση για κάθε δικαστικό λειτουργό, στην οποία έκθεση αξιολογούνται, μεταξύ άλλων και "η κρίση και η αντίληψη", "η ποιοτική υπηρεσιακή απόδοση" και η επιστημονική κατάρτιση του δικαστή (με ενδείξεις αρτία ή εξαίρεση, πολύ καλή, καλή, μετρία, ανεπαρκής). Τούτο σημαίνει ότι και ο μη υποκείμενος σε πειθαρχικό έλεγχο πυρήνας της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως μπορεί κατά τη διενεργούμενη τακτική ή έκτακτη επιθεώρηση από Επιθεωρητές - Αρεοπαγίτες ή Αντεισαγγελείς του Αρείου Πάγου να αξιολογηθεί θετικώς ή αρνητικώς, με την αξιολόγηση ότι ο δικαστής έχει μετρία ή καλή ή πολύ καλή ή εξαίρετη κρίση και αντίληψη ή ποιοτική απόδοση. Δηλαδή το γεγονός ότι η επί της ουσίας της υποθέσεως κρίση του δικαστή δεν υπόκειται σε πειθαρχικό έλεγχο, δεν αποκλείει την κατά τη διενεργούμενη επιθεώρηση ποιοτική και αξιολογική διαβάθμιση της δικαστικής αυτής κρίσεως.

Από τα εκτεθέντα καταφαίνεται ότι το θέμα της συνδρομής ή μη λόγου για πειθαρχικό έλεγχο της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως είναι εντελώς διαφορετικό από το θέμα της κατά τη διενεργούμενη επιθεώρηση αξιολογήσεως και ποιοτικής διαβαθμίσεως της επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστικής κρίσεως και των εκ της αξιολογήσεως αυτής συμπερασμάτων. Με άλλους λόγους το ότι ο δικαστής δεν είναι πειθαρχικώς ελεγκτέος για την επί της ουσίας της υποθέσεως δικαστική του κρίση, δεν σημαίνει και ότι η εν λόγω δικαστική του κρίση δεν υπόκειται κατά τη διενέργεια της επιθεωρήσεως σε διάφορες αξιολογήσεις (θετικές ή

αρνητικές) και ποιοτικές διαβαθμίσεις.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΛΑΓΙΑΝΝΑΚΟΣ
Εισαγγελεύς Αρείου Πάγου

ΔΔΙΚΗ/1994 (1097), ΕΛ.ΕΠΑΓΓ/1994 (624), ΛΟΓΙΣΤΗΣ/1994 (936),
ΝΟΒ/1995 (453), ΤΟΣ/1994 (895)

Σύνταγμα. Ερμηνεία διατάξεως περί δημοσιεύσεως της γνώμης της μειοψηφίας. Συνταγματικός ο νόμος (2172/1993) που θεσπίζει την καταχώρηση των ονομάτων της μειοψηφίας στην απόφαση. Αντίθετη η μειοψηφία.

Βλ. σχετική σημείωση του Δημ. Μπαρδούτσου σε Διοικ. Δίκη 1994 σελ.1098

Συμβ. τη Επικρατείας 996/1994 (Ολομ.)
Πρόεδρος: Β. ΜΠΟΤΟΠΟΥΛΟΣ
Εισηγητής: Χ. ΜΑΚΡΙΔΗΣ

5. Επειδή το Σύνταγμα (άρθρο 93 παράγρ. 3) ορίζει, μεταξύ άλλων, ότι η γνώμη της μειοψηφίας δημοσιεύεται υποχρεωτικώς. Δεν ορίζει αν η γνώμη αυτή δημοσιεύεται επώνυμω ή ανωνύμω. Τούτο σημαίνει ότι ο νομοθέτης είναι ελεύθερος να ορίσει τούτο ή το άλλο. Το τελευταίο εδάφιο της διατάξεως ("Νόμος ορίζει τα σχετικά με την καταχώρηση στα πρακτικά ενδεχομένης μειοψηφίας καθώς και τους όρους και τις προϋποθέσεις της δημοσιότητάς των") δεν έχει την έννοια ότι η επώνυμη μειοψηφία καταχωρίζεται μόνο στα πρακτικά και ότι ο νόμος δεν μπορεί να ορίσει ότι καταχωρίζεται στην απόφαση, αλλά ότι και αν ο νομοθέτης επιλέξει την ανώνυμη καταχώρηση της γνώμης της μειοψηφίας στην απόφαση, δύναται, πάντως, να ορίσει ότι, αν συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις, δημοσιεύονται και τα πρακτικά με ολόκληρο το περιεχόμενό τους. Η ερμηνεία αυτή των συνταγματικών διατάξεων, σύμφωνα με την οποία αφέθηκε

στον κοινό νομοθέτη η ρύθμιση του ζητήματος αν η δημοσίευση της γνώμης της μειοψηφίας στην απόφαση θα είναι ανώνυμη ή επώνυμη, ενισχύεται και από τις σχετικές συζητήσεις στη Βουλή, από τα πρακτικά των οποίων (βλ. σελ. 673-745 της συνεδριάσεως της 11.5.1975) προκύπτει ότι, ενώ η τότε αντιπολίτευση επέμενε στην καταχώριση της μειοψηφίας επωνύμως, ο δε Υπουργός της Δικαιοσύνης την καταχώρισή της ανωνύμως, τελικώς διαγράφηκε η λέξη "επωνύμως", που περιείχετο στο σχέδιο της Υποεπιτροπής και δεν περιελήφθη η λέξη "ανωνύμως", προφανώς υπό την έννοια ότι το ζήτημα θα κριθεί από το νομοθέτη, σύμφωνα και με τη γνώμη του εισηγητή της πλειοψηφίας, ο οποίος έλεγε ότι τα ζητήματα τα σχετικά με τη δημοσιότητα της μειοψηφίας έπρεπε να αφεθούν στον νομοθέτη (βλ. πρακτικά σελ. 676). Επομένως, η ρύθμιση του νέου Νόμου 2172/1993 (ΦΕΚ Α' 207) (άρθρο 40) που επιβάλλει τη δημοσιότητα των ονομάτων της μειοψηφίας με την καταχώριση τους στην απόφαση δεν αντίκειται στο Σύνταγμα. Η ρύθμιση δε αυτή όχι μόνο δεν μειώνει τη **δικαστική ανεξαρτησία** αλλά αντιθέτως την ενισχύει, γιατί η διατύπωση της επώνυμης γνώμης του δικαστή, ο οποίος έχει συνταγματικά κατοχυρωμένη τη θέση και την ανεξαρτησία του, ασκεί την αρετή του θάρρους και συνεκδοχικά την ανεξαρτησία του δικαστή. Μειοψήφησαν όμως, οι Σύμβουλοι Φ. Κατζούρος, Αδ. Φαρμάκης, Π. Χριστόφορος, Θ. Χατζηπαύλου, Γ. Παναγιωτόπουλος, Σ. Ρίζος και Ν. Σακελλαρίου οι οποίοι υποστήριξαν την ακόλουθη γνώμη: Η παράγραφος 3 του άρθρου 93 του Συντάγματος προβλέπει τη δημοσίευση μόνο της γνώμης της μειοψηφίας, όχι δε και των ονομάτων των δικαστών που μειοψήφησαν. Δεδομένου ότι η γνώμη της μειοψηφίας αποτελεί μέρος της αποφάσεως, η δε απόφαση είναι, σύμφωνα με την παράγρ. 1 του άρθρου 87 του Συντάγματος, πράξη του δικαστηρίου, ως οργάνου που απονέμει δικαιοσύνη και όχι πράξη των δικαστών που συγκροτούν τα πολυμελή δικαστηρια, αποκλείεται, κατά την έννοια των πιο πάνω συνταγματικών διατάξεων, η δημοσίευση των ονομάτων αυτών που μειοψήφησαν και έτσι εμμέσως και αυτών που πλειοψήφησαν. Η έννοια αυτή των μνημονευομένων διατάξεων, για τηγ οποία άλλωστε υπάρχουν ενδείξεις στις προπαρασκευαστικές εργασίες του Συντάγματος, ενισχύεται από το γεγονός ότι η παράγρ. 3 του άρθρου 93 του

Συντάγματος

προβλέπει, περαιτέρω, τη δημοσιότητα των πρακτικών μόνο υπό ορους και
 προυποθέσεις, η πρόβλεψη δε αυτή για τα πρακτικά, στα οποία καταχωρίζονται τα ονόματα των δικαστών που διατυπώνουν τις διάφορες γνώμες, δεν θα είχε νόημα αν επιτρεπόταν στο νομοθέτη να επιβάλλει να αναγράφονται στις δημοσιευόμενες αποφάσεις τα ονόματα των δικαστών που μειψήφησαν. Η πιο πάνω ερμηνεία ενισχύεται και από το ότι η δημοσιότητα της μειοψηφίας έχει σκοπό τον έλεγχο της ορθότητας και πληρότητας της γνώμης που επικράτησε και όχι την παράκαμψη των πειθαρχικών διαδικασιών και τον έλεγχο των δικαστών, των οποίων, έτσι, θίγεται η συνταγματική κατοχυρωμένη (άρθρο 87 παράγρ. 1 του Συντάγματος) λειτουργική και προσωπική ανεξαρτησία, αφού εκτίθενται στον κίνδυνο ηθικών και σωματικών προσβολών από μέρους εκείνων που θίγονται από τις γνώμες τους. Από τα πιο πάνω μέλη που μειοψήφησαν, ο Σύμβουλος Φ.

Κατζούρος
 διατύπωσε, περαιτέρω, τη γνώμη ότι, και υπό την εκδοχή που επικράτησε, θα επιβαλλόταν, πάντως, για λόγους ισότητας, να αναγράφονται στο ίδιο το σκεπτικό της απόφασης και τα ονόματα των δικαστών που συγκρότησαν τη πλειοψηφία και όχι απλώς να προκύπτουν τα ονόματα αυτά από την αντιπαραβολή των ονομάτων των δικαστών που μειοψήφησαν και που αναφέρονται στο σκεπτικό προς τα ονόματα των δικαστών που αποτελούν τη σύνθεση του δικαστηρίου και που αναφέρονται στο προοίμιο της απόφασης.